

ECONOMISCHE & MAATSCHAPPELIJKE EFFECTEN WK VOLLEYBAL 2022

Onderzoeksrapport

Redactie: Jelle Schoemaker

Maart 2023

HAN_UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

ECONOMISCHE & MAATSCHAPPELIJKE EFFECTEN WK VOLLEYBAL 2022

Onderzoeksrapport

Opdrachtgever: Provincie Gelderland, Nevobo, TIG Sports, gemeente Arnhem & gemeente Apeldoorn

Foto voorkant en in de rapportage: Provincie Gelderland

Redactie: Jelle Schoemaker

Auteurs: Jelle Schoemaker, Jasper van Houten & Arnoud van de Ven

Met medewerking van: Ids Heezen & Pieter Brouwer (R2 Research/Sigarbox)

Sports & Economics Research Centre (SERC)

HAN University of Applied Sciences (HAN)

Het Sports & Economics Research Centre (SERC) is onderdeel van de Academie Sport & Beweging van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. SERC is gespecialiseerd in economische impactanalyses, beleidsevaluaties en maatschappelijke kosten en baten van sport en bewegen.

SAMENVATTING

- ▶ Het FIVB WK Volleybal Vrouwen 2022 was met 125.000 bezoekers een van de grootste sportevenementen dat Nederland ooit heeft georganiseerd. Zowel jong als oud kwam op het evenement af. De bezoekers waren over het algemeen positief over de organisatie; het overtrof vaak hun verwachtingen en de bezoekers beloonden de organisatie dan ook met een gemiddeld rapportcijfer van 8,1 voor de groepsfase in Arnhem en een 8,2 voor de finales in Apeldoorn.
- ▶ Ruim een kwart van de Nederlandse volwassen bevolking heeft het evenement bewust meegemaakt. Bijna de helft daarvan vindt dat het WK een (zeer) positieve bijdrage heeft geleverd aan de samenleving. Van diegene die niet in aanraking is gekomen met het WK vindt alsnog één op de vijf dat dit (zeer) positief is geweest voor Nederland.
- ▶ De deelnemende teams werden ondergebracht in verschillende Gelderse gemeenten. Deze zogenaamde hostgemeenten waren daarmee onderdeel van het evenement en dit bracht veel energie en enthousiasme teweeg. De ontvangst van de landen in de gemeenschap werd erg positief ontvangen en droeg bij aan het bezoeken en volgen van de WK wedstrijden van inwoners uit deze hostgemeenten.
- ▶ Er werden in de hostgemeenten veel extra activiteiten georganiseerd ter promotie van de (volleybal)sport. De aanwezigheid van een deelnemend landenteam van het WK en de beschikbaarheid van gratis kaarten waren belangrijke succesfactoren. De bezoekers aan het WK Volleybal gaven deze maatschappelijke activiteiten een 8,3. Bovendien zou zonder de hostgemeente-aanpak er in veel gemeenten weinig van het WK te merken zijn geweest. De belangrijkste opbrengst volgens betrokkenen en bezoekers was dan ook dat de volleybalsport voor een langere tijd positieve aandacht heeft gekregen. Dat heeft bijgedragen aan het (bezoeken van het) WK zelf en in sommige gemeenten ook geresulteerd in sterkere verenigingen doordat er meer leden bijkwamen, vrijwilligers extra opleidingen deden voor het geven van clinics en bovendien zorgden gratis kaarten voor een betere verbinding tussen de club en de leden. Daarbij was de hostgemeente wel afhankelijk van net die ene vrijwilliger of vereniging die er tijd in kon en wilde steken waardoor het niet overal even goed van de grond is gekomen.
- ▶ Naast de extra activiteiten zijn er tevens 40 netsportvelden in de provincie Gelderland aangelegd ter gelegenheid van het WK Volleybal. Deze zijn met grote tevredenheid ontvangen en werden “hufterproof” en multifunctioneel bevonden. Dat laatste is volgens de geïnterviewden een belangrijk kenmerk waardoor de netsportvelden op verschillende manieren en door verschillende groepen gebruikt kunnen worden. Of de netsportvelden ook leiden tot meer of vaker spelen wordt betwijfeld, maar het leidt volgens de betrokkenen in ieder geval tot meer

variatie van het spelen. Op de meeste netsportvelden wordt niet op structurele wijze activiteiten georganiseerd. Om meer mensen te laten bewegen lijkt dit echter wel van groot belang.

- ▶ Er hebben in de hostgemeenten en speelsteden in vergelijking met de rest van Nederland positieve ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van sportbeleving en trots. Zo is het inzicht in het belang van een gezonde levensstijl toegenomen, hebben inwoners minder vaak sombere en neerslachtige gevoelens en is de trots op het Nederlander zijn significant verbeterd. Op het gebied van sociale verbinding zijn er kleine significante veranderingen in de verbondenheid met en vertrouwen in anderen en tevredenheid met de buurt. Deze effecten traden niet of minder op in de rest van Nederland en lijken daarmee samen te hangen met het WK Volleybal. Wat betreft sportparticipatie en geluk/welzijn zijn er geen duidelijke effecten gevonden.
- ▶ Ongeveer de helft van de ondervraagden die positief zijn over de bijdrage van het WK aan de samenleving is daar ook persoonlijk bereid voor te betalen. Per volwassen Nederlander, is dat rond de vier euro per persoon. De berekening voor alle volwassen Gelderlanders komt neer op een maatschappelijke waarde van 5,5 miljoen euro dat is gerealiseerd door het WK Volleybal.
- ▶ Het WK Volleybal heeft ook gezorgd voor additionele, dat wil zeggen extra, bestedingen in de speelsteden en provincie die zonder het evenement niet gedaan zouden zijn. Voor Arnhem komt dit neer op 3,7 miljoen euro, in Rotterdam 1,2 miljoen euro, in Apeldoorn 904.000 euro en in Gelderland 872.600 euro. De ondernemers in de binnenstad van Arnhem hebben niet altijd de extra omzet gemerkt ondanks dat er ook extra activiteiten zijn georganiseerd in de binnenstad. De ondernemers in de binnenstad zijn wel tevreden over de aanpak en de nauwe samenwerking die is opgezet gezet rondom de levering van goederen en diensten. Dit zou bij een volgend evenement op een vergelijkbare manier moeten worden aangepakt.
- ▶ Voor toekomstige grootschalige topsportevenementen is het raadzaam om gemeenten in de regio te betrekken zoals gedaan is tijdens het WK Volleybal. Dit draagt bij aan het bezoek van het hoofdevenement, zorgt ervoor dat de economische impact beter verspreid wordt en brengt andere positieve maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van sportbeleving, trots en sociale binding met zich mee. Het van onderaf organiseren zonder specifieke doelstellingen maar het laten aanhaken van organisaties met eigen plannen werkte over het algemeen goed, mits van tevoren gezorgd wordt voor vrijwilligers en/of clubs die tijd willen steken in de organisatie ervan. Dit vraagt veel van vrijwilligers en clubs omdat veel activiteiten tijdens school- en kantooruren gedaan moeten worden. Het passend belonen van clubs en vrijwilligers met bijvoorbeeld gratis kaarten of sportmaterialen is daarbij erg belangrijk gebleken.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	3
1 INLEIDING.....	7
1.1 Onderzoeksopzet.....	8
2 BEZOEKERS.....	10
2.1 Herkomst	10
2.2 Achtergrondkenmerken.....	11
2.3 Bezoek aan het WK Volleybal	11
2.4 Overnachtingen.....	13
2.5 Volleybalbeoefenaars en volleybalfans	14
2.6 Waardering	14
2.7 Conclusie	15
3 ONDERNEMERS ARNHEM	16
3.1 Activiteiten binnenstad Arnhem.....	16
3.2 Activiteitenaanbod.....	17
3.3 Extra bestedingen	17
3.4 Verwachtingen	20
3.5 Sportbedrijf Arnhem	20
3.6 Conclusie	21
4 ECONOMISCHE IMPACT	22
4.1 Bezoekers.....	22
4.2 Deelnemers.....	25
4.3 Media vertegenwoordigers	27
4.4 Organisatie.....	28
4.5 Conclusie	30
5 HOSTGEMEENTEN.....	31
5.1 Motivatie en aanleiding	32
5.2 Proces werkgroepen	33
5.3 Doelstellingen en plan van aanpak.....	36
5.4 Samenwerking	38

5.5	Landenteams	41
5.6	Opbrengsten	43
5.7	Gemeentelijk beleid.....	45
5.8	Leerpunten.....	47
5.9	Conclusie	49
6	NETSPORTVELDEN	51
6.1	Kenmerken netsportvelden	51
6.2	Gebruik netsportvelden	53
6.3	Invloed kenmerken op gebruik netsportvelden	55
6.4	Conclusie	58
7	MAATSCHAPPELIJKE ACTIVATIE.....	59
7.1	Bezoek maatschappelijke activiteit.....	59
7.2	Waardering en bijdrage aan bezoek WK.....	60
7.3	Maatschappelijke effecten.....	62
7.4	Conclusie	64
8	MAATSCHAPPELIJKE EFFECTEN.....	65
8.1	In aanraking gekomen met het WK Volleybal	65
8.2	Verwachte effecten	66
8.3	Verandering maatschappelijke indicatoren voor/nameting.....	67
8.4	Conclusie	76
9	MAATSCHAPPELIJKE IMPACT	77
9.1	Financiële bijdrage inwoners.....	77
9.2	Tijd- en reiskosten bezoekers.....	79
9.3	Conclusie	83

1 INLEIDING

Het FIVB Wereldkampioenschap Volleybal voor vrouwen (in dit rapport afgekort als WK Volleybal) werd van 22 september tot 17 oktober 2022 georganiseerd in Nederland en Polen. In de groepsfase vonden een groot deel van de wedstrijden plaats in het GelreDome in Arnhem. Na de openingswedstrijden verplaatste de helft van de 24 deelnemende landenteams zich naar Polen. De tweede ronde werd in Ahoy Rotterdam en Lodz (Polen) gespeeld. De kwartfinales vonden plaats in Gliwicz (Polen) en in het Omnisport in Apeldoorn. De (halve) finales speelden de overgebleven teams in Apeldoorn.

Met de winst van Servië tegen Brazilië in een uitverkocht Omnisport in Apeldoorn kwam een einde aan drie weken topvolleybal in Nederland. Het Nederlandse vrouwenteam begon goed aan het toernooi in Arnhem maar mocht na verlies in de tweede ronde tegen China, Brazilië en Japan niet naar de finales in Apeldoorn. Desondanks was toernooirecteur Manon Flier na afloop tevreden over het WK Volleybal. Volgens haar heeft het evenement voor veel positieve aandacht gezorgd en met thema's als bewegen, gezonde duurzame voeding en daaraan gekoppelde activiteiten, was het WK Volleybal veel meer dan alleen een groot internationaal sporttoernooi. In totaal waren 300 verenigingen betrokken, waarvan 89 verenigingen uit Gelderland. Naast het toernooi werden ruim 700 aanverwante evenementen georganiseerd en verzorgden de Nederlandse volleybalspeelsters 20 kennismakingslessen bij basisscholen en net zoveel clinics bij lokale volleybalclubs (Gelderland, 2023). Bij 31 Gelderse gemeenten werden de 24 deelnemende landenteams ondergebracht, waarmee ze als hostgemeenten onderdeel werden van het WK Volleybal. Van de 20 overige Gelderse gemeenten hebben er 15 een wijkfun-pakket aangevraagd.

De organisatie van het WK Volleybal in Nederland was in handen van TIG Sports in samenwerking met de Nederlandse volleybalbond (Nevobo) en werd ondersteund door de gemeente Arnhem, Rotterdam en Apeldoorn en de provincie Gelderland. De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) is door deze organiserende partijen gevraagd om de economische en maatschappelijke effecten van het WK Volleybal 2022 en de daaraan gekoppelde activiteiten te onderzoeken. De invulling van het onderzoek is in afstemming met de Nevobo, organiserende steden en provincie Gelderland gebeurd maar de HAN heeft onafhankelijk de resultaten verzameld, geanalyseerd en opgetekend in dit onderzoeksrapport.

1.1 Onderzoeksopzet

Het doel van het onderzoek was om inzicht te verkrijgen in de economische en maatschappelijke effecten van het WK Volleybal. Dit is gedaan door een combinatie van onderzoekstechnieken te gebruiken (zie tabel 1.1). In de bijlagen zijn de details over afzonderlijke onderzoeksinstrumenten te vinden.

Om inzicht te krijgen in de economische effecten is onder alle bezoekers een online vragenlijst afgenomen direct na afloop van elke fase van het evenement. Hierin werd inzichtelijk gemaakt welke kenmerken de bezoeker en het bijbehorende bezoek hadden (hoofdstuk 2) en welke uitgaven zonder het evenement niet in de gemeente Arnhem, Rotterdam, Apeldoorn en de provincie Gelderland zouden belanden (hoofdstuk 4). Voor wat betreft de groepsfase in Arnhem (n=852) en de finales in Apeldoorn (n=456) was de HAN verantwoordelijk. Voor de tweede ronde heeft R2 Research de vragenlijsten uitgezet (n=274). De berekeningen van de economische impact, volgens de richtlijnen van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP), is gedaan op basis van deze vragenlijsten en aangevuld met informatie vanuit de organisator. Om meer zicht te verkrijgen in de economische effecten zijn bij tien ondernemers in de binnenstad van Arnhem aanvullende face-to-face interviews gehouden over hun ervaringen tijdens het WK Volleybal en aanvullende activiteiten in de binnenstad. Deze zijn terug te vinden in hoofdstuk 3.

Tabel 1.1 Onderzoeksopzet WK Volleybal 2022

	Economische effecten	Maatschappelijke effecten
H2 Bezoekers	Vragenlijst na afloop	
H3 Ondernemers	Interviews na afloop	
H4 Economische impact	Berekening	
H5 Hostgemeenten		Interviews na afloop
H6 Netsportvelden		Interviews na afloop
H7 Maatschappelijke activiteiten		Vragenlijst na afloop
H8 Maatschappelijke effecten		Vragenlijst vooraf en na afloop
H9 Maatschappelijke impact		Berekening

Naar verwachting treden de maatschappelijke effecten vooral op daar waar aan het WK verwante activiteiten worden georganiseerd. Dit zijn met name de activiteiten in de

hostgemeenten en de speciaal voor het WK aangelegde netsportvelden. Vandaar dat vijftien digitale interviews zijn afgenomen met betrokken beleidsambtenaren en/of lokale aanvoerders binnen de betrokken hostgemeenten om de opbrengsten en leerervaringen op te halen (hoofdstuk 5). Ook is er bij tien betrokkenen bij de aanleg van zo'n twintig netsportvelden een telefonisch interview gedaan (hoofdstuk 6). Kwantitatieve informatie is verzameld door bij de vragenlijst onder bezoekers ook na te gaan of ze hebben deelgenomen aan maatschappelijke activiteiten, in welke mate ze tevreden zijn en welke maatschappelijke effecten zij hebben opgemerkt. Deze resultaten komen terug in hoofdstuk 7. Tot slot zijn er via een bevolkingsonderzoek bij een representatieve groep Nederlanders (n=2.069) vragenlijsten verspreid vooraf én direct na afloop van het WK om te zien welke maatschappelijke effecten er hebben opgetreden op het gebied van beleving, trots en sociale verbinding (hoofdstuk 8). In hoofdstuk 9 zijn berekeningen gedaan om de maatschappelijke effecten die het WK Volleybal heeft opgeleverd uit te drukken in een waarde voor de samenleving.

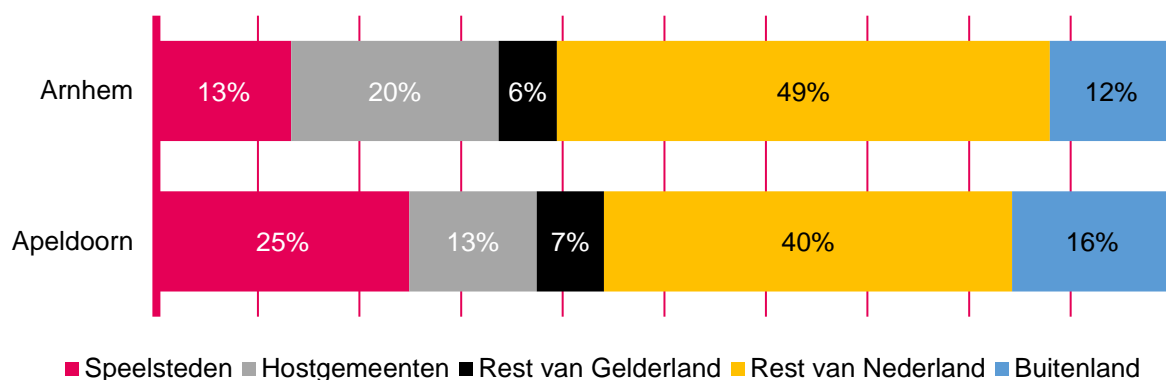
2 BEZOEKERS

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de kenmerken van de bezoekers aan het WK Volleybal in Arnhem en Apeldoorn. De resultaten zijn verkregen via een vragenlijst die direct na afloop van de groepsfase in Arnhem (n=852) en direct na de finales in Apeldoorn (n=456) is verspreid. De gemeente Rotterdam koos ervoor om een eigen onderzoek uit te laten voeren door R2 Research. Meer informatie over de aanpak is te vinden in bijlage A.

2.1 Herkomst

Volgens de organisatie van het WK Volleybal trok het evenement in Nederland 125.000 bezoekers. In de groepsfase waren er 76.000 bezoeken in het GelreDome Arnhem, bij de tweede ronde 34.000 bezoeken in Ahoy Rotterdam en tenslotte bij de finales 15.000 bezoeken in het Omnisport Apeldoorn. Het Nederlands team deed mee in groepsfase en de tweede ronde maar werd uitgeschakeld voor de finales in Apeldoorn.

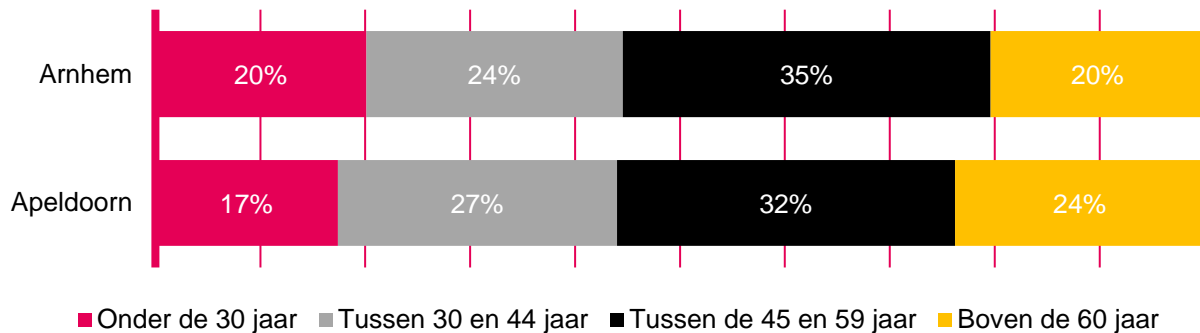
In de groepsfase in Arnhem kwam 12% van de bezoekers uit het buitenland en bij de finales in Apeldoorn 16% (zie figuur 2.1). Dat zijn ongeveer 10.000 buitenlandse bezoeken in Arnhem en 2.500 bezoeken in Apeldoorn (zie bijlage A voor de berekening). Dit is in lijn met de kaartverkoopcijfers van TIG. In Arnhem waren relatief veel bezoekers uit de rest van Nederland aanwezig (49%) en uit de Gelderse hostgemeenten (20%). De finales in Apeldoorn werden daarentegen meer bezocht door inwoners van een van de speelsteden (25%).

Figuur 2.1 Herkomst bezoekers WK Volleybal

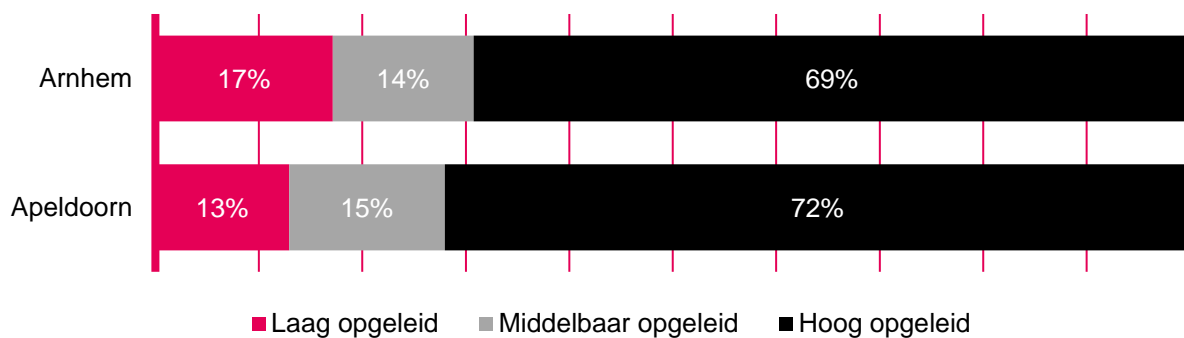
2.2 Achtergrondkenmerken

De gemiddelde leeftijd van de volwassen bezoekers in Apeldoorn en Arnhem lag in beide speelsteden rond de 46 jaar. Daarbij zijn jongeren onder de 18 jaar niet meegenomen in dit onderzoek. Ook de opbouw van leeftijdsgroepen is min of meer vergelijkbaar in de groepsfase en de finale (zie figuur 2.2). Er is een gelijke matige verspreiding over alle leeftijdsgroepen.

Figuur 2.2 Leeftijdsoopbouw bezoekers WK Volleybal 2022

In Arnhem waren er iets meer vrouwen (55%) en in Apeldoorn iets meer mannen (52%). Het opleidingsniveau van de bezoekers aan het WK Volleybal 2022 is over het algemeen hoog te noemen. Meer dan twee derde heeft tenminste een bachelor van een hogeschool of universiteit (zie figuur 2.3). In Apeldoorn waren er nog meer hoger opgeleiden dan in Arnhem.

Figuur 2.3 Opleidingsniveau bezoekers WK Volleybal 2022

2.3 Bezoek aan het WK Volleybal

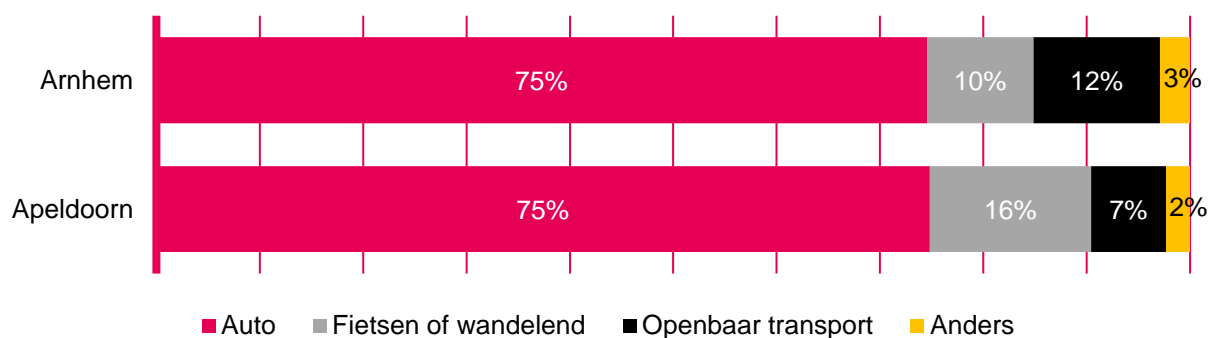
Gemiddeld bezocht een bezoeker de groepsfase van het WK Volleybal in Arnhem 1,5 dag. Bijna 75% bezocht de groepsfase één dag, 16% bezocht de groepsfase twee dagen, 5% drie dagen en de overige 4% bezocht de groepsfase vier of meer dagen (zie tabel 2.1). Ongeveer 14% van de bezoekers in Arnhem was van plan de tweede ronde in Ahoy Rotterdam te gaan bezoeken

en 17% de finales in het Omnisport Apeldoorn. Bij nog eens 16% hing dat af van de prestaties van het eigen landenteam. Voor de bezoekers van de drie finale dagen in Apeldoorn lag het gemiddelde op 1,2 dag en bezocht 80% het evenement één dag. Ongeveer één op de tienbezoekers van de finales in Apeldoorn was ook bij de wedstrijden in Ahoy Rotterdam geweest en ongeveer een derde van de bezoekers was ook bij de wedstrijden in Arnhem geweest.

Tabel 2.1 Kenmerken bezoek WK Volleybal 2022

	Groepsfase Arnhem	Finales Apeldoorn
Gemiddeld aantal dagen bezoek	1,5	1,2
1 dag	75%	80%
2 dagen	16%	15%
3 dagen	5%	5%
4 -10 dagen	4%	0%
Bezoek GelreDome Arnhem	-	34%
Bezoek Ahoy Rotterdam	14% (intentie)	11%
Bezoek Omnisport Apeldoorn	17% (intentie)	-

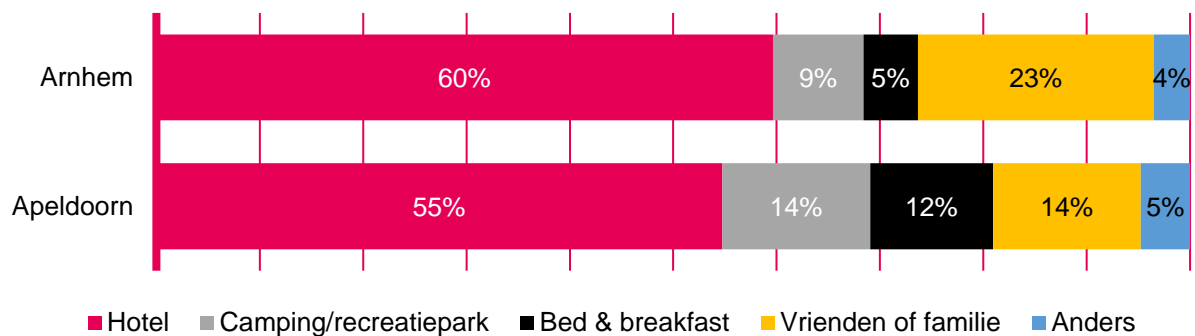
Driekwart van de bezoekers aan het WK Volleybal in Arnhem en Apeldoorn kwam met de auto (zie figuur 2.4). In Apeldoorn kwam 16% wandelend of fietsend naar Omnisport. In Arnhem lag dit lager maar gingen er weer meer mensen met het openbaar vervoer (12%). In Arnhem ging ook een klein deel (1%) van de bezoekers met een georganiseerde busreis naar het WK toe.

Figuur 2.4 Manier van reizen waarmee (hoofdzakelijk) naar het WK Volleybal is gekomen

2.4 Overnachtingen

Van alle bezoekers aan de groepsfase in Arnhem bleef 8% ergens anders overnachten dan op hun vaste woonadres. Gemiddeld bleef deze groep 2,7 nachten slapen. In Apeldoorn was dit 10% van alle bezoekers die vervolgens gemiddeld drie nachten van huis waren. De bezoekers bleven vooral in hotels slapen (55-60%). Ongeveer één op de tien verbleef op een camping/recreatiepark. In Arnhem bleef bijna een kwart bij vrienden of familie overnachten (zie figuur 2.5).

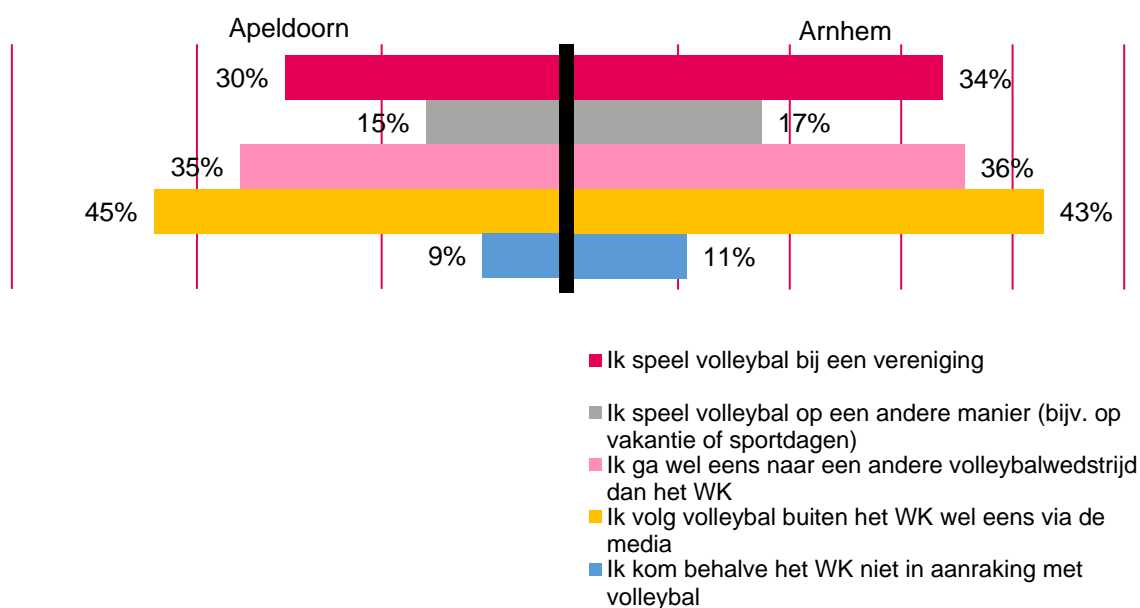

Figuur 2.5 Overnachtingen bezoekers WK Volleybal 2022

2.5 Volleybalbeoefenaars en volleybalfans

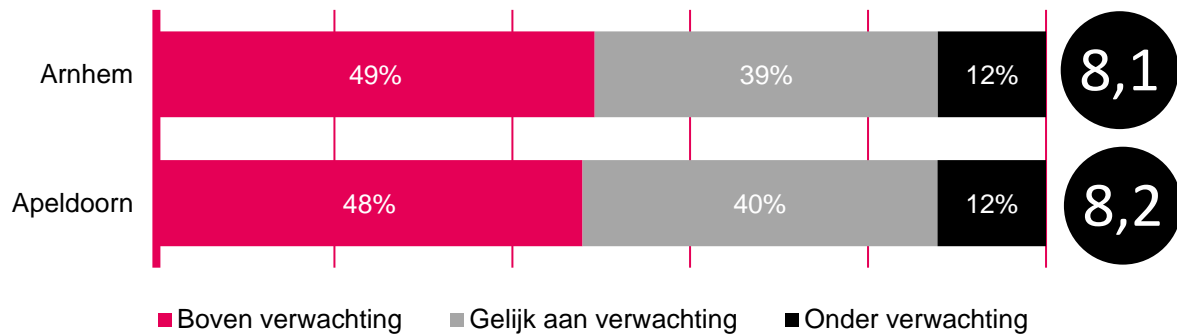
Ongeveer een derde van de bezoekers aan het WK Volleybal deed zelf aan volleybal bij een vereniging (zie figuur 2.6). Er zitten weinig verschillen tussen de bezoekers van de groepsfase in Arnhem en de finales in Apeldoorn. Ongeveer een-zesde van de bezoekers deed op een andere manier zelf aan volleybal. Ongeveer 35% van de bezoekers bezocht buiten het WK ook andere volleybalwedstrijden en meer dan 40% volgt het volleybal via de media. Eén op de tien komt behalve het WK niet in aanraking met volleybal.

Figuur 2.6 Manieren waarop bezoekers in contact komen met volleybal (Meerdere antwoorden mogelijk).

2.6 Waardering

Van de bezoekers gaf bijna de helft aan dat het evenement meer dan aan de verwachtingen voldeed. Nog eens twee op de vijf gaf aan dat het gelijk was aan hun verwachtingen die ze van tevoren hadden. Slechts 12% gaf aan dat het evenement tegenviel (zie figuur 2.7). Het gemiddelde rapportcijfer voor het evenement lag in Arnhem op 8,1 en in Apeldoorn op 8,2. In vergelijking met andere topsportevenementen in Nederland is dit iets hoger dan gemiddeld.

Figuur 2.7 *Ervaring ten opzichte van verwachtingen t.a.v. WK Volleybal 2022*

2.7 Conclusie

De bezoekers aan het WK Volleybal trok veel mensen uit diverse gebieden van Nederland, zijn vaak hoogopgeleid en beoefenen veelal de volleybalsport zelf en volgden eerder volleybalwedstrijden. De leeftijdsopbouw was erg divers, ongeveer 20-25% kwam meerdere dagen en één op de tien bezoekers bleef overnachten. De waardering was hoog en het evenement overtrof bij een groot deel van de bezoekers de verwachtingen vooraf.

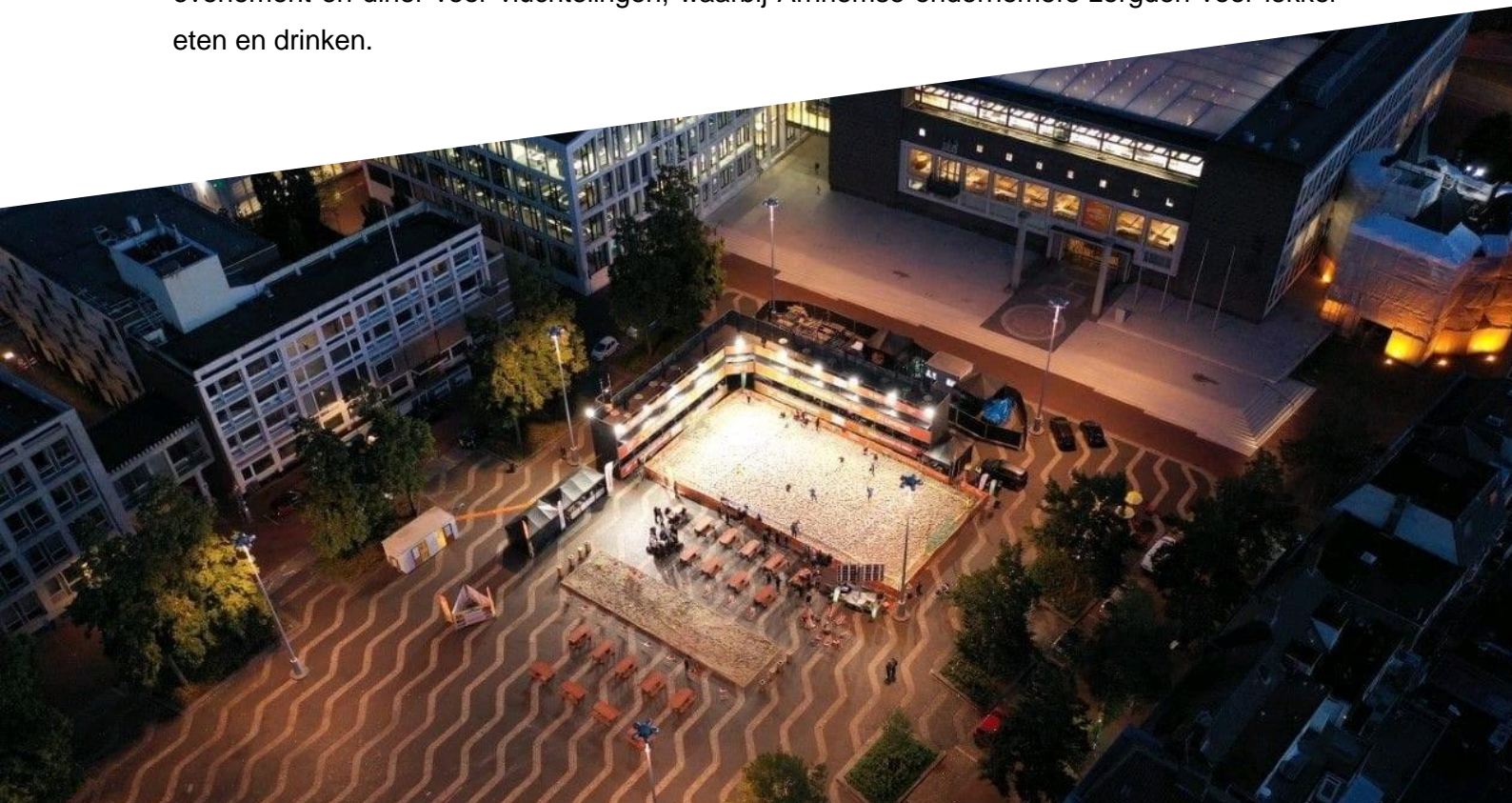

3 ONDERNEMERS ARNHEM

Ondernemers uit de binnenstad van Arnhem zijn geïnterviewd over hun ervaringen tijdens het WK Volleybal en daaraan gekoppelde activiteiten. Deze tien ondernemers zijn geselecteerd in samenspraak met Sportbedrijf Arnhem. Meer informatie over de aanpak is te vinden in bijlage B.

3.1 Activiteiten binnenstad Arnhem

Een van de doelen van het WK Volleybal voor Arnhem was het genereren van economische impact voor de stad en regio. Om bezoekers naar de stad en de Arnhemse attracties te trekken heeft Sportbedrijf Arnhem in samenwerking met de Provincie Gelderland en de Nevobo (volleybalbond) de stad oranje aangekleed, spandoeken, vlaggen en promotiemateriaal opgehangen en een activiteitenaanbod georganiseerd in de binnenstad van Arnhem. Het 10-daagse activiteitenaanbod bestond o.a. uit het beachstadion op de Markt waar beachhandbal, beachvolleybal, footvolley werden gespeeld en culturele activiteiten georganiseerd. Dit programma werd gefinancierd door Sofa, Nevobo en de gemeente Arnhem. In het eerste weekend van het WK Volleybal werd een wandelroute van ongeveer twee kilometer uitgezet langs vier volleybalpleinen en streetpaintings. Langs deze route waren twee dagen acts van internationale allure te zien. Als hostgemeente ontving Arnhem het Belgische volleybalteam. Verschillende horeca ondernemers sprongen hierop in met het thema Verrassend Vlaams met een Vlaamse hap of een Vlaams menu. Het programma-aanbod werd afgesloten met een groot evenement en diner voor vluchtelingen, waarbij Arnhemse ondernemers zorgden voor lekker eten en drinken.

3.2 Activiteitenaanbod

Uit de interviews met de ondernemers komt terug dat alle bedrijven positief waren over de organisatie van het activiteitenaanbod in de binnenstad van Arnhem. Dit lijkt mede te komen doordat het Sportbedrijf Arnhem op een prettige wijze contact heeft gelegd en doordat ze ook betrokken werden bij de organisatie van het activiteitenaanbod door bijvoorbeeld het leveren van eten, drinken of andere diensten. Deze manier van werken zorgde voor een evenwichtige relatie. Een van de restaurants gaf aan dat ze dankbaar waren dat er gekozen is voor de lokale ondernemer en men niet heeft gekozen voor een grote cateringpartij.

“Tijdens dit evenement is er heel erg lokaal gekeken, door deze bedrijven en ondernemers mee te nemen zie je de saamhorigheid groeien in de stad. Sportbedrijf Arnhem heeft dit goed gedaan voor de stad. Het werkte erg prettig voor een ondernemer dat Sportbedrijf Arnhem erg transparant is geweest over het budget en de verwachtingen.”

Een tweede aspect dat veel terugkwam in de gesprekken was dat de activiteiten over het algemeen goed in elkaar zaten, de aankleding verzorgd was en aansloten bij het hoofdevenement. Een aantal ondernemers geven aan dat ze de stad goed versierd vonden en dat je kon merken dat de mensen daar vrolijk van werden. Ook werd het type publiek goed ontvangen omdat het geen relschoppers of vervelende bezoekers aantrok.

“Er zijn leuke dingen georganiseerd; het leefde ook in de stad bij de georganiseerde activiteiten. De gemeente en Sportbedrijf Arnhem hebben zeker hun best gedaan om bezoekers te trekken.”

Een aantal ondernemers gaf daarbij aan dat het goed is dat er activiteiten in de binnenstad werden georganiseerd om het WK Volleybal meer te laten leven. Zo vond een bedrijf het heel belangrijk dat Arnhem internationaal goed *in the picture* komt te staan en dat dit bezoekers van buiten de regio aantrekt. Hetzelfde bedrijf gaf aan de laatste maanden goed te merken dat mensen minder uitgeven door de inflatie, de omvang van het regulier winkelend publiek sterk is afgenomen en dat het daarom belangrijk is dat er wat gebeurt in de binnenstad.

3.3 Extra bestedingen

Doordat het evenement over tien dagen werd uitgespreid was het voor de geïnterviewden lastig om precies aan te geven welk deel van de omzet aan het evenement kon worden toegeschreven. De meeste ondernemers die zijn gevraagd voor het interview gaven aan dat ze

wel iets van extra bezoekers in de binnenstad hebben opgemerkt. Het verschilde sterk in welke mate daarvan geprofiteerd kon worden. Er waren een paar restaurants die duidelijk extra klanten binnen kregen, vlak voor of na de wedstrijd en die ook een ander bestedingspatroon hadden. Het ging echter niet om grote aantallen. Wel gaf een restaurant aan dat ze sommige bezoekers de volgende dagen zagen terugkomen voor het eten omdat ze zo positief waren.

“Je kunt zien wanneer mensen naar het WK Volleybal gaan omdat mensen enthousiast zijn en er zin in hebben. Dit leidde er vaak toe dat ze wel wat meer uitgeven. Alleen soms moesten ze ook haasten om op tijd bij de wedstrijden te komen waardoor je inkomsten misloopt.”

“Het gewone klantenbestand heeft niet echt een ander bestedingspatroon vertoond omdat het WK Volleybal naar Arnhem is gekomen. Er zijn wel nieuwe klanten uit voortgekomen die iets meer geld hebben besteed dan normaal gesproken zou zijn. Geen 100 mensen per dag eerder 15 á 20.”

De meeste van de gesproken ondernemingen, waaronder ook een paar restaurants, gaven aan dat er geen extra omzet gehaald werd uit de toestroom van bezoekers. Hiervoor waren de aantallen beperkt. Er werden wel wat meer internationale bezoekers opgemerkt zoals groepjes Italianen of Belgische supporters.

“Tijdens WK Volleybal zagen we weinig extra bestedingen. Dit is wel een verschil dat je zou zien met het WK voetbal of het concert met bijvoorbeeld Snollebollekes, waar de stad dan ontploft.”

Een terugkerend thema in de gesprekken was het regenachtige weer. Vooral in het eerste weekend en de maandag viel er veel regen waardoor sommige activiteiten niet door konden gaan of in een aangepaste vorm. Bijna alle ondernemers gaven aan dat dit waarschijnlijk veel invloed heeft gehad op het aantal bezoekers. De mensen die wel kwamen wilden graag binnen zitten om te schuilen maar dit leverde volgens de ondernemers niet veel extra omzet op.

“Het weer was natuurlijk niet al te best en daarom wilden natuurlijk veel mensen binnen zitten, maar in the end hebben we er niet veel extra omzet uit voort zien komen.”

“Tijdens het slechte weer en vooral wat koude avonden was het bij ons vrij druk omdat de mensen warm binnen wilden zitten. Met name waren dit koffiedrinkers om warm te worden.”

“Als het weer beter was geweest had het wellicht voor meer bezoekers gezorgd. Slecht weer is niet goed, maar té mooi weer is ook niet goed.”

“Als het zonnig was geweest dan zou het een superdrukke dag zijn geweest.”

De ondernemers in het onderzoek gaven aan dat het thema Verrassend Vlaams geen groot succes was. Voor een aantal bedrijven was het lastig om iets met dit thema te doen terwijl voor andere het lange tijd onduidelijk was wat hiervan de bedoeling was.

“We hadden een gerecht toegevoegd aan de menukaart en een spandoek buiten gehangen met de mededeling dat we meededen aan het WK Volleybal. Maar het viel niet op of er speciaal door een Belgisch gerecht extra omzet voortkwam. Het was voor ons ook niet echt duidelijk waarom we voor Belgisch eten gingen. Pas tijdens het toernooi hoorde ik dat het kwam omdat het Belgische team hier verbleef.”

Het merendeel van de ondernemers gaf aan helemaal niet van het WK te hebben gemerkt in de omzet. Dat kwam volgens sommigen vanwege het slechte weer of dat het aantal mensen in de binnenstad tegenviel. Ook werd soms gesproken over de slechte bereikbaarheid van Arnhem door werkzaamheden.

3.4 Verwachtingen

Toen de ondernemers gevraagd werden naar hun verwachtingen voorafgaand aan het WK Volleybal, ontstond een gemixt beeld. Een paar ondernemers gaf aan dat het WK Volleybal de verwachtingen heeft overtroffen doordat ze extra omzet hebben gehad.

“Alle ondernemers hebben hun best gedaan en dit goed opgepakt. Er is een redelijke omzet gedraaid in de week van het WK Volleybal, dit was boven verwachtingen.”

“Het overtrof de verwachtingen in eerste instantie wel. Overall was het een prima week en een veel hogere omzet, maar ook dubbele kosten betreft personeel en extra inkopen. Per saldo was het wel een goede winst.”

Andere ondernemers gaven in het interview aan dat de verwachtingen grotendeels zijn waargemaakt en dat het vergelijkbaar was met een ander evenement in het GelreDome.

“Het was wel gelijk aan de verwachtingen als ik bijvoorbeeld kijk naar andere evenementen in het GelreDome. Als horeca focussen we ook niet op dit soort incidentele momenten. Het had zeker drukker kunnen zijn.”

Een groot aantal ondernemers gaf echter aan dat ze meer hadden verwacht. Dit is opvallend aangezien men wel positief en tevreden terugkijkt. Mogelijk komt dit omdat mensen betrokken waren bij de organisatie door bepaalde diensten die werden verleend of doordat mensen zich neerleggen bij de slechte weersomstandigheden. Sommige ondernemers wisten niet goed wat ze konden verwachten, wat betreft personeel, inkopen en hoe druk het überhaupt ging worden.

“Door het weer viel het tegen, als het wat zonniger was dan had ik wel meer klandizie verwacht.”

3.5 Sportbedrijf Arnhem

Over de aanpak van activiteiten door Sportbedrijf Arnhem was bijna iedereen tevreden. De aankleding en de promotie zag er verzorgd uit, de algemene communicatie was goed, er werd goed gereageerd op vragen en de afstemming verliep meestal soepel.

“Communicatie verliep goed met Sportbedrijf Arnhem. Binnen no-time was de stad helemaal omgetoverd in het thema van WK Volleybal. Zelfs een aantal nieuwe dingen; zoals de Nelson Mandelabrug die oranje kleurde.”

Een aantal restaurants gaf wel aan dat er in het begin veel onduidelijkheid was en de planning pas vrij laat werd gedeeld. Het informeren van individuele ondernemers over het WK en de activiteiten in de stad behoorde echter niet tot de oorspronkelijke opdracht van het Sportbedrijf.

“Aan het begin wist ik niet goed wat ik kon verwachten, wat moest er allemaal geregeld worden betreft personeel, inkopen en hoe druk ging het überhaupt worden. Hier werd nauwelijks over gecommuniceerd met ons.”

Bijna alle ondernemers zagen nog wel ruimte voor verbetering. Twee geïnterviewden geven aan dat er meer vanuit de wijken of vanuit het station richting het centrum gestuurd had kunnen worden om zo meer publiek te krijgen. Anderen hadden graag onderling nog wat meer samengewerkt.

“Sportbedrijf Arnhem had nog wel iets meer gezamenlijk kunnen doen met de lokale ondernemers. Korting coupons uitdelen bij verschillende eetgelegenheden of een loterij of iets dergelijks. Er zou gezamenlijk meer aan gedaan moet worden zodat iedereen hier profijt van heeft.”

Tot slot kan worden gesteld dat alle bedrijven een vergelijkbare aanpak bij toekomstige evenementen wel zien zitten. Vooral de wederkerige relatie waarbij ook lokale ondernemers worden betrokken bij de organisatie sprak veel ondernemers aan.

“Dit soort side events horen er bij, zeker bij iets dat ergens verderop in een sporthal plaatsvindt. Ook al valt de uitvoering soms wel eens tegen.”

3.6 Conclusie

De ondernemers in de binnenstad die meededen aan het onderzoek vonden het belangrijk dat er een WK programma wordt georganiseerd om mensen naar het centrum te trekken. Zij waren tevreden over de aanpak van Sportbedrijf Arnhem vooral door het verzorgde en aangeklede programma en de nauwe samenwerking die op poten is gezet rondom de levering van goederen en diensten door de lokale ondernemers. Dit zou bij een volgend evenement op een vergelijkbare manier moeten worden aangepakt. De mate waarin extra omzet is behaald door uitgaven van de bezoekers verschilde per bedrijf. Mogelijk dat het weer daar grote invloed op heeft gehad. Er was veel onduidelijkheid rondom het thema Verrassend Vlaams. Er zijn een aantal horeca-ondernemers die extra WK bestedingen herkenden in hun bedrijfsactiviteiten maar zeker niet allen. Bedrijven buiten de horeca hebben vaak weinig gemerkt van de extra WK bezoekers.

4 ECONOMISCHE IMPACT

Met de economische impact van het WK Volleybal wordt bedoeld de additionele, dat wil zeggen extra, bestedingen die door dit evenement worden veroorzaakt in een afgebakend gebied (zie bijlage voor methodologische verantwoording). Bestedingen worden als additioneel beschouwd als zij aan twee voorwaarden voldoen: er is een oorzakelijk verband met de organisatie van het evenement en de uitgaven gerelateerd aan het sportevenement moeten niet worden 'teniet gedaan' door vermindering van de vraag in andere delen van de (regionale) economie. Het gaat daarom in dit onderzoek om de bestedingen van de bezoekers, organisatie, deelnemers en media. Deze gegevens zijn verkregen uit een vragenlijst die direct na afloop van de groepsfase in Arnhem (n=852), direct na afloop van de tweede ronde in Rotterdam (n=274) en direct na de finales in Apeldoorn (n=456) is verspreid. De richtlijnen van de WESP schrijven voor dat er minimaal 385 respondenten nodig zijn om een voldoende betrouwbaar beeld te geven van de bezoekers van het evenement. De resultaten voor de tweede ronde zijn afkomstig uit het onderzoek van R2 Research/Sigarbox. Meer informatie over de aanpak is te vinden in bijlage A.

4.1 Bezoekers

Volgens de organisatie van het WK Volleybal trok het evenement in Nederland 125.000 bezoekers. In de groepsfase waren er 76.000 bezoeken in het GelreDome Arnhem, bij de tweede ronde 34.000 bezoeken in Ahoy Rotterdam en tenslotte bij de finales 15.000 bezoeken in het Omnisport Apeldoorn. Uitgaven van bezoekers afkomstig uit het betreffende onderzoeksgebied worden niet bij de economische impact opgeteld omdat deze uitgaven waarschijnlijk zonder het WK Volleybal ook in de (regionale) economie belanden. Ter illustratie een voorbeeld. Een inwoner uit Nijmegen die naar de finale van het WK Volleybal in Apeldoorn ging, verplaatst zich binnen de provincie Gelderland en is daarom niet additioneel voor Gelderland, maar wel voor Apeldoorn. Om verdere dubbeltellingen te voorkomen worden ook bezoekers uit de andere hostgemeenten niet meegeteld bij de economische impact. Bijvoorbeeld, bezoekers uit Arnhem en Rotterdam aan de finale in het Omnisport Apeldoorn dragen hierdoor niet bij aan de economische impact van het evenement. De bestedingen van deze bezoekers zijn afkomstig uit de economie van Arnhem en Rotterdam en zou dan daar weer in mindering moeten worden gebracht. Een verdere uitleg over deze begrippen en de methode staat in bijlage A.

4.1.1 Directe bestedingen dagbezoekers

Op basis van de vragenlijst onder bezoekers wordt vastgesteld hoeveel unieke bezoekers het evenement heeft bezocht. In Arnhem waren dit naar schatting 52.500 unieke bezoekers, Rotterdam had 26.000 unieke bezoekers en Apeldoorn 12.100 unieke bezoekers (tabel 4.1). Voor heel Gelderland komt dit neer op 64.600 unieke bezoekers. Tijdens de eerste ronde was 85% van de bezoekers additioneel voor Arnhem. Dat wil zeggen, dat deze bezoekers zonder het evenement niet in Arnhem zouden zijn geweest. Voor Rotterdam lag dit op 89% en in Apeldoorn was ongeveer driekwart van de bezoekers additioneel. In Gelderland ligt het percentage lager omdat een deel van de bezoekers aan het evenement in Arnhem of Apeldoorn afkomstig is uit ander deel van Gelderland. De gemiddelde bestedingen per persoon in het onderzoeksgebied lagen in Arnhem rond de 23 euro, in Rotterdam rond de 26 euro en in Apeldoorn rond de 28 euro. Voor Gelderland lag dit op ongeveer 32 euro. Dit laatste is hoger dan Apeldoorn en Arnhem omdat in het gebied buiten deze steden soms ook nog uitgaven worden gedaan. Ruim de helft van deze bestedingen werden op het evenement gedaan. In totaal werd door de additionele bezoekers tijdens het WK Volleybal in Arnhem meer dan 1,4 miljoen euro uitgegeven, in Rotterdam 782.000 euro, in Apeldoorn 293.000 euro en in Gelderland 1,5 miljoen euro.

Tabel 4.1 Berekening dagbezoekers bestedingen in het onderzoeksgebied door additionele bezoekers WK Volleybal

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Aantal bezoeken	76.000	34.000	15.000	91.000
Aantal bezoeken per bezoeker	1,4	1,3	1,2	1,4
Aantal bezoekers	52.500	26.000	12.100	64.600
Aandeel additionele bezoekers	85%	89%	74%	57%
Aantal additionele bezoekers	44.500	23.000	8.900	36.500
Gem. aantal dagen per additionele bezoeker	1,4	1,3	1,2	1,3
Totaal aantal additionele bezoeken	63.100	30.100	10.600	47.200
Gemiddelde besteding in onderzoeksgebied per persoon*	€ 22,75	€ 26,00	€ 27,66	€ 32,42
Totale dagbezoekers bestedingen	€ 1.435.000	€ 782.000	€ 293.000	€ 1.530.000

* Hierin zijn niet de uitgaven meegenomen die direct bij de organisatie terecht komen (bijv. ticketing). Deze uitgaven worden in paragraaf 4.4 bij de organisatie behandeld.

4.1.2 Overnachtingen bezoekers

Van de additionele bezoekers in de eerste ronde, bleef 4% overnachten in Arnhem en gemiddeld deden zij dit gedurende 2,5 nachten. Hierdoor zijn er zo'n 5.000 extra overnachtingen gedaan door het WK Volleybal in Arnhem (tabel 4.2). In Rotterdam waren dat 6.800 extra overnachtingen. Tijdens de finales in Apeldoorn bleef 6% van de additionele bezoekers overnachten en zij deden dit gemiddeld bijna drie nachten. Daardoor zijn er zo'n 1.700 overnachtingen gedaan. Voor heel Gelderland ligt dit hoger omdat het gebied waarin overnacht kan worden groter is. Tijdens de eerste én derde ronde van het evenement bleef 8% in de provincie (inclusief Arnhem en Apeldoorn) overnachten en zorgden zij voor 7.600 overnachtingen. De prijs per overnachting lag in Arnhem op bijna 100 euro per persoon per nacht, in Rotterdam op 43 euro per persoon per nacht en in Apeldoorn 58 euro per persoon per nacht. In totaal leverde dit voor Arnhem 486.000 euro, voor Rotterdam 293.000 euro, voor Apeldoorn 98.000 en voor heel Gelderland 604.000 euro aan bestedingen op dankzij de extra overnachtingen.

Tabel 4.2 Berekening bestedingen aan overnachtingen door additionele bezoekers WK Volleybal

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Aantal additionele bezoekers	44.500	23.000	8.900	36.500
Aandeel overnachters onder additionele bezoekers	4%	12%	6%	8%
Aantal additionele overnachters	2.000	2.800	600	3.100
Gemiddelde overnachtingsduur	2,5	2,4	2,9	2,5
Aantal overnachtingen	5.000	6.800	1.700	7.600
Gemiddelde prijs per persoon per overnachting	€ 97	€ 43	€ 58	€ 79
Totale overnachtingsbestedingen	€ 486.000	€ 293.000	€ 98.000	€ 604.000

Onder de overnachters zijn er tevens bezoekers die langer in Arnhem, Rotterdam, Apeldoorn of Gelderland verbleven, naast het aantal dagen dat zij het WK Volleybal bezochten. Het gaat om gemiddeld 2,1 dagen in Arnhem, 1,9 dagen in Rotterdam, 2,7 dagen in Apeldoorn en 2,1 dagen in Gelderland (tabel 4.3). Tijdens deze extra dagen wordt er van uit gegaan dat deze bezoekers overdag hetzelfde bestedingspatroon vertonen als op de dag dat zij zijn ondervraagd. In totaal is de economische impact vanwege het langere verblijf daarmee 250.000 euro voor Arnhem, 210.000 euro voor Rotterdam, 73.000 euro voor Apeldoorn en 437.000 euro voor de provincie Gelderland.

Tabel 4.3 Berekening extra dagbestedingen door langer verblijf

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Aantal additionele overnachters	2.000	2.800	600	3.100
Extra verblijf	2,1	1,9	2,7	2,2
Dagbesteding langer verblijf	€ 60	€ 39	€ 46	€ 65
Totale extra dagbesteding door langer verblijf	€ 250.000	€ 210.000	€ 73.000	€ 437.000

4.1.3 Totaal bezoekers

De totale economische impact vanuit bezoekers van het WK Volleybal komt voor Arnhem neer op 2,17 miljoen euro (zie tabel 4.4). Voor Apeldoorn is dit 464.000 euro, voor Rotterdam 1,29 miljoen euro en voor Gelderland 2,57 miljoen euro. De belangrijkste bijdrage voor de speelsteden komt van de directe uitgaven van additionele bezoekers op het evenement. Omdat een deel van de bezoekers buiten de speelsteden in de rest van de provincie Gelderland overnachtte, ligt de bijdrage van de overnachtingen en het langer verblijf naar verhouding hoger in de provincie dan in de speelsteden.

Tabel 4.4 Totaal economische impact bezoekers

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Totale dagbezoekers bestedingen	€ 1.435.000	€ 782.000	€ 293.000	€ 1.530.000
Overnachtingbestedingen	€ 486.000	€ 293.000	€ 98.000	€ 604.000
Extra dagbestedingen door langer verblijf	€ 250.000	€ 210.000	€ 73.000	€ 437.000
Totaal economische impact bezoekers	€ 2.171.000	€ 1.285.000	€ 464.000	€ 2.571.000

4.2 Deelnemers

Er waren 24 teams die deelnamen aan het WK Volleybal. De helft speelde in de eerste ronde hun één of twee wedstrijden in het GelreDome in Arnhem. Daarna vertrokken ze naar Polen voor het vervolg van het toernooi. Alle teams verbleven in de groepsfase in verschillende Gelderse gemeenten (zie ook hoofdstuk 5 over de achtergrond). De overnachtingen van deze teams, inclusief begeleiding, kwam voor rekening van de organisatie. Deze bestedingen worden in paragraaf 4.4 meegenomen in de berekening van de economische impact. Naast de overnachtingsbestedingen doen deelnemers (gem. 15 per team) en begeleiding (gem. 10 per

team) zelf ook uitgaven. Met behulp van twee Nederlandse teambegeleiders is geprobeerd een inschatting te geven voor de gemiddelde dagbesteding per persoon (25 euro p.p./dag). In Arnhem verbleef het Belgische team twee weken en het Bulgaarse team vijf dagen (daarna vertrokken ze naar Polen voor de rest van de groepsfase). Gemiddeld komt dit neer op 9,5 nachten per team. Met een gemiddelde dagbesteding van 25 euro per persoon komt dit neer op een economische impact van 11.875 euro voor Arnhem.

In de eerste ronde verbleef het Nederlands team in Apeldoorn wat zorgde voor 8.750 euro aan bestedingen. Voor Gelderland waren er 12 teams die twee weken verbleven en 12 teams die vijf dagen verbleven. Met een gemiddelde dagbesteding van 25 euro resulteerde dit in 142.500 euro voor heel Gelderland.

Tabel 4.5 Bestedingen deelnemers groepsfase in Arnhem

	In Arnhem	In Apeldoorn	In Gelderland
Aantal teams	2	1	24
Aantal deelnemers per team	25	25	25
Aantal dagen in onderzoeksgebied	9,5	14,0	9,5
Gemiddelde besteding per deelnemer per dag	€ 25	€ 25	€ 25
Totale gemiddelde uitgaven in onderzoeksgebied	€ 11.875	€ 8.750	€ 142.500

Voor de tweede ronde in Rotterdam verbleven de acht overgebleven teams zo'n acht dagen in Rotterdam en zorgden deze overnachtingen voor naar schatting nog eens 40.000 euro aan extra economische impact. Voor de finales van het WK Volleybal verbleven de overgebleven zes teams vier dagen in Apeldoorn. Dit resulteerde in nog eens 15.000 euro in Apeldoorn en Gelderland (tabel 4.6).

Tabel 4.6 Bestedingen deelnemers tweede ronde in Rotterdam en finales in Apeldoorn

	In Rotterdam	In Apeldoorn & Gelderland
Aantal teams	8	6
Aantal deelnemers per team	25	25
Aantal dagen in onderzoeksgebied	8,0	4,0
Gemiddelde besteding per deelnemer per dag	€ 25	€ 25
Totale gemiddelde uitgaven in onderzoeksgebied	€ 40.000	€ 15.000

4.3 Media vertegenwoordigers

Met behulp van gegevens van de organisator is inzicht verkregen in het aantal mediapersoneel dat aanwezig was bij het WK Volleybal. Omdat de organisator geen zicht had op de broadcasters en rightsholders zijn de reguliere accreditaties verdubbeld. Zodoende komen we, voor wat betreft binnenlandse mediapersoneel tot 12 unieke personen in Arnhem, 14 personen in Rotterdam en 28 unieke personen in Apeldoorn met een verblijf van gemiddeld 3 of 4 dagen. Omdat dit binnenlandse mediapersoneel zijn, wordt verwacht dat de helft niet uit de regio komt en dat 10% blijft overnachten. Met een geschatte dagbesteding van 50 euro en een gemiddelde overnachtingsprijs van 150 euro, zorgt dit voor een bescheiden economische impact voor de regio's (zie tabel 4.7).

Tabel 4.7 Economische impact binnenlandse mediapersoneel

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Aantal binnenlandse mediapersoneel	12	14	28	40
Aandeel additioneel	50%	50%	50%	50%
Gemiddelde verblijfsduur	4	4	3	4
Gemiddelde dagbesteding per persoon per dag	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50
Aandeel overnachters	10%	10%	10%	10%
Gemiddelde prijs overnachting per persoon per nacht	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150
Economische impact binnenlandse mediapersoneel	€ 1.600	€ 1.800	€ 2.700	€ 5.200

De mediapersoneel uit het buitenland vormden een grotere economische bijdrage, daar ze in omvang groter zijn, zonder het evenement de regio niet zouden bezoeken en veelal blijven overnachten. Voor de groepsfase in Arnhem wordt de economische impact op bijna 24.700 euro geschat, inclusief binnenlandse mediapersoneel. Voor Rotterdam komt dit neer op 20.300 euro aan extra bestedingen en voor Apeldoorn 27.300 euro. Gelderland profiteert door een combinatie van de groepsfase en de finales het meeste met naar schatting 59.100 euro aan extra bestedingen.

Tabel 4.8 Economische impact buitenlandse mediapersonen

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Aantal buitenlandse mediapersonen	30	24	64	70
Aandeel additioneel	100%	100%	100%	100%
Gemiddelde verblijfsduur	4	4	2	4
Gemiddelde dagbesteding per persoon per dag	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50
Aandeel overnachters	95%	95%	95%	95%
Gemiddelde prijs overnachting per persoon per nacht	€ 150	€ 150	€ 150	€ 150
Economische impact buitenlandse mediapersonen	€ 23.100	€ 18.500	€ 24.600	€ 53.900
Totale economische impact media personen	€ 24.700	€ 20.300	€ 27.300	€ 59.100

4.4 Organisatie

De projectorganisatie van het WK Volleybal heeft inkomsten verkregen en uitgaven gedaan. Op basis van de financiële afrekening is een opsplitsing gemaakt naar de verschillende onderzoeksgebieden. De organisatorische uitgaven kunnen een positieve impuls voor de regionale of lokale economie vormen, maar dit wordt tenietgedaan door de inkomsten vanuit het onderzoeksgebied, aangezien deze zonder het evenement ook in het onderzoeksgebied zouden zijn gedaan. Ter illustratie een vereenvoudigend voorbeeld. Stel de lokale overheid financiert de organisatie van een evenement volledig (100%), maar de projectorganisatie besteedt 40% van haar begroting buiten regio, dan is er sprake van een weglekeffect, oftewel een negatieve netto economische impact. Omgekeerd levert een evenementenorganisatie die voor maar 40% door lokale partijen gefinancierd wordt, maar wel al haar bestedingen binnen de regio doet een positieve netto economische impact op (voor een verdere toelichting zie bijlage A).

In totaal was de projectbegroting van het WK Volleybal bijna 18 miljoen euro. Van de inkomsten was 6,98 miljoen euro uit Gelderland afkomstig (zie tabel 4.9). Vooral de bijdrage van de provincie Gelderland van 5 miljoen euro telt hierin mee. Van de totale inkomsten komt zo'n 844.000 euro uit de gemeente Arnhem via o.a. een bijdrage van de overheid en de kaartverkoop. De gemeente Rotterdam en haar inwoners hebben voor 1,29 miljoen bijgedragen aan de inkomsten van de organisatie. Tot slot is 747.000 euro aan inkomsten van de organisatie toe te wijzen aan Apeldoorn.

Tabel 4.9 Overzicht herkomst inkomsten organisatie WK Volleybal

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Overheid	€ 687.000	€ 1.155.000	€ 640.000	€ 6.356.000
Lokale overheid	€ 300.000	€ 950.000	€ 250.000	€ 650.000
Provinciale overheid*	€ 336.000	-	€ 339.000	€ 5.050.000
Landelijke overheid*	€ 51.000	€ 205.000	€ 51.000	€ 656.000
Kaartverkoop	€ 157.000	€ 70.000	€ 107.000	€ 620.000
Sponsors	-	€ 68.000	-	-
Totaal	€ 844.000	€ 1.293.000	€ 747.000	€ 6.976.000

* De overheidsbijdrage per regio beperkt zich niet tot de betreffende gemeente/provincie. Doordat het Rijk ook een bijdrage heeft gedaan, is deze naar verhouding van het aantal inwoners toegeschreven aan de betreffende regio. Hetzelfde geldt voor de provincie.

Wat betreft de uitgaven van de organisatie is naar schatting 2,3 miljoen euro terecht gekomen in de Arnhemse economie. Dit is vooral te danken aan de huur van het GelreDome en de diensten die daaromheen betrekking hebben. In het Rotterdamse en Apeldoorns bedrijfsleven is beide rond de 1,1 miljoen euro uitgegeven. Voor Gelderland ligt dit op 5 miljoen euro. In Gelderland hebben vooral de bestedingen van de teams in de hotels een impuls gegeven aan de lokale economie.

Tabel 4.10 Overzicht bestemming uitgaven organisatie WK Volleybal

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Algemene zaken	€ 2.000	€ 2.000	€ 7.000	€ 14.000
Publieke zaken	€ 15.000	€ 109.000	€ 20.000	€ 375.000
Commerciële zaken	€ 182.000	€ 31.000	€ 65.000	€ 254.000
Operationele/competitie zaken	€ 2.007.000	€ 1.001.000	€ 760.000	€ 4.036.000
Maatschappelijke zaken	€ 99.000	€ 41.000	€ 284.000	€ 383.000
Totale uitgaven	€ 2.305.000	€ 1.184.000	€ 1.136.000	€ 5.062.000

De uitgaven die in het onderzoeksgebied dankzij het WK Volleybal zijn gedaan worden verminderd met de inkomsten die al in het onderzoeksgebied aanwezig waren. Het netto resultaat zijn de extra bestedingen die de lokale economie erbij heeft gekregen dankzij het WK

Volleybal. Voor Arnhem ligt dit op 1,46 miljoen euro en voor Apeldoorn 389.000 euro. Het netto resultaat voor gemeente Rotterdam en de provincie Gelderland is negatief. Dat wil zeggen dat de Gelderse/Rotterdamse bedrijven minder hebben verdiend aan de middelen die vanuit de regio beschikbaar waren.

Tabel 4.11 *Overzicht netto economische impact vanuit organisatie WK Volleybal*

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Totale inkomsten vanuit het onderzoeksgebied	€ 844.000	€ 1.293.000	€ 747.000	€ 6.976.000
Totale uitgaven in het onderzoeksgebied	€ 2.305.000	€ 1.184.000	€ 1.136.000	€ 5.062.000
Netto resultaat economische impact organisatie	€ 1.461.000	-€ 109.000	€ 389.000	-€ 1.917.000

4.5 Conclusie

De totale economische impact van het WK Volleybal in de verschillende onderzoeksgebieden is een optelsom van de additionele bestedingen van bezoekers, deelnemers, mediapersoneel en organisatie. Voor Arnhem komt dit neer op 3,7 miljoen euro, in Rotterdam 1,2 miljoen euro, in Apeldoorn 904.300 euro en in Gelderland 872.600 euro. De belangrijkste bijdrage kwam vooral vanuit de bezoekers die het evenement van buiten de regio's aan wist te trekken. De overnachtingen van mediapersoneel en deelnemers telden vooral mee in Gelderland.

Tabel 4.12 *Totale economische impact WK Volleybal*

	In Arnhem	In Rotterdam	In Apeldoorn	In Gelderland
Bezoekers	€ 2.171.000	€ 1.285.000	€ 464.000	€ 2.573.000
Deelnemers	€ 11.900	€ 40.000	€ 24.000	€ 157.500
Media	€ 24.700	€ 20.300	€ 27.300	€ 59.100
Organisatie	€ 1.461.000	-€ 109.000	€ 389.000	-€ 1.917.000
Totaal	€ 3.668.600	€ 1.236.300	€ 904.300	€ 872.600

5 HOSTGEMEENTEN

Tijdens de groepsfase van het WK Volleybal werden de 24 deelnemende teams ondergebracht in 31 verschillende hostgemeenten. Hoewel het betreffende hotel niet altijd binnen deze gemeenten stond werden de landen wel altijd zo dicht mogelijk bij deze gemeenten geplaatst en organiseerde de gemeenten activiteiten zoals ontvangst, diner met jeugdteams, clinics en themadagen rondom volleybal. Deze activiteiten werden georganiseerd door een werkgroep met een lokale aanvoerder. Deze lokale aanvoerder was soms een vrijwilliger van een volleybalclub, buurtsportcoach van de gemeente of medewerker van een sportservice organisatie. Soms werkten deze werkgroep en aanvoerder voor meerdere gemeenten (zie afbeelding 5.1). Om te achterhalen hoe dit proces verliep, welke opbrengsten zijn gerealiseerd en wat er de volgende keer beter kan, zijn er vijftien interviews afgenomen met lokale aanvoerders en betrokken beleidsambtenaren. Meer informatie over de aanpak is te vinden in bijlage C.

Figuur 5.1 Hostgemeenten en hun ondergebrachte landenteams

5.1 Motivatie en aanleiding

De meeste hostgemeenten gaven aan ze deelnamen als hostgemeenten omdat het een kans was om als (kleinere) gemeente onderdeel te zijn van een mondiaal sportevenement. In bijna alle onderzochte hostgemeenten was deze motivatie afkomstig vanuit het sportbeleid. De meeste respondenten gaven aan dat de gemeente zich graag als sportgemeente op de kaart wilde zetten en/of de sportbeoefening wilde stimuleren. Daarbij ging het de meeste gemeenten erom dat de volleybalsport meer onder de aandacht zou worden gebracht bij de inwoners. Ook werd regelmatig benoemd dat de gemeente probeerde om vooral de verenigingen te ondersteunen en de volleyballiefhebbers een mooie ervaring te geven.

“Onze gemeente deed mee omdat ze een echte sportgemeente zijn met goede voorzieningen en een tweetal volleybalverenigingen. Onze wethouder vond het dan ook een fantastische kans om sport in onze gemeente te promoten.”

“Wij deden mee omdat het WK een bijdrage kon leveren aan het doorontwikkelen van het sportlandschap. Het WK is vooral een middel om volleybalverenigingen toekomstbestendiger te maken op de lange termijn.”

Opvallend was dat daarbij zo nu en dan ook de gevolgen van de corona-epidemie werden benoemd. Zo zouden de binnensportverenigingen het extra zwaar hebben gehad en verdienen zij extra aandacht.

“Vooral de (binnensport) verenigingen hebben het zwaar gehad door corona en met dit WK konden we hen ondersteunen.”

Sommigen gemeenten hadden een brede insteek vanuit het stimuleren van een gezonde leefomgeving. Daarbij werd vaak benoemd dat de gemeente al meedeed aan het JOGG-convenant (Jongeren op Gezond Gewicht) en dat het WK veel aandacht had voor voeding en gezondheid dat de gemeente hiermee graag mee wilden bevorderen.

“Onze gemeente deed mee om gezonde voeding en een gezonde leefstijl te stimuleren. We zijn al langer JOGG gemeente en het WK was een logische combinatie van voeding en bewegen.”

Er waren tevens enkele gemeenten voor wie de regionale samenwerking een belangrijke motivatie vormde. Deze gemeenten benoemden dat ze vaak in stedenverband samenwerken op het gebied van sport maar ook economie en recreatie. Deelnemen als hostgemeente aan

een WK zou kunnen helpen om deze samenwerking concreet invulling te geven. Volgens de geïnterviewden is het soms lastig om naast het gesprek over samenwerken dit ook echt invulling geven en te gaan doen. In enkele gemeenten werd de start van de Giro d'Italia in 2016 in Gelderland benoemd als voorbeeld waaraan de betrokkenen goede herinneringen hebben.

“Het sprak ons aan dat het WK lokaal gebracht werd en onze wethouders zagen kansen om dit gezamenlijk met andere gemeenten te doen. Wij hadden positieve ervaringen met Giro Gelderland en wilden dat opnieuw.”

Wat eveneens vaak meespeelde was dat bepaalde personen binnen de gemeente een nauwe band hadden met volleybal. Daarnaast benoemden sommige respondenten ook wel eens dat deelnemen als hostgemeente aan het WK Volleybal een strategisch en politieke zet was waarin lokale vertegenwoordigers zichzelf konden profileren en zichtbaar naar buiten konden treden met een aansprekende gebeurtenis.

“Een WK brengt veel publiciteit met zich mee. Onze wethouder is iemand die graag kansen benut en dit was ook een kans om bij de provincie in beeld te komen en te laten zien dat we graag meedoen.”

5.2 Proces werkgroepen

De volleybalbond Nevobo ontwikkelde samen met de Gelderse Sport Federatie (GSF) een stappenplan om invulling te geven aan het zijn van een hostgemeente (zie bijlage F). De Nevobo en GSF heeft voorafgaand aan het WK gesprekken gevoerd met geïnteresseerde gemeenten en afspraken vastgelegd in een convenant met wederzijdse verplichtingen. Daarin werd onder andere gevraagd om een lokale aanvoerder (ook wel kartrekkers genoemd) te kiezen. Om lokaal breed draagvlak te creëren werd geadviseerd om naast de mogelijk al betrokken volleybalverenigingen en buurtsportcoaches, een kick-off bijeenkomst te organiseren voor allerlei partijen in de gemeente/regio, van ondernemers tot scholen, van jongerenwerkers tot cultuurorganisaties. Na de kick-off werd geïnventariseerd wie er in de werkgroep wilde komen. Daarna werkte de lokale aanvoerder samen met de werkgroep de activiteiten uit en werd daarbij ondersteund door Nevobo en GSF. Bij de meeste gemeenten is gewerkt volgens deze aanpak. Daarop werd over het algemeen positief teruggekeken.

“De samenwerking verliep als een malle en we werden eigenlijk door het succes overrompeld. Er kwamen zoveel ideeën en iedereen pakte zelf een rol op die ze vonden passen bij hun persoon of organisatie.”

“De aanpak met werkgroepen was een heel goed idee. Dat zorgt ervoor dat de inktvlek groter wordt dan alleen de stad waarin het evenement plaatsvindt. Wat als fijn werd ervaren was dat we als gemeente een aanjagende rol hadden. Daardoor kwamen partijen bij elkaar die elkaar anders niet zo snel spreken en werd er vaart in het project gehouden.”

“Er begon meteen van alles te borrelen en er komt energie vrij. Onze volleybalvereniging en ondernemers wilden eigenlijk al veel eerder aan de slag maar moesten wachten totdat wij een beetje duidelijk hadden wat wel en niet kon gebeuren.”

Veelal bestond de werkgroep uit buurtsportcoaches vanuit de gemeentelijke sportservice organisatie, aangevuld met een afvaardiging vanuit de volleybalvereniging(en). In sommige gemeenten sloten ook onderwijs- en welzijnsorganisaties aan. In enkele gemeenten lukte het om ondernemers en overige organisaties (bijvoorbeeld media) te laten aansluiten. Niet altijd lukte het om de werkgroep te vullen met mensen die zich wilden inzetten om activiteiten te organiseren. De juiste timing leek daarin een belangrijke rol te spelen. Bij sommige gemeenten kwam de kick-off te vroeg maar bij andere ontbrak juist de tijd om de afspraken formeel vast te leggen in uitvoeringsprogramma's.

“We begonnen enthousiast met een kick-off bijeenkomst waarbij lokale organisaties werden gevraagd aan te haken. Dit waren mensen uit het onderwijs, bedrijfsleven, verenigingen en welzijnswerk. Er was wel interesse maar er waren weinig mensen die stonden te springen om mee te doen. We hebben toen gewerkt met mensen die wel wilden en intrinsiek gemotiveerd waren en we kozen bewust ervoor om een paar dingen goed te doen in plaats van heel veel dingen half.”

“Er werd al snel een bijeenkomst georganiseerd in onze gemeente, zo rond november 2021. Dat was nog te vroeg voor sommige partijen omdat het WK helemaal niet leefde. Diegenen die wel kwamen waren gelukkig heel enthousiast om dingen op te pakken. Er werd niet structureel samengewerkt in een werkgroep maar in losse verbanden.”

“Het proces had een goede start en was veelbelovend. Er was een grote afvaardiging van veel verschillende partijen bij de kick-off en er was veel enthousiasme om zaken aan te pakken. Gedurende het proces haakten veel

partijen af. Dit had verschillende oorzaken; soms bezuinigingen of wisseling van personen maar veelal werd aangegeven dat de activiteiten niet voorzien waren in bestaande werkplannen van organisaties en er daarom toch geen tijd voor gemaakt kon worden.”

“In onze gemeente hadden we 30 tot 40 personen aangehaakt op de kick-off en zijn we met veel ideeën gestart. Het lukte echter niet om alles uit te werken. Er haakten veel partijen af omdat ze niks met het verblijvende landenteam of volleybal hadden. Er was lange tijd veel onduidelijkheid over wat er dan georganiseerd moest worden.”

Bij de hostgemeenten waar de samenwerking voorspoedig verliep kwam dit vooral door het enthousiasme van de personen die bij de werkgroepen aangesloten waren.

“Dit concept is sterk afhankelijk van enthousiasme op lokaal niveau.”

“Het enthousiasme bepaalde in grote mate of er iets van de grond kwam. Het waren voornamelijk de vrijwillige enthousiastelingen vanuit het volleybal die zaken gingen organiseren. De professionals kregen dit als taak erbij maar daar kwam niet veel uit.”

Bij enkelen gemeenten was er vóórafgaand aan het tekenen van het convenant contact gezocht met de verenigingen met de vraag of zij dit zagen zitten. Deze aanpak droeg meestal bij aan het resultaat dat is behaald, maar niet altijd.

“Wij hebben eerst gevraagd bij de sportverenigingen of ze dit concept zagen zitten en toen pas is daar als gemeente ja tegen gezegd. Dat was ook wel een succesfactor want daardoor werd veel extra georganiseerd. De sportverenigingen hebben veel zelf uitgevoerd al zaten daar wel grote verschillen tussen. Diegene met meeste energie pakte het meeste op.”

“Wij vroegen wel aan de verenigingen of ze dit convenant zagen zitten en hoewel ze eerst heel enthousiast waren bleek de invulling erg lastig voor ze te zijn. Dat kwam omdat er veel overdag georganiseerd moest worden en ze geen vrijwilligers hadden om dit op te pakken.”

Een aantal gemeenten, met name de grotere, hebben het proces op een andere wijze aangepakt door een formele opdracht neer te leggen bij de lokale sportservice organisatie en deze met middelen en tijd te voorzien. Het voordeel was dat deze professionals snel konden

schakelen. Er werd wel contact met lokale organisaties gezocht maar meestal werden er geen aparte werkgroepen met brede afvaardiging georganiseerd.

“Onze werkgroep bestond eigenlijk alleen uit drie mensen van Sportservice die de opdracht hadden om het activatieprogramma uit te voeren. Dat proces verliep goed doordat er korte lijntjes waren en snel werd geschakeld.

Onze werkgroep was dus vooral een interne organisatie.”

“De activiteiten waren te groot en te omvangrijk om te laten organiseren door vrijwilligers. Wel hadden we ze nodig voor de uitvoering en dat werd dan apart opgepakt.”

5.3 Doelstellingen en plan van aanpak

In slechts een paar van de onderzochte gemeenten waren er doelstellingen voor de werkgroepen geformuleerd. Dit waren met name de grotere gemeenten die extra tijd en middelen vrijmaakten en meerdere gemeenten die samen een team onderbrachten. Het ontbreken van doelstellingen in veel gemeenten kwam enerzijds doordat van tevoren niet heel duidelijk was wat de gemeente kon verwachten. Veel activiteiten en aanbod werden pas de laatste maanden voor het WK duidelijk. Dat de WK wedstrijden niet zelf binnen hun gemeentegrenzen plaatsvonden maakten het soms ook lastig om ermee aan de slag te gaan.

“In onze gemeente werden geen SMART-doelstellingen gesteld. Dit kwam omdat er van tevoren veel onduidelijk was over de verwachtingen. Het is ook lastig omdat het evenement niet in je eigen plaats plaatsvindt en het daardoor moeilijker is om je inwoners erbij te betrekken.”

“Specifieke doelen waren niet aan de orde omdat het evenement ergens anders plaatsvond en de stad niet aangekleed ging worden.”

Daarnaast waren er vaak geen extra uren of beperkte middelen waarmee gewerkt moest worden. Deze aanpak resulteerde erin dat regelmatig bestaande activiteiten en programma's werden gekoppeld aan het WK Volleybal. Daarmee werden ook bestaande doelstellingen leidend; zoals het stimuleren van een gezonde leefomgeving of de ontwikkelingskansen van kinderen en hun ouders te vergroten of om een actieve deelname van kinderen aan de samenleving te bevorderen.

“Bij ons waren er geen extra uren voor het project en moesten vooral bestaande activiteiten hierop aangesloten worden. Dat betekent ook dat

bestaande doelstellingen op gebied van sport en welzijn werden nagestreefd. Een van onze doelen is bijvoorbeeld dat verenigingen beter zichtbaar zijn in de gymzaal en daar is met een lessenreeks vanuit de volleybal vereniging invulling aan gegeven.”

“Deze opzet paste bij de sportvisie om breedtesport te stimuleren en het kon binnen bestaande budgetten en tijdsinvesteringen gerealiseerd worden.”

De doelstellingen die benoemd werden gingen vooral om het promoten van de volleybalsport en het bezoeken van het WK. De helft van de hostgemeenten had ook zich ook ten doel gesteld om de lokale middenstand te verbinden aan het WK om zo de economie te stimuleren. De doelstellingen werden niet meetbaar doordat er geen concrete streefuitkomsten (bijv. deelnemersaantallen, waarderingcijfers) werden vastgelegd. Daarbij werd vaak benoemd dat de hostgemeente ‘het maximale’ uit het WK wilde halen, zonder dat duidelijk werd wat dit dan inhield.

“Ons doel was om zoveel mogelijk uit het WK Volleybal te halen voor onze gemeente.”

“We moesten als stad het maximale uit het evenement weten te halen.”

De meeste gemeenten hadden vooraf geen plan van aanpak gemaakt. Er werd vooral gewerkt met de afspraken die gemaakt werden met de Nevobo (volleybalbond). In enkele gemeenten werd wel een plan van aanpak ontwikkeld. Daarin werden de kaders bepaald, mogelijke partners benoemd en kansen/ideeën geïdentificeerd. Dit werd vooral gedaan bij hostgemeenten die samenwerkten om een of meerdere landen onder te brengen in hun gemeenten of die het project wat groter aanvlogen met meer tijd en middelen. Het hebben van een plan van aanpak gaf de lokale aanvoerders vaak een duidelijke focus en richting waarmee ze aan de slag konden. Het hielp ook bij personele wisselingen om terug te kunnen grijpen naar de uitgangspunten die vooraf waren geformuleerd.

“Er was geen vooropgesteld plan in onze gemeente maar er werd vooral gewerkt met de kaders van het convenant waarin een aantal verplichtingen stonden zoals een lokale kartrekker, werkgroep, etc.”

“Er was in onze gemeente wel een plan met visie en een strategie. Maar door ontwikkelingen en een veranderend evenement werd met de invulling

nogal geschoven en werd vooral flexibel meebewogen in de ontwikkelingen.”

“Mijn opdracht werd geformaliseerd met een plan van aanpak omdat het een samenwerking betrof tussen twee gelijkwaardige gemeenten. Het hebben van een plan hielp heel erg om een kader te krijgen waarbinnen gewerkt kon worden. Helaas bleek dat het kader achteraf soms te nauw was neergezet en werden sommige partners of activiteiten in eerste instantie gemist omdat ze niet in het plan stonden.”

5.4 Samenwerking

Zoals bij paragraaf 5.2 besproken ging het opzetten van de werkgroepen niet in elke gemeente gemakkelijk en was de werkgroep sterk afhankelijk van het enthousiasme van de vrijwilligers. Bij veel volleybalverenigingen was er enthousiasme om toernooien en clinics op scholen te organiseren in het kader van het WK Volleybal. In andere hostgemeenten kwam dit echter niet van de grond en bleef het werk liggen bij de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie.

“De rollen waren meteen duidelijk en iedereen wilden zaken oppakken. Dat was voor mij als gemeentelijke kartrekker erg fijn en ik hoefde weinig te trekken. Het was vooral coördineren en afstemmen met elkaar.”

Het succes van de werkgroep is mede te danken aan de fijne samenwerking met één volleybalclub. Andere clubs haakten niet aan omdat ze problemen hadden met eigen organisatie of te weinig tijd hadden.”

“De samenwerking met volleybalverenigingen verliep moeizaam; dat kwam omdat de verenigingen vooral bezig waren met eigen organisatie. Het lukte wel om ze bij te betrekken met activiteiten maar kwamen zelf niet met activiteiten.”

Een succesfactor die meerdere hostgemeenten benoemden was de beschikbaarheid van gratis tickets voor het WK Volleybal. Dit zorgde ervoor dat in de samenwerking ook iets concreets teruggegeven kon worden voor de inzet van de vereniging. Van de gratis tickets werd dankbaar gebruik gemaakt en deze zorgden ervoor dat veel mensen betrokken raakten.

“De helft van de verenigingen deed actief mee in de werkgroep. De gratis tickets hielpen heel erg om iets concreets en tastbaars in ruil te geven voor hun enthousiasme.”

Een ander terugkerend element bij succesvolle samenwerking met de volleybalverenigingen was de rol van zogenaamde superclubs. De volleybalbond heeft de afgelopen jaren ingezet om veelal grote verenigingen of een cluster van verenigingen met betaalde professionals te ondersteunen om in de regio een grotere rol op te pakken. De aanwezigheid van een dergelijke *superclub* hielp erg bij het opzetten van activiteiten. Enerzijds kwam dit volgens de geïnterviewden doordat deze vereniging een grotere organisatiekracht heeft en anderzijds hadden zij zelf ook nauwe lijntjes met de Nevobo. Dat hielp de lokale aanvoerders enorm.

“Vanuit de Nevobo kwam veel informatie vanzelf al bij de coördinator van de superclub terecht. Daardoor stond ik er als kartrekker niet alleen voor.”

“Bij de superclub was ook iemand die overdag inzetbaar was voor overleg of zelfs het geven van clinics. Dat werkte heel goed.”

Verder werd door veel gemeenten benoemd dat ze het fijn vonden dat iemand van de Nevobo en de Gelderse Sport Federatie (GSF) ook zelf aansloot bij de werkgroepen. Er werden vanuit deze organisaties ook bijeenkomsten georganiseerd, een website met informatie en nieuws opgezet en een groepsapp waarin iedereen op de hoogte werd gehouden. De samenwerking met de Nevobo en GSF verliep veelal goed doordat de contactpersonen snel reageerden en actief meedachten in het proces.

Wij zijn heel tevreden over het gezamenlijke proces met GSF/Nevobo. Er werd veel verteld en aangeboden, er was goed contact en er werd echt meegedacht. Wat erg prettig werkte was dat de contactpersonen erg complimenteus waren en veel aanmoedigingen gaven voor datgeen wat er lokaal werd georganiseerd. Dat werkte heel stimulerend. Over het aanbod van de Nevobo was goed nagedacht.”

“Het heeft me verbaast hoe serieus de Nevobo aan de slag ging met ons.”

Er werden ook een aantal verbeteringen genoemd voor de samenwerking met de GSF en de Nevobo. De rol van de GSF was niet altijd duidelijk en soms verwachtte de betrokkenen wat meer sturing en begeleiding. Sommige gemeenten geven aan dat bepaalde afspraken niet konden worden nagekomen of deze pas op het laatste moment werden geregeld. Op zich hadden de betrokkenen daar wel begrip voor omdat beide organisatie ook afhankelijk waren van derden maar het maakte het voor de lokale aanvoerder moeilijk om zaken te organiseren.

“Er waren goede contacten maar een deel van de afspraken kon niet worden nagekomen of werd pas last minute geregeld of zelfs last minute afgezegd. Dit maakt het heel lastig om leuke dingen te organiseren.”

“Er was wat frustratie rondom informatie, tickets, promotiemateriaal en trainingslocaties. Veel acties werden last minute door gegeven. Dan was het vaak al te kort dag om er iets rondom te organiseren waardoor bepaalde zaken niet van de grond kwam.”

Meer dan de helft van de geïnterviewden gaf aan dat het de bedoeling was om het bedrijfsleven te laten aanhaken bij de werkgroep en dat ze graag activiteiten hadden georganiseerd om de bedrijven uit de regio met het WK Volleybal te verbinden. In vrijwel geen van de hostgemeenten is het gelukt om dit te realiseren. Dit kwam veelal omdat er niet zulke warme contacten aanwezig waren die benut konden worden. Regelmatig was daarbij de wethouder of gemeentelijke economie-afdeling betrokken om dit eerste contact te leggen of werd nog eens gebeld met ondernemers die bij de kick-off goede ideeën hadden geopperd. Hieruit kwam meestal weinig vervolg. De betrokkenen benoemen daarbij vaak dat volleybal minder leeft in de gemeenschap dan bijvoorbeeld voetbal. Er waren wel uitzonderingen van bedrijven die aan de slag gingen. Veelal waren dat ondernemers die al betrokken waren bij het WK Volleybal doordat het team in het betreffende hotel logeerde, sporthal huurde of konden trainen in de fitnessschool of wanneer de ondernemer zelf actief aan volleybal deed.

“Er werd ook gevraagd om ondernemers erbij te betrekken maar dat kon niet vanwege de keuze om te werken met bestaande activiteiten. Met meer budget en tijd was dat wel leuk geweest, maar er is duidelijk gekozen voor deze focus. Een enthousiaste vrijwilliger had hier wel echt het verschil kunnen maken.”

“Een deel van de doelen rondom horeca/bedrijfsleven kwam niet van de grond. Dit kwam vooral doordat het land dat in onze gemeente verbleef weinig linkjes had met de lokale bedrijven. Ook hun nationale gerechten waren lastig door te vertalen naar een menu voor de horeca.”

“Het was moeilijk om duidelijk te maken wat het hen [de ondernemers] zou opleveren. Alleen met het hotel en de sportschool werd goed samengewerkt omdat we gebruik maakten van hun diensten. Daarin zag je meteen hoe mooi de samenwerking zou kunnen zijn. De atletes trainden tussen de eigen

leden van de sportschool en die leden verbaasde zich over hun kracht en uithouding van de speelsters. Het hotel is later nog partner geworden van JOGG.”

Tot slot is nog gevraagd naar de samenwerking met andere hostgemeenten. Dit gebeurde vooral in gemeenten die samen verantwoordelijk waren voor de ontvangst van één of meerdere landen. Daar waar de gemeenten niet samen een team onderbrachten, is er weinig samenwerking van de grond gekomen. Wel is er vaak bij elkaar gekeken en inspiratie opgehaald via de bijeenkomsten die de GSF organiseerde, de website waarin alle activiteiten werden bijgehouden en via een groepsapp. Deze ideeën en inspiratie werden positief ontvangen.

“Bestuurlijk en ambtelijk hebben we veel moeten samenwerken. Dat is goed verlopen.”

“Het was leuk om ideeën uit te wisselen maar in de laatste fase heeft iedereen toch vooral belang om eigen projecten van de grond te krijgen. Elke gemeente werkt toch net even anders aan projecten en je wil ook vooral dat het beperkte middelen ingezet wordt voor jouw eigen inwoners.”

5.5 Landenteams

Het onderbrengen van de landenteams in de verschillende hostgemeenten was voor veel werkgroepen een belangrijk onderdeel van het convenant. Op die manier werd het WK niet alleen relevant voor lokale inwoners maar ook voor hen die verderaf van Arnhem en Apeldoorn wonen. Tevens vormde het een goede aanleiding om activiteiten te organiseren.

“De aanwezigheid van het land in onze gemeente was erg belangrijk. Het is bijzonder dat het land in jouw stad verblijft en het aankleden en versieren doe je omdat zij er doorheen rijden. Zonder dat zou je dat nooit doen.”

“De bijdrage van de spelers [van het WK] was voor jeugd van volleybalvereniging onvergetelijk. Er was een enorme klik. Er is gedanst en gefeest. De spelers vonden dit ook geweldig omdat ze op deze manier iets konden teruggeven. De deelname van een land in een gemeente maakt het extra bijzonder.”

“Je zag ze [de spelers] vaak fietsen en lopen door de stad. Ze deden aan de activiteiten mee en dat zorgde voor leuke twist. Dat het team in de

gemeente verbleef was wel belangrijk en heeft geholpen in de activiteiten die werden opgezet.”

“Vooral in het begin werkt het verblijf van een team in je gemeente als een aanjager. Maar de betrokkenheid bij het WK door een teambegeleider, deelname van ballenjongens, gratis kaarten etc. zijn ook hele belangrijke tools om een evenement lokaal te laten leven. Anders was je dat niet gelukt.”

Voor een enkele gemeente was het verblijf van het landenteam niet zo belangrijk. De activiteiten zouden zij ook zonder het landenteam hebben georganiseerd waardoor de toegevoegde waarde van het landenteam erg klein was.

“De binding met het land was niet groot en het had niet echt toegevoegde waarde voor onze activiteiten.”

“Ons landenteam kon geen oranjegevoel losmaken onder de inwoners.”

Niet in elke gemeente verliep de samenwerking met de landenteams naar ieders tevredenheid. Dit leek met name te komen door de begeleiders die spelers wilden beschermen (tegen corona of blessures) en aangaven niet te veel activiteiten buiten het WK te willen doen. Dit waren vaak de toplanden die meededen voor de winst van het toernooi. Alle gemeenten gaven wel aan hier begrip voor te hebben.

“Het was veel sleuren en trekken maar uiteindelijk zijn de afspraken wel grotendeels nagekomen. Dan kwam er om 11 uur in de avond een berichtje dat men niet zou komen de volgende dag, maar we hebben toen in samenwerking met Nevobo ze toch kunnen overtuigen om te komen. Uiteindelijk genoten zij ook van de aandacht van onze jeugd.”

“De samenwerking met het land verliep moeizaam, maar ook andersom heeft de gemeente zelf tekort geschoten in het vooraf regelen van gemaakte afspraken. Het was een lastig spanningsveld tussen topsport en breedtesport waarin de staff [begeleiders] van landen veelal gefocust zijn op topprestaties en de gemeente veelal gericht op breedtesport. Er was gelukkig wel begrip voor beide kanten.”

5.6 Opbrengsten

De meest genoemde opbrengst die de hostgemeenten aangeven was het feit dat inwoners, en met name jeugd, op een positieve en langdurige manier in aanraking zijn gekomen met de volleybalsport. Dit kwam met name door de clinics die gegeven zijn op scholen en promotieactiviteiten in de gemeente plaatsvonden.

“... bij elkaar is er veel publiciteit geweest en heeft het volleybal echt op de kaart gezet.”

“De opbrengst in onze gemeente is vooral dat mensen die niks met WK volleybal hadden op de hoogte werden gebracht van het WK. Dat heeft zeker bijgedragen aan het succes van WK doordat mensen het evenement gingen bezoeken. Vooral de openbare activiteiten (zoals het feest) droegen daar veel aan bij.”

Sommige gemeenten benoemden dat de clinics en volleybalactiviteiten de vereniging waarschijnlijk toekomstbestendiger hebben gemaakt. Andere geven aan dat dit onwaarschijnlijk is, doordat de samenwerking met de vereniging niet goed verliep.

“Mogelijk zijn er kinderen lid geworden van de vereniging. Ze hebben ook een boost gekregen in de vorm van enthousiaste vrijwilligers; dat maakt dat de vereniging toekomstbestendiger is geworden.”

“Onze verenigingen gingen samen clinics organiseren en hebben daarom samen een scholingstraject voor hun gezamenlijke jeugd opgezet. Deze samenwerking wordt in de toekomst verder voortgezet en levert een sterker kader op.”

“De vereniging is sterker geworden doordat ze leuke activiteiten hebben georganiseerd. Vooral de gratis tickets hebben daar goed geholpen. Dat zal bijdragen aan het behoud van leden door de goodwill die men nu heeft voor de vereniging. Maar dan vooral diegenen die al van volleybal hielden.”

“Of de verenigingen in onze gemeente er beter op zijn geworden is de vraag. Ze hebben ook niet geïnvesteerd in tijd en geld. Ze [de leden] wilden vooral samen naar wedstrijden.”

Een andere veelgenoemde opbrengst zijn de relaties die zijn gevormd of verstevigd. Met name door het samenwerken tussen verenigingen, buurtsportcoaches en scholen weten de betrokkenen in de gemeente elkaar nu beter te vinden. Ze zijn op de hoogte van wat er speelt en kan er gemakkelijker worden samengewerkt.

“...misschien nog wel belangrijker is dat deze kleine verenigingen nu beter in beeld zijn bij de buurtsportcoaches en ze elkaar weten te vinden. Ze hebben een betere band gekregen.”

“Die warme contacten zijn heel waardevol bij verdere samenwerkingen. Men weet elkaar nu gemakkelijk te vinden omdat we van elkaar weten wat we kunnen en waar we tegenaanlopen. Ik weet nu veel beter welke problemen de vereniging heeft en waarbij we ze kunnen helpen.”

“Het contact met verschillende partijen is ook nauwer geweest omdat we meer met elkaar gingen optrekken. Die intensieve samenwerking heeft ook voor een kwaliteitsslag gezorgd.”

In sommige gemeenten werden ook andere samenwerkingen benoemd die waardevol zouden zijn voor de toekomst. Zo geven de grotere gemeenten aan nu beter te kunnen samenwerken met de bond of met beleidsambtenaren en de uitvoeringsorganisatie van de provincie. Ook werd er nu meer samengewerkt met cultuur- en welzijnsorganisaties. Het succes van deze nieuwe samenwerkingen lag volgens sommige hostgemeenten aan het feit dat iedereen met het concept aan de slag kon. Het WK Volleybal was een podium met veel publiciteit waarop lokaal aangehaakt kon worden.

“Wat uiteindelijk goed heeft gewerkt is dat ze “hun eigen ding mochten doen” en zijn er leuke crossovers geweest tussen sport en cultuur.”

“Wat goed werkte was dat elke gemeente de vrijheid had om zelf invulling te geven aan de activiteiten”

In een paar gemeenten zijn weinig opbrengsten gerealiseerd. De oorzaak hiervan was volgens de geïnterviewden vooral doordat er vanuit de lokale omgeving weinig initiatief kwam. Veelal ontbrak het aan een aanvoerder die genoeg tijd en middelen had om aan de slag te gaan of aan een vereniging die genoeg actieve vrijwilligers had.

5.7 Gemeentelijk beleid

De meeste hostgemeenten zijn tevreden over de opbrengsten die gerealiseerd zijn. Bij enkele overtrof het de verwachtingen, vooral doordat er lokaal veel georganiseerd is. Bij andere hostgemeenten was men voldaan en leverde de inzet genoeg opbrengsten op voor de gemeente. Bij een paar gemeenten was men ontevreden over de geboekte resultaten en hadden ze meer verwacht van de inzet vanuit andere organisaties, zowel binnen de eigen gemeentegrenzen als daarbuiten.

“Deze resultaten waren onverwachts en overtreffen de stoutste verwachtingen.”

“Wij zijn buitengewoon tevreden. Vooral door de manier waarop het team werd ontvangen en tot welke ontmoetingen dit heeft geleid worden als heel waardevol beschouwd”

“We hadden meer verwacht maar uiteindelijk is er toch een hoop gebeurd. Ondanks dat veel activiteiten al bestaand waren was het WK wel een aanjager en motivatie om ermee aan de slag te gaan. De wethouder is goed zichtbaar geweest en heeft ook kunnen gezien wat bijvoorbeeld nog niet goed liep.”

“Er waren hoge verwachtingen doordat dit het grootste indoorsportevenement in Nederland voor het eerst in de geschiedenis hier zou plaatsvinden. Maar het WK leefde niet bij onze bedrijven en inwoners.”

Aan de geïnterviewden is ook gevraagd in hoeverre de activiteiten rondom het WK Volleybal zorgden voor verdringing van andere activiteiten die niet door konden gaan. Doordat veel gewerkt is binnen bestaande kaders en budgetten herkennen veel hostgemeenten dit risico. De hostgemeenten die budget en tijd beschikbaar hadden, waren hier bedacht op en geven aan dat er weinig verdringing was.

“We probeerden ervoor te zorgen dat dit als een extra activiteit gold en niet als vervanging van een bestaande gymles. Bovendien draagt onze opzet bij aan het breed motorisch ontwikkelen van kinderen.”

Bij andere gemeenten waren het veel bestaande activiteiten (bijv. rondom de nationale sportweek, diabetes challenge, clinics of JOGG-activiteiten) die gekoppeld werden aan het WK,

waardoor het in veel gemeenten niet heeft gezorgd dat andere activiteiten niet door konden gaan. Soms zijn bepaalde activiteiten wel uitgesteld of vertraagd.

“Doordat het binnen bestaand budget en tijd moest kwam er wel veel extra druk te liggen bij de kartrekkers dat van tevoren niet goed is ingeschat. Er waren meer bijeenkomsten en afstemming nodig om alles goed te regelen.

Daardoor vielen andere activiteiten soms een beetje weg. Daar moest volgende keer beter rekening mee gehouden worden. Een andere aanpak zou het resultaat niet heel anders maken.”

De opbrengst voor het gemeentelijk beleid zit volgens de geïnterviewden vooral in de aandacht die een grootschalig sportevenement met zich meebrengt en het centraal stellen van één (wat onbekendere) sport. Zonder de hostgemeente-werkgroepen zouden in veel gemeenten geen WK activiteiten zijn georganiseerd.

“De meerwaarde van een WK zit hem erin dat er in de hele provincie aandacht is en dat de publiciteit zorgt voor een soort verbinding, daarnaast waren er tijdens WK meer mogelijkheden om dingen voor elkaar te krijgen en ook was er meer urgentie om nu eens concreet te worden in de samenwerking. Tot slot, heel belangrijk, kon men nu ook iets terug geven [gratis kaarten] voor de jarenlange inzet van vrijwilligers en clubs.”

“De gemeente ziet het als een eenmalige impuls om te laten zien hoe sportbeleving je leven verrijkt. Mogelijk dat dit zaadje later dan uitbloeit tot actief sportlevens. Het is een voorbeeldproject dat extra inspiratie biedt in vergelijking met reguliere activiteiten.”

“Alle betrokkenen hebben het WK super gevonden doordat het echt een happening was. Het was leuk om als hostteam een land te krijgen waarvoor leden de kans kregen om hier echt mee in aanraking te komen.”

Alle hostgemeenten gaven aan dat meerdere activiteiten de komende jaren doorgezet gaan worden. Het gaat dan met name om clinics op school, toernooien in de buurt en de activiteiten rondom de netsportvelden. De betrokkenen worstelen nog wel met de aandacht die ook aan andere sporten gegeven moet worden. Wellicht dat daardoor bij sommige activiteiten ook andere sporttakken beoefend zullen worden. Een enkele gemeente geeft aan dat het thema talentontwikkeling door het WK Volleybal hoger op de beleidsagenda is komen te staan.

“Het sportbedrijf kan niet telkens alleen volleybal blijven promoten. Wellicht dat een andere sport wordt gekozen. Deze wordt dan doorgetrokken naar de hele maand waarin alle activiteiten in teken staan van die sport. Dat was goed bevallen met volleybal omdat het goed in de jaarplanningen past.”

5.8 Leerpunten

Het meest genoemde leerpunt ging over de planning. Een aantal hostgemeenten neemt zich voor om de volgende keer eerder te beginnen. Deze tijdwinst zou vooral nodig zijn om plannen wat meer te formaliseren en te zorgen dat afspraken ook belanden in werkafspraken met gemeentelijke diensten. Er zijn ook hostgemeenten die dat anders zien. Eerder werd al aangegeven dat te vroeg beginnen niet wenselijk was omdat het WK Volleybal nog niet genoeg leefde. Er werd ook gezegd dat het lastig was om de energie te behouden bij de lange aanloop. Een paar keer geeft men aan wat meer te willen focussen rondom activiteiten direct rondom het evenement.

“Als we half jaar eerder hadden kunnen beginnen had dat veel gescheeld.”

“Het is lastig om de energie over zo'n lange aanloop te behouden. Je moet vooral dicht bij het evenement zelf zitten om het te laten leven.”

Een onderliggende oorzaak van deze tijdproblemen komt mogelijk vanwege corona. Volgens sommige hostgemeenten zorgde dit voor een valse start. Weliswaar begon men op tijd, maar men moest de aftrap en de eerste maanden vooral via het digitale domein ontmoeten en spreken. Dit maakte het organiseren van activiteiten erg lastig.

“Door corona zijn we pas laat opgang gekomen. Een volgende keer zou meer fysieke bijeenkomsten helpen om sneller op gang te komen.”

Wat ook kan meespelen was dat men tot lange tijd veel onduidelijkheid heeft ervaren rondom de invulling van veel activiteiten. Men gaf aan begrip te hebben voor de late informatie maar had zich graag wel wat meer voorbereid willen hebben.

“Wat beter kan is de communicatie en het ad hoc regelen van veel activiteiten. Dit gaf een tijdsdruk met zich mee waar de werkgroep niet altijd goed op was ingespeeld.”

“We kregen pas vlak voor het evenement duidelijk wat er van ons verwacht werd. Daar zouden wat meer verschillende perspectieven en strategieën vooraf bedacht kunnen worden i.p.v. last minute.”

Een belangrijke les die veelvuldig terugkomt bij de geïnterviewden is het belang van een actieve vereniging die activiteiten oppakt. De volgende keer zouden sommige hostgemeenten eerder willen nagaan of er wel genoeg draagvlak is bij de verenigingen voordat men overgaat tot een convenant. Dit draagvlak moet dan wel breder getoetst worden door duidelijk te maken dat dit veel vrijwillige inzet van de leden vraagt.

“We zouden goed kijken hoe we de relatie met een lokale of regionale club kunnen inbedden. Dit is belangrijk gebleken en een voorwaarde voor succes.”

“De volgende keer kijken we eerst of er lokaal draagvlak is en daarna gaan we pas een convenant aan. Dan hadden er misschien ook middelen bij gekund en hadden we het wat systematischer kunnen aanpakken en evalueren. Wellicht dat we nu als organisatie ook iets te veel hebben georganiseerd waardoor dit verkeerde verwachtingen geeft voor de toekomst.”

“We zouden het de volgende keer meer willen opzetten met afvaardigingen vanuit de vereniging in plaats van deelnemende gemeenten. Ze willen ervoor waken dat het geen overheidsfeest wordt en daarom moet het breder gedragen worden.”

Er werd regelmatig aangegeven dat het draagvlak binnen de gemeente zelf van groot belang is. Bij de gemeenten die weinig opbrengsten rondom het WK Volleybal realiseerden waren er tevens vaak problemen in de afstemming met verschillende gemeentelijke diensten. Vaak was de opdracht bij een uitvoeringsorganisatie neergelegd zonder afstemming of overleg binnen het gemeentelijk apparaat. Deze uitvoeringsorganisatie liep daardoor tegen veel muren aan en kreeg weinig ondersteuning. Verder werden er nog hele verschillende leerpunten genoemd die het WK heeft opgeleverd:

“Er had meer ingezet als de wethouders elkaar vaker hadden ontmoet.”

“Er is geleerd dat volleybal best goed ingezet kan worden in het primair onderwijs. We hadden daar vooraf onze bedenkingen bij.”

“Er lagen nog veel kansen op het gebied van recreatie en toerisme. De speelsters hadden groot bereik via sociale media en ze deelden graag hun ervaringen en werden gevolgd door hun eigen media.”

“De les die wij hebben geleerd is dat het WK veel enthousiasme en publiciteit met zich meebrengt waardoor je gemakkelijk zaken van onderaf kunt organiseren maar dat het lastig is dat het WK hier niet zelf speelt. Wat heb je dan de inwoners en bedrijven te bieden?”

5.9 Conclusie

De hostgemeenten zijn op verschillende manieren aan de slag gegaan om het WK Volleybal in hun gemeente onder de aandacht te brengen. Veelal zijn er geen plannen of doelstellingen geformuleerd maar hebben betrokkenen gezocht naar enthousiaste vrijwilligers en organisaties om activiteiten te organiseren. Er was meestal geen extra budget of tijd beschikbaar waardoor in de meeste gemeenten vooral bestaande activiteiten in het teken van het WK zijn gezet. Daar waar een actieve vrijwilliger of vereniging gevonden werd zijn wel veel extra activiteiten van de grond gekomen om de volleybalsport onder een groter deel van de bevolking, met name jeugd, onder de aandacht te brengen. De bottom-up aanpak werd gezien als een belangrijke succesfactor omdat veel partijen met hun eigen doelen konden aanhaken. Echter was de werkgroep wel afhankelijk van net die ene vrijwilliger of vereniging die er tijd in kon en wilde steken en daardoor is het niet overal evengoed van de grond gekomen. Wat meespeelde was dat corona-maatregelen zorgde voor een moeilijke start eind 2021/begin 2022. Er zijn ook uitzonderingen op deze aanpak. In de (grotere) gemeenten die extra budget en middelen vrij maakten zijn er ook vaak, maar niet altijd, vele extra activiteiten georganiseerd die zonder het WK niet georganiseerd zouden worden.

De aanwezigheid van een deelnemend landenteam van het WK en de beschikbaarheid van gratis kaarten was een andere belangrijke succesfactor bij vele hostgemeenten. De buitenlandse speelsters zorgden voor een extra beleving en directe aanleiding om activiteiten in het teken van het WK te organiseren. Zonder deze aanwezigheid zou er in veel gemeenten weinig van het WK te merken zijn geweest. De belangrijkste opbrengst is dan ook vooral dat de volleybalsport voor een langere tijd aandacht heeft gekregen. Dat heeft bijgedragen aan het WK en in sommige gemeenten ook geresulteerd in sterkere verenigingen doordat er meer leden bijkwamen, vrijwilligers extra opleidingen deden voor het geven van clinics en bovendien zorgden gratis kaarten voor een betere verbinding tussen de club en de leden. Dit is echter niet

overal gelukt en het succes was vooral afhankelijk van de tijd en inzet die de vereniging er zelf in heeft gestopt.

Gemeenten zijn over het algemeen erg tevreden over de opbrengsten, zelfs als deze soms minder waren dan verwacht, zoals in het geval dat bestaande activiteiten werden omgetoverd tot WK activiteiten of wanneer andere activiteiten uitgesteld moesten worden. De gemeenten vonden het belangrijk om inwoners het gevoel te geven deel uit te maken van een groot sportevenement, de volleybalsport een impuls te geven en er wordt in de toekomst veel verwacht van de tot stand gekomen samenwerkingen. Ook zien betrokkenen veel leerpunten om het de volgende keer beter te doen door vaak eerder te beginnen, dichterbij het hoofdevenement te blijven en soms betere afspraken te maken tussen verschillende organisaties die moeten samenwerken. Het formaliseren van de samenwerkingen in werkplannen is vooral zinvol voor grote gemeenten waar tijd en middelen beschikbaar zijn. Voor de kleinere gemeenten lijkt het belangrijk om het niet teveel te willen formaliseren daar de bottom-up aanpak veel kan opleveren. Wel is het belangrijk om vooraf te toetsen of er genoeg draagvlak en mogelijkheden zijn vanuit de lokale club om hier, al dan niet tijdens kantoor/schooluren, vrijwilligerstijd in te stoppen.

6 NETSPORTVELDEN

In het kader van WK Volleybal heeft de Provincie Gelderland een impuls gegeven aan de sportieve inrichting van de buitenruimte, om buiten sporten te stimuleren. Hiervoor is in aanloop naar het WK Volleybal een subsidieregeling opengesteld voor de aanleg van netsportvelden: velden die geschikt zijn voor het beoefenen van allerlei netsporten, zoals volleybal, tennis, badminton, smashball, voetvolleybal en pickleball. Dit heeft geresulteerd in de realisatie van 40 netsportvelden. Tien initiatiefnemers voor de aanleg van deze netsportvelden zijn geïnterviewd over hun ervaringen en meningen ten aanzien van het gebruik van de velden en de daarbij behorende hardware, orgware en softwarematige kenmerken. Meer informatie over de aanpak is te vinden in bijlage D.

6.1 Kenmerken netsportvelden

De kenmerken van de netsportvelden zijn geanalyseerd aan de hand van het beweegvriendelijke-omgeving-model dat bestaat uit hardware, software en de orgware (Hoyng & Van Eck, 2021). De hardware bestaat uit de fysieke (sport)infrastructuur en de software staat voor het sport- en beweegaanbod dat erop wordt aangeboden. Tot slot is er nog de orgware dat het proces bevat om te komen tot het zichtbare aanbod.

6.1.1 Hardware

Het netsportveld wordt door de geïnterviewden ervaren als een uitstekend product. Over het algemeen waren de respondenten tevreden over de robuustheid van een netsportveld en blijken ze 'hufferproof'. In een enkel geval werd wel aangegeven dat de duurzaamheid van de wk-bordjes en bestickering beperkt was.

“Het is vriendelijk in gebruik, de kinderen kunnen hem zelf hoger en lager zetten; het is echt een supernet.”

“Ik hield mijn hart vast voor de vele hangjongeren die er zijn, maar het net is stevig genoeg en ze kunnen het niet kapot maken.”

Ongeveer de helft van de onderzochte netsportvelden staat in de openbare ruimte in een wijk. Slechts één netsportveld staat in een afgesloten ruimte bij een sportschool. De rest van de netsportvelden staat op een vrij toegankelijk schoolplein, gewoonlijk naast andere sportveldjes en/of speeltoestellen. Deze combinatie van een netsportveld met andere sportvoorzieningen,

zoals een speeltuin, klimrek, voetbalveld, basketbalveld en/of skatebaan, lijkt belangrijk. Daardoor is er vaak jeugd aanwezig en kunnen activiteiten worden afgewisseld.

“Als je een netsport alleen neer zou zetten, dan betwijfel ik of ze er gebruik van zouden maken.”

De partijen die de netsportvelden hebben aangevraagd zijn positief over de mogelijkheden die een netsportveld biedt. De multifunctionaliteit wordt als groot pluspunt aangemerkt.

“Heel mooi dat het net in hoogte verstelbaar is en daardoor voor meerdere sportactiviteiten is in te zetten.”

De QR-codes die op de palen van een netsportveld staan geven goede informatie over wat je er allemaal mee kunt. Alleen voor mensen zonder smartphone of de nodige digivaardigheden is deze informatie niet beschikbaar.

“Er zijn nog best wat kinderen hier die zonder mobiel op school komen. Dan zou een plaatje of fysiek bord waar activiteiten of regels op staan, zou een mooie toevoeging zijn.”

6.1.2 Software

In sommige gemeenten maken buurtsportcoaches gebruik van de netsportvelden. Zij organiseren er leuke activiteiten voor de wijk en/of voor scholen. Echter, op de meeste netsportvelden worden (nog) niet structureel activiteiten georganiseerd. Het weer lijkt hierin een belangrijke rol te spelen: de meeste netsportvelden zijn na de zomer gerealiseerd en men heeft dus nog niet goed kunnen profiteren van mooi weer. Veel geïnterviewden verwachten dat het gebruik van de velden voor structurele activiteiten en door professionals - naast buurtsportcoaches bijvoorbeeld ook gym- en SBO-docenten en pedagogisch medewerkers – (opnieuw) op gang zal komen bij mooi weer.

“De buurtsportcoach maakt, met name in voorjaar/zomer wel eens gebruik van het schoolplein voor activiteiten. Het netsportveld zou daarbij ook heel goed gebruikt kunnen worden en dat gaat zeker gebeuren als het weer mooi weer is.”

In Arnhem openen ze de skillbox om leerlingen aan het sporten te krijgen. Buurtsportcoaches en SBO-docenten gebruiken daarbij bijvoorbeeld de badmintonrackets op het netsportveld.

“In de zomer wordt er gymles gegeven, en dan wordt er ook gewerkt met tafels en hinkelbanen en dan kun je de hele tijd bewegen.”

6.1.3 Orgware

De meeste netsportvelden zijn feestelijk geopend, waarbij in een aantal gevallen de plaatselijke volleybalverenigingen een clinic verzorgden om te laten zien wat de mogelijkheden waren van het netsportveld en om mensen enthousiast te maken voor volleybal in het algemeen en het WK in het bijzonder.

“We hebben de netsportvelden feestelijk geopend. De buurt is op de hoogte gebracht middels de krant en of flyer in buurthuis.”

De plaatselijke volleybalverenigingen zijn niet meer prominent in beeld na de ingebruikname van de netsportvelden. Verwacht wordt dat ze (weer) gebruik gaan maken van de netsportvelden als het weer beter wordt en de volleyballers naar buiten trekken. In sommige gemeenten zijn er plannen om in de zomer toernooitjes te organiseren. De netsportvelden worden beheerd en onderhouden (denk hierbij aan het gras maaien en controleren op veiligheid) door de gemeente wanneer ze in de wijk liggen en door de scholen als ze op een schoolplein zijn geplaatst.

6.2 Gebruik netsportvelden

De netsportvelden worden het meest gebruikt door jongeren. Vooral de netsportvelden waar kinderen worden uitgenodigd om te spelen worden goed benut. Dit is bijvoorbeeld het geval bij netsportvelden die bij scholen (vaak zelfs op schoolpleinen) geplaatst zijn en zodoende intensief gebruikt worden tijdens schoolpauzes, maar ook voor en na schooltijd.

“De velden worden met name door kinderen gebruikt. Naast een basketbalveld en voetbalveld is dit sportnet een positieve extra toevoeging.”

“Het is positief voor het volleybal: Kinderen worden van kindsaf bekend met volleybal.”

Bij sommige scholen zal het netsportveld gebruikt gaan worden tijdens het sport- en bewegingsonderwijs, als het beter weer is.

“Ik heb navraag gedaan bij partijen die vakdocenten leveren aan scholen en activiteiten organiseren. Zij hebben aangegeven dat er tot nu toe niet zoveel

gebruik van is gemaakt, maar dat als het beter weer is dat ze het bij het gymen gaan gebruiken.”

De netsportvelden worden vooral multifunctioneel ingezet. Omdat het net omhoog/omlaag kan, is er variatie mogelijk in de spelen en dat is terug te zien in de activiteiten die erop plaatsvinden. Naast volleybal wordt een netsportvelden vooral veel gebruikt voor voetvolleybal en in mindere mate voor badminton, tennis (bij een harde ondergrond) en creatieve (bal)spelen.

“Er wordt het meeste gevoetvolleyd, door jongens uit groep 7-8. Maar er wordt ook veel gevolleybald door meisjes.”

“Wat je ziet is dat er (bij ons netsportveld) weinig gevolleybald wordt. Dat komt misschien ook omdat het op harde ondergrond staat. Ze gebruiken hem op allerlei manieren: erover of eronder door. Maar dat vind ik juist een winstpunt. Qua afstemming en motorische vaardigheden vind ik dat knap.”

Een respondent noemt dat meisjes het zelfs gebruiken om te turnen:

“Ze doen bijvoorbeeld een radslag of arabier en proberen dan uit te komen met een handstand tegen het net.”

Volwassenen en ouderen worden ook, maar aanmerkelijk minder vaak, aangetroffen op de netsportvelden. De geïnterviewden verwachten dat er meer gebruik gemaakt gaat worden van de netsportvelden als het weer beter wordt, vooral onder oudere doelgroepen.

“Een groep jongvolwassenen komt steeds terug om te voetvolleyballen en andere volwassenen gebruiken het net met name om te volleyballen en voor badminton. Ook ouderen maken er gebruik van.”

“Vroeger zag je bij dit soort dingen dat er ook ouderen gebruik van maken, maar dat zie ik hierbij niet. Dat kan aan de schoolomgeving of aan het seizoen liggen. Dat heb ik in het begin wel gezien, maar de laatste tijd niet meer.”

Een mooi neveneffect is wel dat senioren die bij de netsportvelden in de buurt komen nieuwsgierig zijn en komen kijken hoe een netsportveld wordt gebruikt.

“Daarnaast is het leuk voor 'de echte oudjes', die niet kunnen sporten. Die gaan op de bankjes zitten kijken. En doordat ze dan naar het netsportveld toelopen worden zijn ze in ieder geval uit huis en worden ze toch in beweging gebracht. En ze komen ze met anderen in aanraking, wat goed is tegen eenzaamheid.”

De netsportvelden staan vaak bij andere sport- en spelactiviteiten, waardoor het moeilijk aan te geven is dat ze leiden tot meer sport en spel. Maar de jeugd die al kwam, maakt er graag gebruik van. In sommige gevallen is er overlast, maar dat kan niet toegewezen worden aan de netsportvelden want ze staan naast andere sport- en speelattracties. De omwonenden zijn in het algemeen tevreden en dat komt omdat ze al vroegtijdig in het besluitvormingsproces zijn betrokken. In veel gevallen nam de wijkmanager of de buurtsportcoach contact op met de wijk om de haalbaarheid van een netsportveld te peilen.

6.3 Invloed kenmerken op gebruik netsportvelden

Als de hardware-, orgware- en softwarematige kenmerken van de netsportvelden worden gerelateerd aan het gebruik ervan, dan kan op basis van de ervaringen en meningen van de geïnterviewden geconcludeerd worden dat verschillende ingrediënten bepalend zijn in het recept voor het succes van de netsportvelden.

Verschillende kenmerken hebben een positieve uitwerking op niet alleen de intensiteit waarmee de netsportvelden gebruikt worden, maar ook op de diversiteit in zowel het gebruik (verschillende activiteiten) als de gebruikers (verschillende doelgroepen). Ten eerste blijkt een belangrijke succesfactor de multifunctionaliteit van de netsportvelden dankzij het verstelbare net. Dit creëert meerdere sportvoorzieningen in één en zorgt voor een brede inzetbaarheid en daarmee 'voor ieder wat wils', zoals terug is te zien in de verschillende sport- en spelactiviteiten die op de velden worden beoefend.

“Er werd veelal gevoetbald, maar lang niet iedereen vindt dat leuk. Het netsportveld nodigt uit om (eens) wat anders te doen.”

Ten tweede is voor een intensief en divers gebruik van de netsportvelden een goede locatie essentieel: velden moeten optimaal worden geïntegreerd in de bestaande (beweegvriendelijke) buitenruimte en leefomgeving. De velden die het meest en door meerdere doelgroepen gebruikt worden, zijn openbaar toegankelijk en duidelijk zichtbaar aangelegd in een wijk, bij een of meerdere scholen en het liefst ook in de buurt van een buitenschoolse opvang, kinderdagverblijf, verzorgingshuis en sociale voorzieningen zoals een supermarkt of wijkcentrum. De bezoekers van dit soort voorzieningen en de bij deze instanties aanwezige doelgroepen en werkzame professionals komen hierdoor in hun dagelijks leven vanzelf langs of in aanraking met het netsportveld, wat de drempel om er gebruik van te maken verlaagd.

“De locatie is zeer bewust gekozen: midden in de wijk, in de nabijheid van 3 scholen, 2 BSO's, een KDV en een ouderencentrum (waar 55+ers bijeen komen) die hier aan [het netsportveld] gekoppeld konden worden en waardoor er veel doelgroepen vertegenwoordigd zijn. En bij veel voorzieningen, waardoor iedereen langs het veld komt. Daardoor wordt er automatisch best veel gebruik van gemaakt.”

Wat betreft de locatie van de netsportvelden is ook plaatsing in de buurt van andere sportvoorzieningen (het centreren van sportieve hardware) van belang. Zodoende versterkt het netsportveld de bestaande sportieve inrichting en wordt het gebruik ervan aantrekkelijker. Het zorgt namelijk voor een verbreding van de sport- en spelmogelijkheden en maakt het makkelijk om verschillende buitensportactiviteiten, al dan niet georganiseerd (bijvoorbeeld door een buurtsportcoach of gymdocent), te combineren.

“Het [netsportveld] moet niet op zich staan, dan wordt het lastig om het goed te exploiteren. Je moet hem inbedden in een speelterrein met andere

speelmogelijkheden. En ruimte er omheen. Nu kun je kiezen, het is net een kermis.”

Ten derde blijkt dat de intensiteit en diversiteit van het gebruik van de netsportvelden kan worden verhoogd door (potentiële) gebruikers gericht te activeren en goed te faciliteren of begeleiden, middels sportactiviteiten (software) en de structurele organisatie ervan (orgware). Wat er met de netsportvelden mogelijk is kan goed onder de aandacht worden gebracht middels de op de sportnetten aangebrachte QR-codes, maar aanvullend ook met een informatiebord (extra waardevol voor jonge kinderen die geen smartphone hebben of ouderen die onvoldoende digivaardig zijn).

“Er zijn nog best wat kinderen hier die zonder mobiel op school komen. Dan zou een plaatje of fysiek bord waar activiteiten of regels op staan, zou een mooie toevoeging zijn.”

Een andere manier om de sportnetactiviteiten onder de aandacht te brengen en mensen te activeren, is om de activiteiten aan de doelgroepen voor te doen (want ‘goed voorbeeld doet volgen’) of voor ze te organiseren.

“Als ik als docent een bal meeneem en er voetvolley gaat doen, heb je ze zo mee. Dan inspireer je ze. En daarin zou je af kunnen wisselen in activiteiten: nu zetten we in op volleybal, nu doen we juist badminton. Of minicompetitietjes op zetten of laten zetten: we maken een poultje en horen wel wie de winnaar wordt.”

“Als je het [een netsportveld] realiseert moet je dat wel met mensen doen die zich actief inzetten om het gebruik ervan te stimuleren, dus ook het één en ander gaan organiseren, zodat de doelgroepen ook zien en een goed idee krijgen wat ze met het net kunnen.”

Naast de sportactiviteiten zelf (software) is een goede lokale organisatie ervan en samenwerking hierbij (orgware) van groot belang, bijvoorbeeld om het aanbod structureel en gericht bij de juiste doelgroep aan te kunnen bieden. Zeker voor doelgroepen die een netsportveld zelf niet snel gaan of gemakkelijk kunnen gebruiken zal dit van groot belang zijn. Het lijkt hierbij zeer effectief en efficiënt om instanties en professionals die in direct contact staan met de doelgroepen met elkaar te verbinden en aan te sluiten op activiteiten die zij al ontplooiën. Buurtsportcoaches kunnen hierin een grote rol spelen.

“Bij de organisatie van activiteiten moet je partijen betrekken waar de doelgroepen zitten en de krachten bundelen. Bijvoorbeeld door aan te sluiten bij evenementen of activiteiten van die partijen. Zo sloten wij met onze activiteiten op en rond het netsportveld aan op een schoolfeest en sponsorloop waar dus alle leerlingen en ouders al op af kwamen en vanuit de school werd dan ook gestimuleerd om daar na de sponsorloop ook heen te gaan.”

“De buurtsportcoach kan hier ook een goede rol in spelen, bij de organisatie van activiteiten.”

6.4 Conclusie

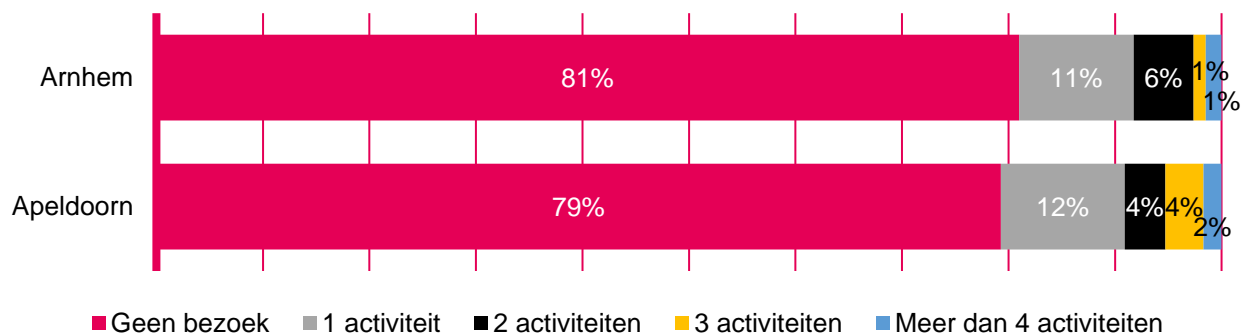
De netsportvelden zijn met grote tevredenheid ontvangen en zijn hufterproof en multifunctioneel bevonden door de betrokkenen. Dat laatste is een belangrijke kenmerken waardoor de netsportvelden op verschillende manieren en door verschillende groepen, veelal kinderen, gebruikt worden. Ook de combinatie van een netsportveld met andere sportvoorzieningen, lijkt belangrijk. Daardoor is er vaak al jeugd aanwezig en kunnen activiteiten worden afgewisseld. Of de netsportvelden ook leiden tot meer of vaker spelen of meer bewegen wordt betwijfeld maar het leidt wel tot meer variatie ervan. Op de meeste netsportvelden worden (nog) niet structureel activiteiten georganiseerd. Het weer lijkt hierin een belangrijke rol te spelen doordat er nog geen zomerse dagen zijn geweest na de aanleg ervan. Het is daarom nog afwachten wat de lange termijn effecten zijn.

7 MAATSCHAPPELIJKE ACTIVATIE

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de meningen van bezoekers aan de maatschappelijke activiteiten die rondom het WK Volleybal werden georganiseerd. Volgens de organisatie vonden er ruim 700 aanverwante evenementen plaats en verzorgden de Nederlandse Volleybal speelsters 20 kennismakingslessen bij basisscholen en net zoveel clinics bij lokale volleybalclubs (Gelderland, 2023). Omdat er geen centrale registratie beschikbaar was van deelnemers aan de maatschappelijke activiteiten is ervoor gekozen om dit via de bezoekers aan het WK Volleybal in Arnhem (n=852) en Apeldoorn (n=456) te bevragen. Hierdoor ontbreken dus de antwoorden van bezoekers aan de maatschappelijke activiteiten die niet naar het WK zelf zijn gegaan. Meer informatie over de aanpak is te vinden in bijlage A.

7.1 Bezoek maatschappelijke activiteit

Ongeveer 20% van bezocht een maatschappelijke activiteit (zie figuur 7.1). Hiervoor konden bezoekers kiezen uit een lijst van 16 type activiteiten en een overige categorie. Ongeveer 11-12% bezocht één activiteit en 4-6% bezocht twee activiteiten. Een klein deel van de bezoeker gaf meer dan drie of vier activiteiten aan.

Figuur 7.1 Bezoek maatschappelijke activiteiten door bezoekers WK Volleybal Arnhem en Apeldoorn

Meer dan een derde van de WK bezoekers die ook bij de maatschappelijke activiteiten aanwezig waren gaf aan dat zij gezamenlijk naar WK wedstrijduitzendingen keken (zie tabel 7.1). Dit kan bij scholen, verenigingen of buurthuizen zijn geweest. Daarmee was dit de populairste activiteit. Een kwart van de bezoekers aan de maatschappelijke activiteiten heeft de teampresentatie in Apeldoorn bijgewoond of een volleybaltoernooi in de buurt, via de vereniging, bedrijf of school meegedaan. Een klein deel van de bezoekers bezocht de

netsportvelden of een themadag dat in het teken stond van het WK team die in de hostgemeente verbleef. De bezoekers daarvan bezochten in totaal 3,6 activiteiten.

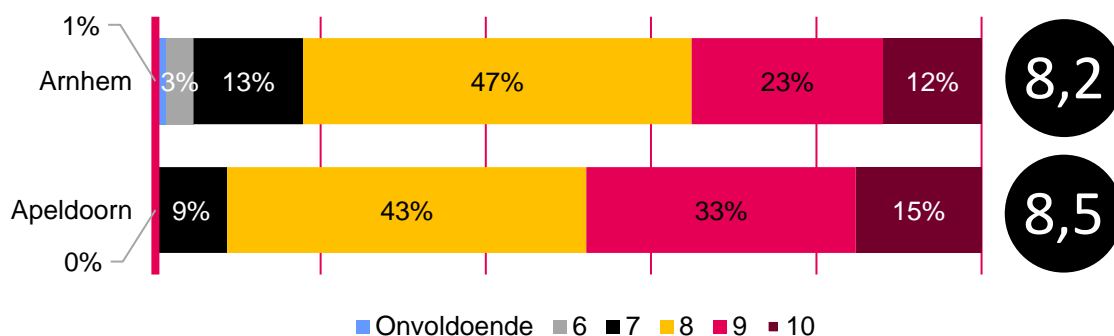
Tabel 7.1 Deelname aan maatschappelijke activiteiten

Maatschappelijke activiteiten	% van bezoekers die activiteiten heeft bezocht*	Gem. aantal activiteiten bezocht
Gezamenlijke WK wedstrijduitzendingen kijken	37%	1,8
Teampresentatie in Apeldoorn	25%	2,1
Volleybaltoernooien (in de buurt, via de vereniging, bedrijf of school)	24%	2,6
Volleybal clinics en activiteiten op scholen	18%	2,9
Volleybalactiviteiten in binnenstad van Arnhem (bijv. Volleybal Festival)	16%	3,2
WK Volleybal netsportvelden	7%	3,6
Diner met deelnemers van landenteams	6%	2,2
Themadag landenteams (Official Team Host)	5%	3,6
Overig	22%	2,5

* Deze kolom telt niet op tot 100% omdat deelnemers aan meerdere activiteiten hebben kunnen meedoen.

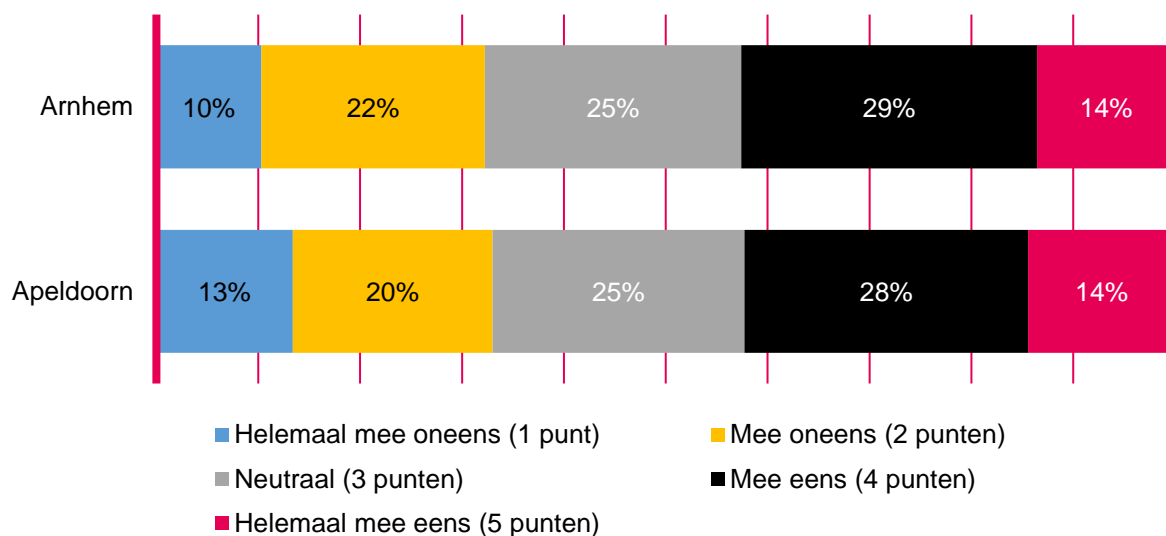
7.2 Waardering en bijdrage aan bezoek WK

De WK bezoekers die ook deelnamen aan de maatschappelijke activiteiten konden de activiteiten die zij hadden bezocht beoordelen met een rapportcijfer. In Apeldoorn werden iets hogere rapportcijfers uitgedeeld dan in Arnhem maar waren bijna allen (ruim) voldoende tot zeer goed (zie figuur 7.2). Het gemiddelde kwam volgens bezoekers van de groepsfase in Arnhem op een 8,2 en de bezoekers aan de finales in Apeldoorn kwamen zelf uit op een 8,5.

Figuur 7.2 Waardering maatschappelijke activiteiten WK Volleybal

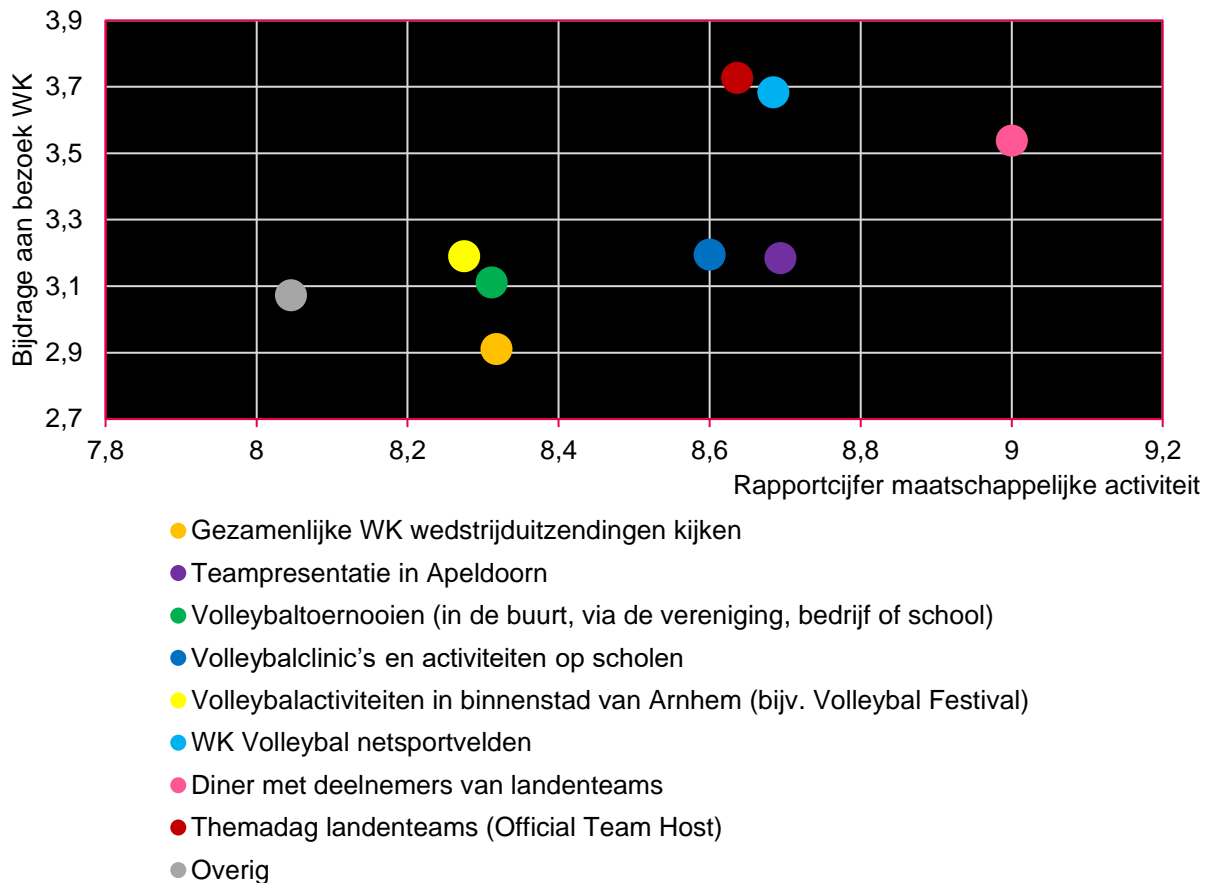
Aan de WK bezoekers die de maatschappelijke activiteiten bezochten is tevens gevraagd in welke mate de activiteiten hebben bijgedragen aan het zelf bezoeken van wedstrijden op het WK (zie figuur 7.3). Ruim veertig procent van de bezoekers is het er (helemaal) mee eens dat de activiteiten hebben bijgedragen aan het bezoeken van het WK. Een groep van 28-29% is daar neutraal over en ongeveer een derde geeft aan dat de maatschappelijke activiteit zelf niet bijdroeg aan het bezoeken van het WK.

Figuur 7.3 Bijdrage van maatschappelijke activiteit aan bezoeken WK Volleybal

Als de gemiddelde waardering (rapportcijfer) en de bijdrage van het WK bezoek (puntenschaal 1-5) per activiteit tegen elkaar wordt afgezet op twee assen, dan wordt duidelijk welke maatschappelijke activiteiten het hoogst scoren (zie figuur 7.4). Daarbij moet worden opgemerkt dat de beide cijfers op de assen een gemiddelde score zijn van mogelijk meerdere activiteiten omdat iemand een rapportcijfer heeft gegeven op basis van het bezoek aan meerdere activiteiten. Desondanks geeft dit een aardig beeld. Zo scoort het diner met de deelnemers van de landenteams het hoogste (9,0) en de overige activiteiten samen het laagste (8,0). De themadag die in het teken stond van het landenteam dat in een hostgemeente verbleef scoorde samen met de netsportvelden het hoogste gemiddelde aantal punten voor wat betreft de bijdrage aan het bezoeken van de wedstrijden op het WK. Met andere woorden, deelnemers aan deze activiteiten geven zelf aan dat dit in belangrijkere mate heeft bijgedragen aan het bezoeken van het WK dan deelnemers aan andere activiteiten. Het gezamenlijk naar WK wedstrijduitzendingen kijken was een populairste activiteit maar volgens de deelnemers heeft dit het minst bijgedragen tot een bezoek aan het WK. Er lijkt ook een sprake te zijn van een positieve relatie tussen het rapportcijfer en de bijdrage tot het zelf bezoeken van het WK

Volleybal. De activiteiten met hoge waardering droegen gemiddeld vaker bij aan het bezoeken van het WK Volleybal.

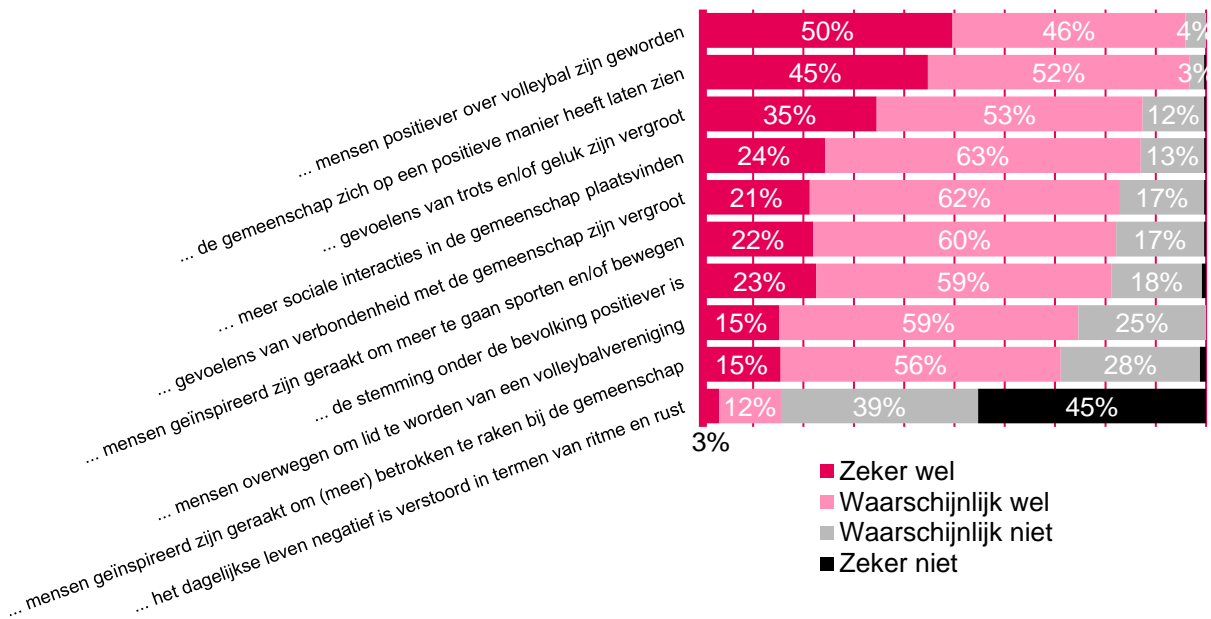
Figuur 7.4 Gemiddelde waardering en bijdrage aan WK bezoek per maatschappelijke activiteit

7.3 Maatschappelijke effecten

Bezoekers van het WK Volleybal die hebben deelgenomen aan een maatschappelijke activiteit is gevraagd in hoeverre de activiteit heeft gezorgd voor maatschappelijke effecten in de samenleving (n=246). Hierin valt op dat bijna iedereen aangeeft dat de maatschappelijke activiteiten er (waarschijnlijk) voor hebben gezorgd dat mensen positiever zijn geworden over volleybal (96%). Een bijna even grote meerderheid geeft aan dat de activiteiten er (waarschijnlijk) voor hebben gezorgd dat de gemeenschap zich op een positieve manier heeft laten zien. In iets mindere mate maar nog altijd de overgrote meerderheid geeft aan dat de activiteiten er (waarschijnlijk) voor hebben gezorgd dat gevoelens van trots en/of geluk zijn vergroot (88%) en meer sociale interacties in de gemeenschap plaatsvinden (87%). Van alle positieve maatschappelijke effecten geven de bezoekers het minst vaak aan dat men

geïnspireerd is geraakt om (vaker) betrokken te raken bij de gemeenschap of lid te worden van een volleybalvereniging. Nog altijd denkt bijna driekwart van de bezoekers dat dit (waarschijnlijk) wel gebeurd is. Een op de zes bezoekers geeft aan dat de maatschappelijke activiteiten het dagelijks leven negatief heeft verstoord in termen van ritme en rust. Bijna de helft van de bezoekers vindt dit zeker niet het geval (figuur 7.5).

De bezochte WK activiteiten hebben ervoor gezorgd dat ...

Figuur 7.5 Effecten van maatschappelijke activiteiten volgens bezoekers ervan (n=246)

Teampresentatie Apeldoorn

Op verzoek van de gemeente Apeldoorn is onder bezoekers van de teampresentatie een vragenlijst verspreid die is ingevuld door 34 respondenten. Driekwart was afkomstig uit Apeldoorn, 83% was van plan om de WK wedstrijden te gaan bezoeken en de helft van deze respondenten is meer dan 3 uur bij de teampresentatie aanwezig geweest. De bezoekers waren erg te spreken over het evenement en gaven een rapportcijfer van 8,7. Bijna alle bezoekers (86%) gaven aan dat door de teampresentatie gevoelens van trots zijn vergroot, de stemming onder de bevolking positiever is, opwinding en (feestelijke) beleving in de gemeenschap zijn gerealiseerd en men positiever over volleybal is gaan voelen.

7.4 Conclusie

Ongeveer 20% van de bezoekers aan het WK heeft een of meerdere maatschappelijke activiteiten bezocht. Veelal hebben zij samen wedstrijden bekeken, de teampresentatie en/of volleybalactiviteiten bezocht. Deze activiteiten werden hoog gewaardeerd. Er lijkt bovendien sprake te zijn van een relatie tussen het rapportcijfer en de mate waarin de activiteit heeft bijgedragen aan het bezoeken van de WK wedstrijden. Vooral de themadag die in het teken stond van het landenteam dat in een hostgemeente verbleef scoorde samen met de netsportvelden het hoogste gemiddelde aantal punten voor wat betreft de bijdrage aan het bezoek van de wedstrijden op het WK. De bezoekers hebben veelal de verwachtingen dat de maatschappelijke activiteiten leiden tot maatschappelijke effecten in de samenleving. Bijna iedereen verwacht dat mensen positiever zijn geworden over volleybal en de gemeenschap op een positieve manier naar buiten is getreden.

8 MAATSCHAPPELIJKE EFFECTEN

Wat het WK Volleybal heeft betekend voor de samenleving is eveneens met een representatief onderzoekspanel onder de bevolking onderzocht. In juli 2022 is een voormeting gedaan (n=2.060) en direct na afloop van het WK Volleybal, in oktober 2022, is een tweede meting gedaan (n=1.578). Meer informatie over de aanpak is te vinden in de bijlage E.

8.1 In aanraking gekomen met het WK Volleybal

In tabel 8.1 is af te lezen dat een klein deel van de inwoners het WK of activiteiten rondom heeft bezocht. Meer dan één op de tien inwoners in de speelsteden of hostgemeenten heeft van het evenement gehoord van mensen uit zijn omgeving en ongeveer één op de zes heeft de wedstrijden via de televisie of het nieuws via de media gevolgd. Ook hier ligt het percentage iets hoger bij de inwoners van de hostgemeenten dan in de speelsteden of de rest van Nederland.

Tabel 8.1 Op welke manier bent u in aanraking gekomen met het WK Volleybal

	Speelsteden (n=187)	Gelderse Hostgemeenten (n=469)	Rest van Nederland (n=1.413)
Ik heb deelgenomen aan activiteiten rondom het WK	1%	1%	0%
Ik ben in het echt bij een of meer wedstrijden geweest	1%	2%	1%
Ik heb van mensen in mijn omgeving gehoord over het WK	14%	11%	5%
Ik heb via de televisie wedstrijden gevolgd	17%	15%	13%
Ik heb het nieuws rondom het WK via de media gevolgd	13%	19%	11%
Ik ben niet in aanraking gekomen met WK Volleybal	65%	65%	76%
Aantal volwassen inwoners	712.000	743.000	11.100.000
Inwoners dat in aanraking is gekomen met WK Volleybal	272.000	350.000	2.640.000

De respondenten konden op meerdere manieren in aanraking komen met het WK Volleybal en daarom tellen bovenstaande percentages niet op tot 100%. Met behulp van het percentage van de inwoners dat aangeeft *niet* in aanraking te zijn gekomen met het WK Volleybal, in combinatie met het aantal inwoners van de regio, wordt geschat dat 3,3 miljoen volwassen Nederlanders op een of andere manier bewust in aanraking is geweest met het WK Volleybal.

8.2 Verwachtte effecten

De inwoners die in aanraking zijn gekomen met het WK volleybal (n=496) zijn verschillende stellingenvragen gegeven met mogelijke effecten die samenhangen rondom de organisatie van grootschalige sportevenementen. De stellingen zijn gebaseerd op de Social Impact Scales (Oshimi et al., 2022). De inwoners verwachten vooral dat mensen positiever zijn geworden over volleybal (43%). Ook wordt vaak aangegeven dat de gemeenschap zich van zijn goede kant heeft laten zien door het organiseren van het mondiale sportevenement (39%). Iets minder dan een derde verwacht dat mensen geïnspireerd zijn geraakt om meer te gaan sporten en bewegen (30%) en/of overwegen om lid te worden van een volleybalclub (27%). Een minderheid van ongeveer 17% verwacht dat andere sociale effecten zoals het versterken van sociaal contact of het gevoel dat je erbij hoort zijn opgetreden. Ongeveer eenzelfde groep mensen verwacht dat men trotser, gelukkiger of dat de stemming positiever is geworden (13-16%). Minder dan één op de tien inwoners verwacht dat mensen door het WK gezonder zijn gaan eten of meer duurzamer voedsel nuttigen. Ongeveer 4% geeft aan dat het WK het dagelijks leven negatief heeft verstoord in termen van ritme en rust.

Tabel 8.2 Verwachtte effecten WK volgens inwoners die in aanraking zijn geweest met het WK (n=496)

In welke mate denkt u dat door het WK Volleybal...	Antwoord percentage (zeker wel)
... mensen positiever zijn geworden over volleybal	43%
... de gemeenschap zich van zijn goede kant heeft laten zien	39%
... mensen geïnspireerd zijn geraakt om meer te gaan sporten en bewegen	30%
... mensen overwegen om lid te worden van een volleybalclub	27%
... meer sociaal contact tussen mensen in de gemeenschap tot stand is gekomen	17%
... het gevoel dat je bij elkaar hoort in de gemeenschap is versterkt.	17%
... mensen zich trotser of gelukkiger voelen	16%
... de stemming onder de bevolking positiever is	13%
... mensen geïnspireerd zijn geraakt om (meer) betrokken te raken bij de gemeenschap	12%
... mensen meer gezond voedsel zijn gaan eten	8%
... mensen meer duurzaam voedsel zijn gaan eten	6%
... het dagelijks leven negatief is verstoord in termen van ritme en rust	4%

Aan het einde van de vragenlijst is aan iedereen in het onderzoek gevraagd of ze vinden dat het WK een bijdrage heeft geleverd aan de samenleving. Bijna de helft van die in aanraking zijn gekomen met het WK vindt dat het WK een (zeer) positieve bijdrage heeft geleverd aan de samenleving. Van diegene die niet in aanraking is gekomen met het WK vindt alsnog één op de vijf dat dit (zeer) positief is geweest voor Nederland. Er zitten geen grote verschillen tussen inwoners uit de speelsteden, hostgemeenten en de rest van Nederland (zie tabel 8.3).

Tabel 8.3 Oordeel over bijdrage van WK aan de samenleving volgens inwoners

Aanraking WK	Speelsteden (n=187)		Gelderse Hostgemeenten (n=469)		Rest van Nederland (n=1.413)	
	Niet	Wel	Niet	Wel	Niet	Wel
Zeer positief	2%	6%	2%	3%	2%	3%
Positief	16%	40%	20%	40%	19%	43%
Neutraal	77%	54%	77%	56%	78%	53%
Negatief	1%	0%	1%	0%	1%	0%
Zeer negatief	3%	0%	1%	1%	1%	1%

8.3 Verandering maatschappelijke indicatoren voor/nameting

De organiserende partijen gaven voorafgaand aan dat met het evenement ingezet wordt op (sport)beleving, trots en sociale verbinding. Deze begrippen zijn geoperationaliseerd door in de bestaande vragenlijsten van het onderzoekspanel op zoek te gaan naar bijbehorende indicatoren (zie tabel 8.4). De uitgevraagde indicatoren zijn gesteld aan het onderzoekspanel zonder dat verwezen werd naar het WK. Alleen bij de nameting zijn na afloop van deze indicatoren, aanvullende vragen gesteld over het WK Volleybal. Op deze manier is voorkomen dat de associatie van het WK Volleybal de resultaten beïnvloeden.

Tabel 8.4 Operationalisering beleving & sociale verbinding in het onderzoekspanel

Sportbeleving & trots	Sociale verbinding
Alles bij elkaar genomen, hoe gelukkig zou u zeggen dat u bent?	In welke mate voelt u zich in het algemeen verbonden met anderen.
In welke mate bent u tevreden met het leven dat u op dit moment leidt?	Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen?
Hoe trots bent u erop Nederlander te zijn?	Hoe ontevreden of tevreden bent u met uw buurt?
In de afgelopen maand voelde ik me neerslachtig en somber.	Hoeveel buurtbewoners kent u van voornaam?
Een gezonde leefstijl is belangrijk voor mij.	Hoeveel buurtbewoners zou u kunnen vragen voor hulp met kleine dingen (bijv. de planten water geven) of om iets te lenen (bijv. gereedschap)?
Denk terug aan de afgelopen vier weken. Hoeveel uur per week deed u gemiddeld aan sport?	Wilt u in welke mate u zich in het algemeen verbonden voelt met anderen.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Gemiddeld aantal uren sport per week 2. Personen die niet aan sport doen 	
	Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen?

Het volgen van het WK Volleybal wordt gezien als een inwoner een wedstrijd heeft bezocht en/of deelgenomen aan andere WK activiteiten en/of wedstrijden op televisie heeft gezien of het nieuws rondom het WK heeft gevolgd, maar niet wanneer ze er iemand uit hun omgeving erover hebben gehoord.

8.3.1 Sportbeleving & trots

Uit tabel 8.5 is te af te leiden dat de gemiddelde inwoner in juli 2022 al best gelukkig is. De Nederlander geeft zichzelf ongeveer een 7,5 op een schaal van 0 tot 10. In de nameting van oktober 2022 is dit nog altijd zo. Er zijn binnen bepaalde groepen wel kleine maar niet significante veranderingen te zien. Zo zijn de inwoners van de speelsteden iets gelukkiger geworden na afloop van het WK. Hierdoor zitten ze in oktober op hetzelfde niveau als het landelijk gemiddelde. Bij degenen die het WK hebben gevolgd, afkomstig van waar dan ook in Nederland, is er een soortgelijke stijging. De vraag is ook gesteld hoe tevreden men alles bij elkaar genomen is over het leven. Hierin zijn geen veranderingen tussen de voor- en nameting.

Tabel 8.5 Resultaten voor/nameting: Alles bij elkaar genomen, hoe gelukkig zou u zeggen dat u bent? (schaal 0-10)

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Verskil afgerond
Speelsteden (n=161)	7,45	7,52	0,06
Gelderse hostgemeenten (n=468)	7,49	7,47	-0,01
Rest van Nederland (n=949)	7,52	7,54	0,02
WK wel gevolgd (n=374)	7,56	7,64	0,07
WK niet gevolgd (n=1.213)	7,48	7,48	-0,01
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	7,53	7,55	0,02
Overig (n=1.350)	7,50	7,51	0,01

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

Trots om Nederlander te zijn wordt in het onderzoekspanel gemeten op een schaal van 1-8. Gemiddeld geven Nederlanders zichzelf ongeveer een 6. In de speelsteden waren inwoners in juli 2022 aanmerkelijk minder trots dan de rest van Nederland (zie tabel 8.6). Na afloop van het WK is het gemiddelde cijfer gestegen waardoor het dichterbij het landelijke gemiddelde is komen te liggen. Ook in de hostgemeenten is er een kleine stijging geweest, terwijl de rest van Nederland min of meer gelijk is gebleven. Deze verandering lijkt samen te hangen met het volgen van het WK. Diegenen die het WK volgen waren al aanmerkelijk trotser om Nederlander te zijn dan de rest van Nederland maar dit gemiddelde is na afloop van het WK nog eens

gestegen. Wanneer de groep geïsoleerd wordt die het WK heeft gevolgd én in de speelsteden en hostgemeenten woonachtig is, is de verandering duidelijker en is deze statistisch significant.

Tabel 8.6 Resultaten voor/nameting: Hoe trots bent u erop om Nederlander te zijn (schaal 1-8)

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	5,76	5,87	0,12
Gelderse hostgemeenten (n=468)	6,02	6,09	0,07
Rest van Nederland (n=949)	6,07	6,05	-0,01
WK wel gevolgd (n=374)	6,33	6,40	0,07
WK niet gevolgd (n=1.213)	5,92	5,93	0,02
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	6,15	6,34	0,19 **
Overig (n=1.350)	6,00	5,99	0,00

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

In de speelsteden en hostgemeenten zijn in juli 2022 ten opzichte van de rest van Nederland relatief veel inwoners die zich vaak neerslachtig en somber voelden. Na afloop van het WK is dit in de speelsteden significant afgenomen. Ook in de hostgemeenten is er een lichte daling te zien, terwijl in de rest van Nederland het percentage juist toenam. Hetzelfde beeld is te zien bij diegenen die het WK wel of niet hebben gevolgd. Diegenen die het WK hebben gevolgd voelden zich minder vaak neerslachtig en somber (tabel 8.7). Wanneer de groep geïsoleerd wordt die het WK heeft gevolgd én in de speelsteden en hostgemeenten woonachtig is, is de verandering duidelijker en is deze statistisch significant.

Tabel 8.7 Resultaten voor/nameting: percentage dat vaak aangaf op de vraag ‘In de afgelopen maand voelde ik me neerslachtig en somber’.

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	8,1%	5,6%	-2,5% **
Gelderse hostgemeenten (n=468)	7,3%	6,8%	-0,4%
Rest van Nederland (n=949)	3,9%	4,6%	0,7%

WK wel gevolgd (n=374)	5,9%	3,5%	-2,4%
WK niet gevolgd (n=1.213)	5,1%	5,9%	0,8%
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	8,8%	5,7%	-3.1% **
Overig (n=1.350)	4,7%	5,3%	0,6%

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

Tabel 8.8 laat zien in welke mate de inwoners een gezonde leefstijl belangrijk vinden op een schaal tussen 1-5. In de speelsteden is de uitkomst in juli 2022 gemiddeld lager dan in andere delen van Nederland. Direct na afloop van het WK in oktober 2022 is daar een kleine stijging van het gemiddelde zichtbaar. In iets mindere mate is deze stijging ook te herkennen in de hostgemeenten. Dit lijkt ook samen te hangen bij iedereen in Nederland die het WK heeft gevolgd. Wanneer de groep geïsoleerd wordt die het WK heeft gevolgd én in de speelsteden en hostgemeenten woonachtig is, is de verandering duidelijker en is deze statistisch significant.

Tabel 8.8 Resultaten voor/nameting: Een gezonde leefstijl is belangrijk voor mij (schaal 1-5).

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Verskil afgerond
Speelsteden (n=161)	3,96	4,05	0,07
Gelderse hostgemeenten (n=468)	4,06	4,10	0,04
Rest van Nederland (n=949)	4,06	4,05	-0,01
WK wel gevolgd (n=374)	4,09	4,15	0,06
WK niet gevolgd (n=1.213)	4,04	4,04	0,00
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	4,04	4,14	0,11 **
Overig (n=1.350)	4,05	4,05	0,00

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

Uit het onderzoek blijkt dat het aantal uren sport dat iemand in de week doet bij de inwoners uit de speelsteden na afloop van het WK min of meer gelijk is gebleven als het aantal uren dat ze dat in de zomerperiode deden (zie tabel 8.9). Bij inwoners uit de rest van Nederland is te zien

dat het aantal uur is afgenomen. Dit hangt niet samen met het volgen van het WK. Diegene die het WK heeft gevolgd, deed in de zomer al meer uren aan sport dan gemiddeld. Dit is dan wel afgenomen na afloop van het WK maar is nog altijd meer dan gemiddeld.

Tabel 8.9 Resultaten voor/nameting: Denkt u terug aan de afgelopen vier weken, hoeveel uur per week deed u gemiddeld aan sport?

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	3,9	4,0	0,1
Gelderse hostgemeenten (n=468)	3,9	3,7	-0,2
Rest van Nederland (n=949)	3,5	3,2	-0,4
WK wel gevolgd (n=374)	4,4	4,1	-0,4
WK niet gevolgd (n=1.213)	3,5	3,2	-0,2
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	4,3	4,2	
Overig (n=1.350)	3,6	3,3	

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

In tabel 8.10 is af te lezen dat de verandering van sportgedrag voor een klein deel komt doordat inwoners van speelsteden die eerst niet aan sport deden, in oktober 2022 wel hebben gesport. Deze trend is ook zichtbaar in de rest van Nederland, maar juist niet in de hostgemeenten. Daar deed met slechts 23% van de inwoners in de zomer van 2022 een laag percentage niet aan sport. Na afloop van het WK is dit percentage toegenomen maar vergelijkbaar met het gemiddelde van Nederland. Bij diegenen die het WK gevolgd hebben, waren er relatief weinig inwoners die niet aan sport deden en na afloop van het WK is dit nog eens met 2% afgenomen.

Tabel 8.10 Resultaten voor/nameting: % dat aangeeft in de afgelopen vier weken, nul uren aan sport per week te hebben gedaan

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	28%	27%	-1,2%
Gelderse hostgemeenten (n=468)	23%	26%	2,6%
Rest van Nederland (n=949)	35%	33%	-1,9%

WK wel gevolgd (n=374)	23%	21%	-2,1%
WK niet gevolgd (n=1.213)	33%	33%	-0,1%
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	20%	19%	-1,0%
Overig (n=1.350)	32%	32%	-0,2%

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

8.3.2 Sociale verbinding

Wat betreft de verbondenheid met anderen is er tussen de voormeting in juli en de nameting in oktober een significante stijging te zien in de speelsteden. In de Gelderse hostgemeenten is er eveneens een duidelijke, maar niet significante stijging. De stijging lijkt niet samen te hangen met het wel of niet volgen van het WK Volleybal. Wanneer de groep geïsoleerd wordt die het WK heeft gevolgd én in de speelsteden en hostgemeenten woonachtig is, is een positieve maar niet significante verandering te zien (tabel 8.11).

Tabel 8.11 Resultaten voor/nameting: In welke mate voelt u zich in het algemeen verbonden met anderen (schaal 1-7).

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	4,23	4,41	0,18 *
Gelderse hostgemeenten (n=468)	4,53	4,58	0,05
Rest van Nederland (n=949)	4,43	4,45	0,02
WK wel gevolgd (n=374)	4,65	4,64	-0,02
WK niet gevolgd (n=1.213)	4,37	4,43	-0,02
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	4,57	4,63	0,06
Overig (n=1.350)	4,41	4,39	-0,02

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

Het vertrouwen in onze medemensen in het algemeen kon gescoord worden van 1-10. In hostgemeenten ligt dit vertrouwen in juli 2022 al boven het landelijk gemiddelde (zie tabel 8.12). Ook diegenen die het WK hebben gevolgd scoorden hoger dan de rest van Nederland. Bij speelsteden lag het lager dan het gemiddelde in de zomer en is daar in oktober een kleine stijging gerealiseerd. Dat terwijl het gemiddelde in de rest van Nederland iets afneemt. Deze verandering hangt niet samen met iedereen die het WK hebben gevolgd, maar als alleen gekeken wordt naar diegenen die in de buurt van het WK woonachtig zijn, dan is te zien dat de verandering wel statistisch significant wordt.

Tabel 8.12 Resultaten voor/nameting: Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn? (schaal 1-10)

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Verskil afgerond
Speelsteden (n=161)	5,98	6,04	0,07
Gelderse hostgemeenten (n=468)	6,30	6,28	-0,01
Rest van Nederland (n=949)	6,16	6,11	-0,05
WK wel gevolgd (n=374)	6,76	6,68	-0,08
WK niet gevolgd (n=1.213)	6,00	5,99	-0,01
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	6,66	6,73	0,07 *
Overig (n=1.350)	6,10	6,06	-0,04

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

Tabel 8.13 laat de resultaten zien over de tevredenheid met de buurt op een schaal van 1-10. In speelsteden en hostgemeenten is er een kleine positieve verandering tussen de voor- en nameting. Voor de rest van Nederland neemt de tevredenheid juist af. Deze tevredenheid hangt niet samen met het wel of niet volgen van het WK. Maar bij diegenen die het WK hebben gevolgd én in de buurt van het WK woonachtig zijn, is er wel een bijna statistisch significante verandering opgetreden.

Tabel 8.13 Resultaten voor/nameting: Hoe ontevreden of tevreden bent u met uw buurt? (schaal 1-10)

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	7,20	7,28	0,08
Gelderse hostgemeenten (n=468)	7,51	7,58	0,07
Rest van Nederland (n=949)	7,46	7,40	-0,06
WK wel gevolgd (n=374)	7,64	7,68	0,04
WK niet gevolgd (n=1.213)	7,39	7,36	-0,02
WK gevolgd + woonachtig in speelstad/hostgemeenten (n=228)	7,71	7,81	0,10 *
Overig (n=1.350)	7,41	7,38	-0,03

Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

Ook is gevraagd hoeveel buurtbewoners men van voornaam kent en hoeveel mensen uit de buurt je zou kunnen vragen voor hulp met kleine dingen of iets kan leven (tabel 8.14). Gemiddeld kennen de respondenten zo'n 8,5 mensen uit de buurt bij voornaam en zouden zij gemiddeld vijf buurtbewoners om hulp vragen of iets kunnen lenen. Tussen de voor- en nametingen zitten geen grote verschillen.

Tabel 8.14 Resultaten voor/nameting: Hoeveel buurtbewoners kent u van voornaam? Tussen haakjes (Hoeveel buurtbewoners zou u kunnen vragen voor hulp bij kleine dingen (bijv. planten water geven) of iets kunt lenen (bijv. gereedschap)?)

	Voormeting juli 2022	Nameting oktober 2022	Vershil afgerond
Speelsteden (n=161)	8,5 (4,9)	8,5 (4,7)	0,0 (-0,3)
Gelderse hostgemeenten (n=468)	9,3 (5,2)	8,9 (5,1)	-0,4 (-0,1)
Rest van Nederland (n=949)	8,4 (4,8)	8,4 (4,5)	-0,1 (-0,3)
WK wel gevolgd (n=374)	9,6 (5,2)	9,4 (5,3)	-0,2 (0,0)
WK niet gevolgd (n=1.213)	8,4 (4,8)	8,2 (4,5)	-0,1 (-0,3)

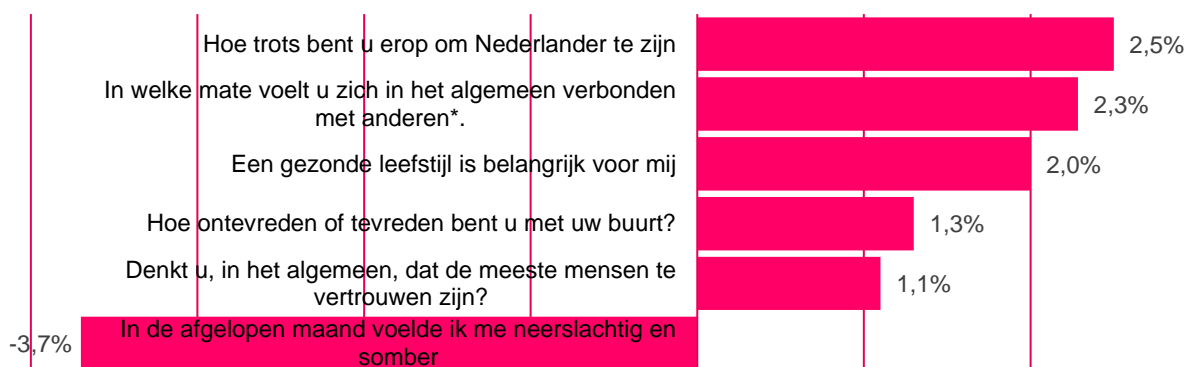
Door afronding kan het zijn dat het verschil tussen de voor- en nameting anders uitpakt dan te zien is in de gepresenteerde uitkomsten. ** Significant op 5% betrouwbaarheidsinterval, * significant op 10% betrouwbaarheidsinterval.

8.4 Conclusie

Ongeveer een derde van de inwoners van speelsteden en hostgemeenten is bewust in aanraking geweest met het WK Volleybal. Voor de rest van Nederland was dit een kwart van de mensen. Naar schatting zijn dit zo'n 3,3 miljoen volwassen Nederlanders. Van diegene die met het WK Volleybal in aanraking is geweest, vindt bijna een derde dat het WK (zeer) positief heeft bijgedragen aan de samenleving. Men verwacht vooral dat dit op het gebied van sport en bewegen tot veranderingen heeft geleid en minder op andere (veelal sociale) domeinen. Uit de voor/nameting blijkt echter dat in de speelsteden het gemiddeld aantal uur sport in de week na afloop van het WK Volleybal niet is toegenomen. Het aantal niet-sporters is in de speelsteden licht afgenomen, maar dit ook in de rest van Nederland te zien.

Op verschillende gebieden zijn enkele kleine, maar significante, veranderingen gesignaleerd (zie figuur 8.1). Vooral in de speelsteden hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan, vooral op het gebied van sportbeleving en trots. Zo is het belang van een gezonde levensstijl toegenomen, hebben inwoners minder vaak sombere en neerslachtige gevoelens en is de trots op het Nederlanders zijn significant verbeterd. Op het gebied van sociale verbinding zijn er kleine, maar significante, veranderingen op het gebied van verbondenheid met en vertrouwen in anderen en tevredenheid met de buurt. Deze hangt zeer waarschijnlijk samen met het organiseren van het WK Volleybal. Er lijken weinig tot geen effect te zijn geweest op het gebied van sportparticipatie, welzijn en geluk en men kent niet meer mensen in de buurt of kan niet vaker om hulp vragen bij buurtgenoten.

Figuur 8.1 Significante veranderingen voor/nameting voor respondenten die WK gevolgd hebben én woonachtig zijn in speelsteden/hostgemeenten ten opzichte van de rest van Nederland.

* Dit effect was alleen zichtbaar in de speelsteden t.o.v. de rest van Nederland.

9 MAATSCHAPPELIJKE IMPACT

De maatschappelijke baten van sportevenementen is de wijze waarop evenementen effect sorteren op collectieve en individuele waardesystemen, gedragspatronen, gemeenschapsstructuren, levensstijl en kwaliteit van leven (Taks, 2013). Deze baten kunnen worden vertaald naar een bedrag in euro's dat de maatschappij toekent aan deze effecten, om zo een beter afwegingskader te kunnen maken over de publieke waarde (Faber & Mulders, 2012). Dit wordt gedaan enerzijds door aan inwoners te vragen wat ze bereid zouden zijn te betalen voor de effecten die het WK Volleybal de samenleving volgens hen heeft opgeleverd (paragraaf 9.1) en anderzijds door bij de bezoekers te achterhalen hoeveel tijd en geld ze hebben gestoken in het reizen naar het WK Volleybal (paragraaf 9.2).

9.1 Financiële bijdrage inwoners

Uit hoofdstuk 8 bleek al dat bijna één op de drie Nederlanders vond dat het WK een (zeer) positieve bijdrage heeft geleverd aan de samenleving. Naar schatting gaat het om 3,4 miljoen volwassen Nederlanders. Aan diegenen die (zeer) positief waren, is gevraagd of ze persoonlijk bereid zijn te betalen voor het WK Volleybal om deze bijdrage voor de samenleving te realiseren. Andersom is gevraagd aan diegenen die (zeer) negatief waren, of ze persoonlijke bereid zijn om te betalen zodat het evenement niet georganiseerd zou worden (zie tabel 9.1). De vragen zijn gebaseerd op eerder onderzoek van Zawadzki (2022) en vertoont veel overeenkomsten met het onderzoek naar de betalingsbereidheid van inwoners voor de organisatie van de start van de Giro d'Italia in Gelderland in 2016 (de Boer et al, 2017). In dat onderzoek werd gevraagd of inwoners persoonlijk bereid zijn tot een financiële bijdrage in het geval dat de organisatie door het wegvallen van een sponsor genoodzaakt zou zijn om de start van de wielervedronde in Italië in plaats van Gelderland te organiseren.

Tabel 9.1 Formulering vraagstelling betalingsbereidheid

In de vorige vraag gaf u aan dat het WK Volleybal positief heeft bijgedragen aan de samenleving.

We proberen dit effect op de samenleving uit te drukken in een geldwaarde. Hoeveel zou u zelf bereid zijn om te betalen aan de organisatie van het WK Volleybal om deze effecten voor elkaar te krijgen?

In de vorige vraag gaf u aan dat het WK Volleybal negatief heeft bijgedragen aan de samenleving.

We proberen dit effect op de samenleving uit te drukken in een geldwaarde. Hoeveel zou u zelf bereid zijn geweest om te betalen aan de organisatie van het WK Volleybal zodat het evenement niet zou worden georganiseerd?

Ongeveer de helft van de ondervraagde die positief is over de bijdrage van het WK aan de samenleving is daar ook bereid voor om te betalen. In Gelderse hostgemeenten is de betalingsbereidheid het hoogste (58%). De gemiddelde bereidheid van diegene die positief is over de bijdrage van het WK aan de samenleving komt uit tussen de 14 en 16 euro per persoon (zie tabel 9.2). Dat maakt dat alle inwoners samen 50 miljoen euro bereid zijn bij te dragen aan het WK voor de positieve effecten die ze zien in de samenleving.

Tabel 9.2 Berekening bereidheid tot betalen inwoners

	Speelsteden	Gelderse Hostgemeenten	Rest van Nederland
% (zeer) positief over bijdrage WK aan samenleving	28%	29%	27%
Geschat aantal inwoners dat (zeer) positief is over bijdrage WK aan samenleving	200.000	215.000	3.009.000
Gemiddelde bereidheid tot betalen	€ 15,50	€ 16,28	€ 14,42
Totale bijdrage voor organiseren WK	€ 3.100.000	€ 3.500.000	€ 43.400.000

Andersom is ook gevraagd aan diegenen die (zeer) negatief waren over de bijdrage van het WK aan de samenleving, hoeveel ze bereid zijn te betalen voor het niet organiseren van het WK. Hoewel de percentages laag zijn, gaat het toch om naar schatting 139.000 mensen. In de speelsteden zijn er iets meer mensen naar verhouding (zeer) negatief over de bijdrage van het WK aan de samenleving (3% t.o.v. 1%), maar in de hostgemeenten zijn naar verhouding meer mensen bereid om een bijdrage te geven voor het niet hoeven organiseren van het WK. Omdat de groep die negatief is over de bijdrage in het onderzoek klein is (n=30), en dus gevoelig voor uitschieters, is het gemiddelde bedrag (€4,23) niet apart berekend voor speelsteden, hostgemeenten en de rest van Nederland. Het resultaat is dat Nederlanders 590.000 euro bereid zijn te betalen voor het niet (hoeven) organiseren van het WK Volleybal.

Het netto resultaat komt daarmee uit op 3 miljoen euro bereidheid tot betalen vanuit de speelsteden, 3,5 miljoen euro vanuit de Gelderse hostgemeenten en 42,9 miljoen uit de rest van Nederland. Per Nederlander, is dat rond de 4 euro per persoon. De berekening voor alle volwassen Gelderlanders (1,5 miljoen) komt neer op een waarde van zo'n 5,5 miljoen euro. Na afloop van de organisatie van de start van de Giro d'Italia in Gelderland gaf de Gelderse bevolking aan gemiddeld 4,53 euro persoonlijk bereid te zijn bij te dragen (de Boer et al., 2017).

Tabel 9.3 Berekening bereidheid te betalen voor niet organiseren WK

	Speelsteden	Hostgemeenten	Rest van Nederland
% (zeer) negatief over bijdrage WK aan samenleving	3%	1%	1%
Geschat aantal inwoners dat (zeer) negatief is over bijdrage WK aan samenleving	21.000	7.000	111.000
Gemiddelde bereidheid tot betalen (incl. 0 euro)	4,23	4,23	4,23
Totale bijdrage voor niet organiseren WK	€ 89.000	€ 30.000	€ 470.000
Netto resultaten	€ 3.000.000	€ 3.500.000	€ 42.900.000
Netto resultaat per Nederlander	€ 4,21	€ 4,71	€ 3,85

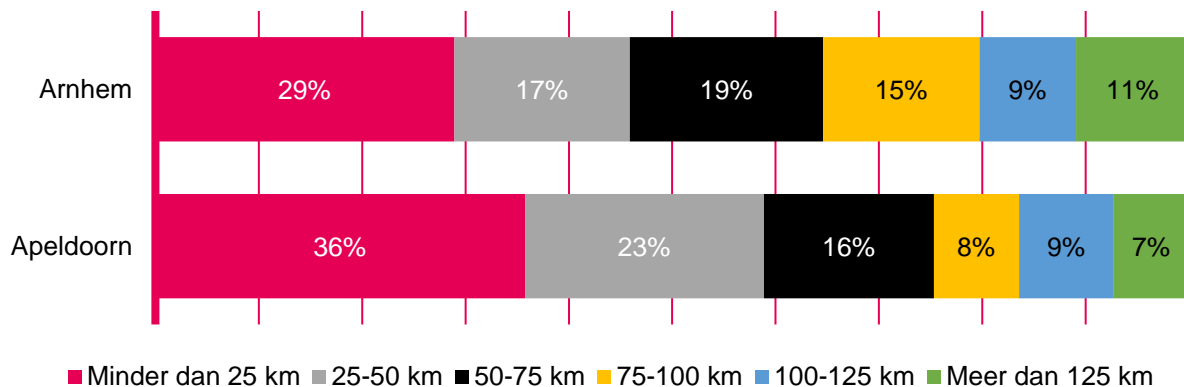
9.2 Tijd- en reiskosten bezoekers

De maatschappelijke waarde van sportevenementen liggen voor een belangrijk deel bij het plezier dat bezoekers aan het evenement beleven. De omvang en de betekenis van dit plezier kan worden ingeschat aan de hand van de hoeveelheid tijd en kosten die men kwijt is geweest aan het reizen naar het WK Volleybal. Tijd en geld zijn immers schaarse middelen die we vaak strategisch inzetten om nut voor onszelf te genereren. Hieruit kan worden afgeleid wat men bereid is geweest om ‘te investeren’ in het plezier dat het WK de bezoeker oplevert. Daarbij zal dus iemand met een lange reisafstand en veel reistijd, bijvoorbeeld uit de kop van Noord-Holland, waarschijnlijk ook veel waarde hechten aan zijn bezoek. Het hoeft alleen niet zo te zijn dat iemand die dichtbij woont, bijvoorbeeld uit Arnhem of Apeldoorn, veel minder van deze waarde realiseert dan de persoon uit Noord-Holland. Vandaar dat ook gevraagd is naar de maximale reistijd en de daarbij behorende extra reisafstand die men zou willen maken voor een bezoek aan het WK Volleybal. Daarbij is de berekening alleen gedaan voor de Nederlandse bezoekers. Meer informatie over de vraagstellingen is te vinden in de bijlage.

9.2.1 Gemaakte reiskosten en reistijd

Met behulp van de postcodes die bezoekers in de vragenlijst hebben aangegeven is op basis van Google Maps de afstand tot het evenement in Arnhem en Apeldoorn bepaald. Daaruit blijkt dat 36% van de bezoekers in Apeldoorn minder dan 25 km hoeft af te leggen om bij het WK Volleybal te komen. In Arnhem lag dit op 29%. In Arnhem moet 11% meer dan 125 km afleggen, terwijl dat voor Apeldoorn op 7% ligt (zie figuur 9.1). In totaal wordt daarmee ingeschat dat voor de groepsfase in Arnhem 6,8 miljoen kilometers zijn gereden (heen & terug), voor de tweede ronde in Rotterdam 2,5 miljoen kilometers en voor de finales in Apeldoorn 914.000 miljoen

kilometers (zie de berekening in bijlage A). De bezoekers aan het WK Volleybal hebben dus samen naar schatting 10 miljoen kilometers speciaal voor het WK Volleybal afgelegd. De bijbehorende reiskosten (9,5 cent per kilometer)¹ worden conservatief ingeschat op bijna 1 miljoen euro.

Figuur 9.1 Reisaafstand van Nederlandse bezoekers aan het WK Volleybal

De bijbehorende reistijd heeft ook een beslag gelegd op de beschikbare vrije tijd dat bezoekers hebben. Reistijd zijn uren die vaak zelf geen (nuttige) opbrengsten hebben en daarom behoren tot de investeringen die men bereid is te doen voor het bezoeken van het WK Volleybal. Op basis van een percentage van het uurloon van de bezoekers, is een waarde van 10 cent per minuut uitgekomen (6 euro per uur)². Deze conservatieve schatting maakt dat de 8,4 miljoen reisminuten (140.000 uur) een waarde vertegenwoordigen van 843.000 euro. Samen met de reiskosten maakt dat Nederlandse bezoekers naar schatting 1,8 miljoen euro aan tijd en middelen hebben opgeofferd om het WK te kunnen bezoeken (zie tabel 9.4).

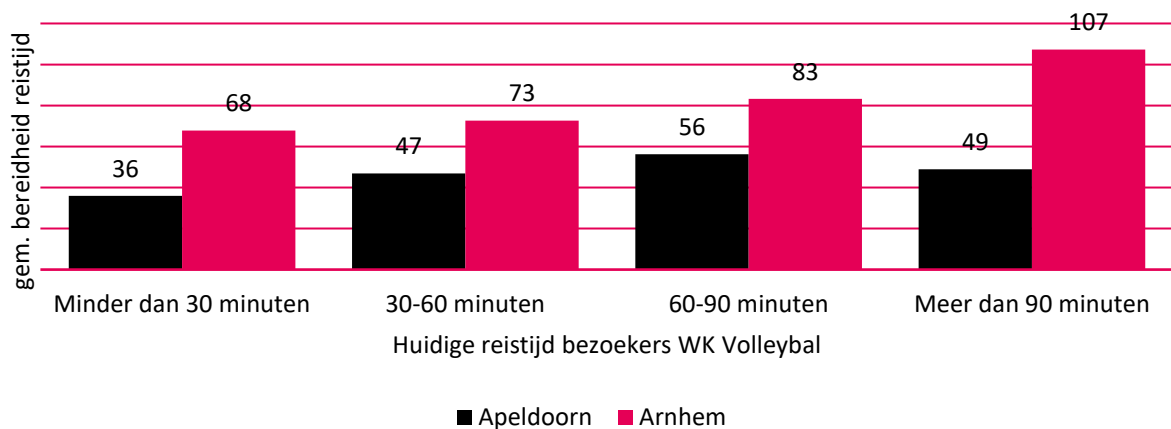
¹ De meeste bezoekers kwamen met de auto kwamen en waarschijnlijk met gemiddeld twee personen. Hoewel de reiskosten door de hoge benzineprijzen tegenwoordig hoger liggen, wordt 19 cent per kilometer per auto gebruikt om te corrigeren voor de bezoekers die op de fiets, wandelend met het openbaar vervoer of met een groepsbus zijn gekomen. Wanneer men 19 cent per kilometer maakt betekent dit met zijn tweeën een kostenpost van 9,5 cent per kilometer.

² In de wetenschappelijke literatuur is het gebruikelijk om een derde van het uurloon te nemen voor de waarde die reistijd heeft en die anders op een andere manier aangewend kan worden (Parsons, 2003). Uit ons onderzoek blijkt dat het gemiddelde uurloon voor bezoekers die nog in loondienst zijn op 18,70 euro ligt. Dat maakt dat de tijd die de bezoeker onderweg is naar het evenement een waarde heeft van ca. 10 cent per minuut.

9.2.2 Bereidheid langer te reizen

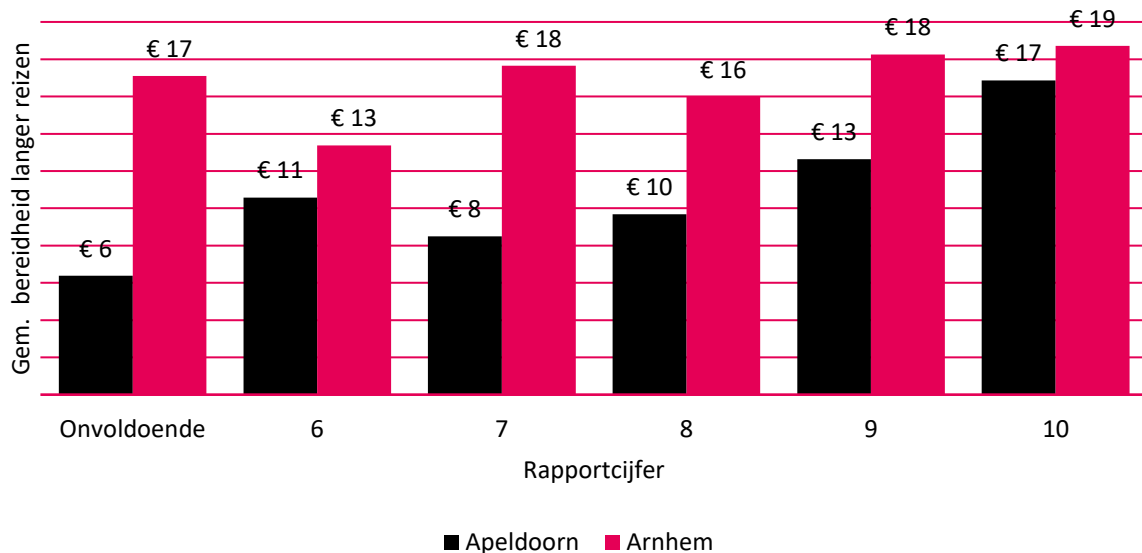
Er lijkt een positieve samenhang te zijn tussen de hoeveelheid tijd dat de bezoeker al aflegt om het WK Volleybal te bezoeken en de bereidheid om nog langer te reizen (zie figuur 9.2). Op zich is dat opvallend omdat je zou verwachten dat diegenen die nu nog niet veel hoeven te reizen omdat ze dichtbij wonen wellicht een grotere afstand bereid zouden zijn af te leggen. Andersom kan het zijn dat iemand die het WK Volleybal erg belangrijk vindt en daar nu al een grotere afstand voor aflegt mogelijk geen bezwaren ziet om nog langer te reizen. Dat laatste zien we vooral terug in de groepsfase in Arnhem waar de mensen die meer dan 90 minuten reizen aangeven dat ze gemiddeld nog eens ruim 100 minuten bereid zijn te reizen.

Figuur 9.2 Gemiddelde bereidheid tot langere reistijd afgezet tegenover de huidige reistijd

Een verdere analyse laat zien dat de bezoekers die het WK een hoog rapportcijfer geven ook meer bereid zijn reistijd en reiskosten te maken. Vooral in Apeldoorn is er sprake van een duidelijke samenhang (zie figuur 9.3). Dat versterkt het argument dat diegene die veel waarde uit het evenement haalt ook een hogere bereidheid heeft om te investeren in tijd en geld om het evenement te bezoeken.

Figuur 9.3 Gemiddelde kosten behorende bij de bereidheid om langer te reizen afgezet tegen het rapportcijfer voor het WK Volleybal.

In totaal geeft de bezoeker aan nog eens gezamenlijk 14 miljoen kilometers en 11,6 miljoen minuten bereid te zijn op te offeren voor het bezoek aan het WK. Deze investering wordt nu niet gedaan. Omdat de samenhangende kosten wellicht moeilijker in te schatten zijn en deze inschatting met meer onzekerheid samenhangt, wordt een halvering van de bijbehorende kosten per eenheid gehanteerd. Dit maakt dat bezoekers nog eens 1,25 miljoen euro bereid zouden zijn te investeren in hun bezoek aan het WK Volleybal (zie tabel 9.4). In totaal komt dit neer op een waarde van 3 miljoen euro. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat afstand voor een aanzienlijk deel van de bezoekers geen bezwaar lijkt te zijn terwijl in hoofdstuk 2 duidelijk werd dat er een sterke relatie met nabijheid aanwezig is doordat een groot deel van de bezoekers uit de regio komt. Bij deze berekening is niet het toegangsticket voor het WK Volleybal meegerekend. Dit zijn ook 'investeringskosten' die sterk samenhangen met de opbrengsten. Mogelijk dat de betaalde toegangsprijs ook de uitkomsten beïnvloed. Wanneer de WK bezoeker het toegangkaartje als 'duur' percipieert, kan de bereidheid om langer te reizen bijvoorbeeld afnemen.

Tabel 9.4 Totale (bereidheid tot) opoffering tijd en geld voor het bezoek aan WK Volleybal

	Groepsfase in Arnhem	Tweede Ronde Rotterdam	Finale Apeldoorn	Totaal	Kosten per eenheid	Inschatting waarde	Per Nederlands bezoek
Reisafstand (km)	6.800.000	2.500.000	914.000	10.214.000	€ 0,09	€ 970.000	€ 12
Reistijd (min)	5.600.000	2.068.000	757.000	8.425.000	€ 0,10	€ 843.000	€ 10
Bereidheid extra reisafstand (km)	10.000.000	3.196.000	949.000	14.145.000	€ 0,05	€ 672.000	€ 8
Bereidheid extra reistijd (min)	8.200.000	2.634.000	786.000	11.620.000	€ 0,05	€ 581.000	€ 7
Totaal						€ 3.066.000	€ 37

9.3 Conclusie

Een groot deel van de inwoners van Nederland vindt de bijdrage van het WK Volleybal aan de samenleving positief is en is daar ook bereid voor te betalen. Een kleine minderheid zou bereid zijn zelf te betalen zodat het evenement niet wordt georganiseerd. Netto komt het gemiddelde rond de vier euro per persoon en is de bereidheid hoger in speelsteden én Gelderse hostgemeenten. In totaal zou het WK Volleybal daarmee zo'n 49,5 miljoen euro aan maatschappelijke waarde opleveren als je de gemiddelde Nederlander vraagt wat hij er persoonlijk voor over heeft. Voor de inwoners van Gelderland komt dit neer op zo'n 5,5 miljoen euro. De bezoekers van het WK Volleybal houden plezier en beleving aan het evenement over. Dit is ook van maatschappelijke betekenis en kan aan de hand van de bijbehorende reistijd en reiskosten voorzien worden van een geschatte waarde. De bezoekers hebben zo'n 1,8 miljoen euro aan tijd en geld gestoken in hun bezoek aan het WK Volleybal. Bovendien is de Nederlandse bezoeker bereid daar nog eens 1,25 miljoen euro aan tijd en geld op te offeren, mocht het WK Volleybal verder van hun woonplaats georganiseerd zijn.

LITERATUUR

- ▶ de Boer, W. I., Koning, R. H., & Mierau, J. O. (2017). *Ex-ante and ex-post willingness-to-pay for hosting a major cycling event* (No. 17013-EEF). University of Groningen, Research Institute SOM (Systems, Organisations and Management).
- ▶ Doorewaard, H., Kil, A., & van de Ven, A. (2023). *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Boom Lemma uitgevers.
- ▶ Faber, T. & Mulders, E. (2012). *Een kennismaking met de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). Handreiking voor beleidsmakers*. Ministerie van Economische zaken, landbouw en innovatie. https://www.mkba-informatie.nl/index.php/download_file/force/118/329/
- ▶ Gelderland. (2023). *Gelderland kijkt terug op succesvol WK Volleybal*. <https://www.gelderland.nl/nieuws/gelderland-kijkt-terug-op-succesvol-wk-volleybal>
- ▶ Hoyng & Van Eck (2021). *Model Beweegvriendelijke Omgeving (bvo-model)* <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=10322&m=1616999350&action=file.download>
- ▶ Oshimi, D., Taks, M., & Agha, N. (2022). Social impact of events: Advancing insights on social impact scales. *European Sport Management Quarterly*, 0(0), 1–20. <https://doi.org/10.1080/16184742.2022.2076891>
- ▶ Parsons, G. R. (2003). The Travel Cost Model. In P. A. Champ, K. J. Boyle, & T. C. Brown (Red.), *A Primer on Nonmarket Valuation* (pp. 269–329). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0826-6_9
- ▶ Taks, M. (2013). Social sustainability of non-mega sport events in a global world1. *European Journal for Sport and Society*, 10(2), 121–141. <https://doi.org/10.1080/16138171.2013.11687915>
- ▶ Whitehead, J. C., & Wicker, P. (2019). Valuing nonmarket benefits of participatory sport events using willingness to travel: Payment card versus random selection with mitigation of hypothetical bias. *International Journal of Tourism Research*, 21(2), 180-186.
- ▶ Zawadski, K.M. (2022). Residents' Perception Of Intangible Benefits And Costs Associated With Hosting Major Sporting Events. *Event Management*, Vol. 26, pp. 297–317

BIJLAGE A. AANPAK BEZOEKERS VRAGENLIJSTEN

De resultaten van hoofdstuk 2, 4, 7 en 9 zijn gebaseerd op de antwoorden van bezoekers aan het WK Volleybal die door middel van vragenlijsten zijn verzameld. Direct na afloop van de groepsfase in Arnhem en na de finales in Apeldoorn is door de organisator van het WK Volleybal een nieuwsbrief verstuurd waar o.a. een uitnodiging en link in stond voor deelname aan het onderzoek. Bezoekers die de vragenlijst invulden maakte kans om één van de twee officiële WK Volleybal truien te winnen wanneer ze aan het einde hun emailadres achterlieten. Alle emailadressen zijn daarna verwijderd uit de dataset.

Respondenten

Het WK Volleybal is 125.000 keer bezocht door bijna 80.000 unieke bezoekers. De vragenlijst na afloop van de eerste ronde resulteerde in 852 respondenten. Dit is ongeveer 2% van het aantal unieke bezoekers. In Rotterdam hebben 274 bezoekers de vragenlijst ingevuld (2%) en na afloop van de finales vulden nog eens 456 bezoekers de vragenlijst in. Dit is 4% van de bezoekers. De richtlijnen van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen schrijven voor dat er minimaal 385 respondenten nodig zijn om een voldoende betrouwbaar beeld te geven van de bezoekers van het evenement. Betrouwbaar betekent in dit geval dat met 95% zekerheid kan worden gezegd dat de werkelijkheid binnen een marge van 5% van de uitkomsten van het onderzoek vallen. Het kritische aantal is in Rotterdam niet gehaald. De resultaten die verderop in deze rapportage worden beschreven zijn dus met enige onzekerheid omgeven en geven daarom een indicatief beeld van het evenement en haar bezoekers.

Tabel A1 Respons steekproef bezoekersenquete

	Bezoeken	Bezoekers	Respondenten	Respons
Groepsfase Arnhem	76.000	52.500	852	2%
Tweede ronde Rotterdam*	34.000	14.800	274	2%
Finales Apeldoorn	15.000	12.100	456	4%

* De vragenlijst voor bezoekers aan de tweede ronde in Rotterdam is verzorgd door R2 Research/ Sigabox in afstemming met de HAN.

Buitenlandse bezoekers

Op verzoek van de organiserende partijen is ook berekend om hoeveel buitenlandse bezoeken het ging. In onderstaande tabel is met behulp van de bezoekersvragenlijsten een berekening

gedaan. Dit komt neer op bijna 10.000 buitenlandse bezoeken in Arnhem en 2.500 buitenlandse bezoeken in Apeldoorn.

Tabel A2 Berekening buitenlandse bezoekers

	In Arnhem	In Apeldoorn
Unieke bezoekers	52.500	12.100
Percentage bezoekers uit buitenland	0,1	0,2
Aantal buitenlandse bezoekers	6.300	1.936
Gemiddeld aantal bezoeken/bezoeker	1,6	1,3
Aantal buitenlandse bezoeken	9.900	2.500

Meetinstrument

De vragenlijst is een uitbreiding van de standaardvragenlijst voor kenmerken bezoekers en het vaststellen van economische impact die vaker gebruikt wordt bij grootschalige sportevenementen zoals voorgeschreven door de werkgroep evaluatie sportevenementen. De vragenlijst bestond uit de volgende vijf onderdelen:

- Kenmerken bezoeker en bezoek
- Beleving & waardering evenement
- Economische impact
- Maatschappelijke activatie
- Gelre Food Plaza*

*De resultaten van het laatste onderdeel over het Gelre Food Plaza zijn gebruikt in een aparte rapportage dat in opdracht van de Nevobo door de HAN is geschreven.

De vragen over de deelname en effecten van de maatschappelijke activatie zijn gebaseerd op Social Impact Scales van Oshimi et al. (2022) en in nauwe samenspraak met de provincie Gelderland opgesteld.

Analyse economische impact

Bij elk evenement is een veelheid aan economisch effecten denkbaar: bestedingen aan reclame door het bedrijfsleven, overnachtingen door bezoekers, promotie-effecten voor de gemeente, et cetera. De economische impact heeft in dit rapport betrekking op een deel van deze economische effecten en verwijst naar de directe bestedingen van de belangrijkste stakeholders (bezoekers, organisatie, pers, deelnemers, en begeleiding). Uitgaven van (lokale)

overheden zijn volgens de landelijke richtlijnen niet additioneel omdat aangenomen wordt dat deze middelen op een ander moment ten goede komen aan de betreffende regio (het is een verschuiving van uitgaven in de tijd). Mochten er uitgaven buiten de regio gedaan zijn door de organisatie dan wordt dit gezien als een negatief effect ten aanzien van de economische impact. Dit omdat aangenomen wordt dat dit bedrag anders wel in de regio terecht had kunnen komen. Geld dat door bedrijven van buiten de regio wordt uitgegeven heeft een positief effect op de economische impact. Aangenomen wordt dat dit geld anders niet in regio terecht zou komen.

Onder de economische betekenis van een sportevenement wordt verstaan de economische impact, plus eventueel alle andere effecten die men als economisch kan betitelen (bijvoorbeeld promotie, schade e.d.). In tegenstelling tot de strenge definitie van het begrip 'de economische impact', is er geen specifieke afbakening voor de term 'de economische betekenis'. Eventuele (positieve) effecten ten aanzien van regio marketing of citymarketing, bijvoorbeeld als uitvloeisel van de media-aandacht, zijn niet verdisconteerd. Hetzelfde geldt voor de lange termijn effecten voor de onderzochte regio's en eventuele verdringingseffecten tijdens het evenement.

Voor de economische impact is ook een afbakening nodig van een gebied. In samenspraak met de organisatoren is besloten om de economische impact vast te stellen voor Arnhem, Rotterdam, Apeldoorn en de provincie Gelderland. Er zit overlap in de Gelderse gebieden waardoor de uitkomsten niet bij elkaar opgesteld mogen worden.

De additionele bestedingen van bezoekers aan de maatschappelijke activiteiten die rondom het WK Volleybal werden georganiseerd, zijn niet opgenomen in dit onderzoek. De verwachting is niet dat een groot aantal mensen speciaal naar de onderzochte regio's afreizen voor een bezoek aan een dergelijk side-event. Voor de organisatie is wel gekeken naar de gehele begroting van het WK Volleybal, dus inclusief side-events.

De gehele bestedingen zijn meegenomen van additionele bezoekers die specifiek voor het evenement naar de betreffende regio's (Arnhem, Rotterdam, Apeldoorn of Gelderland) zijn gekomen en anders niet in deze regio's waren geweest. Conform de richtlijn 'Economische Impact' is als uitgangspunt genomen dat de inwoners van regio zelf die het evenement bezoeken niet als additioneel worden beschouwd. De uitgaven van de inwoners aan het evenement betreffen in veel gevallen een verschuiving van bestedingen in tijd. De uitgaven van

deze inwoners dragen dus niet bij aan de economische impact. Personen van buiten de regio die bij het WK aanwezig waren, worden als additioneel gezien indien zij zonder het evenement niet in de regio waren geweest. Hiervoor wordt in de vragenlijst de stelling voorgelegd: 'Waar zou u tijdens de wedstrijden zijn geweest als er geen WK Volleybal werd georganiseerd in Nederland?'

Uitgaven van bezoekers afkomstig uit het betreffende onderzoeksgebied worden niet bij de economische impact opgeteld omdat deze uitgaven waarschijnlijk zonder het WK Volleybal ook in de (regionale) economie belanden. Ter illustratie een voorbeeld. Een inwoner uit Nijmegen die naar de finale van het WK Volleybal in Apeldoorn ging, verplaatst zich binnen de provincie Gelderland en is daarom niet additioneel voor Gelderland, maar wel voor Apeldoorn. Om verdere dubbeltellingen te voorkomen worden ook bezoekers uit de andere hostgemeenten niet meegeteld bij de economische impact. Bijvoorbeeld, bezoekers uit Arnhem en Rotterdam aan de finale in het Omnisport Apeldoorn dragen hierdoor niet bij aan de economische impact van het evenement. De bestedingen van deze bezoekers is afkomstig uit de economie van Arnhem en Rotterdam en zou dan ook daar weer in mindering moeten worden gebracht.

De begroting is 4,5 maand na het WK ontvangen van de organisator en geanalyseerd door de onderzoekers. Uitgaven van de organisator die naar bedrijven/organisaties in de onderzoeksgebieden zijn gegaan zijn opgeteld. De inkomsten die afkomstig zijn uit dezelfde onderzoeksgebieden zijn eraf gehaald om te komen tot een nettoresultaat. De inkomsten die verkregen zijn vanuit een overheid zijn meegeteld in verhouding tot het aantal inwoners. Ter illustratie een voorbeeld, de bijdrage van gemeente Arnhem aan het WK komt voor 100% uit het onderzoeksgebied omdat alle inwoners van de gemeente Arnhem in deze regio wonen. De bijdrage van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport komt voor 1% uit Arnhem omdat 1% van de inwoners in Nederland in deze regio woonachtig is.

Peer-review

De peer-review is een standaardcontrole die deel uitmaakt van de richtlijnen van de WESP. De berekeningen van de economische impact is gedaan door projectleider en onderzoeker Jelle Schoemaker. Hij is nauw betrokken bij landelijke netwerken rondom onderzoek bij sportevenementen. Zijn berekeningen zijn gecontroleerd door Willem de Boer en voorgelegd aan R2 Research/Sigarbox. De peer-review heeft plaatsgevonden na het afronden van de

rapportage. Daarbij zijn de gevolgde procedures, de enquêtes, de dataverwerking en de dataset zelf nauwkeurig gecontroleerd.

Analyse maatschappelijke impact

De maatschappelijke waarde van sportevenementen liggen voor een belangrijk deel bij het plezier dat bezoekers aan het evenement beleven. De omvang en de betekenis van dit plezier kan worden ingeschat aan de hand van de hoeveelheid tijd en kosten die men kwijt is geweest aan het reizen naar het WK Volleybal. Tijd en geld zijn immers schaarse middelen die we vaak strategisch inzetten om nut voor onszelf te genereren. Hieruit kan worden afgeleid wat men bereid is geweest om 'te investeren' in het plezier dat het WK de bezoeker oplevert. Daarbij zal dus iemand met een lange reisafstand en veel reistijd, bijvoorbeeld uit de kop van Noord-Holland, waarschijnlijk ook veel waarde hechten aan zijn bezoek. Het hoeft alleen niet zo te zijn dat iemand die dichtbij woont, bijvoorbeeld uit Arnhem of Apeldoorn, veel minder van deze waarde realiseert dan de persoon uit Noord-Holland. Vandaar dat ook gevraagd wordt naar de maximale reistijd en de daarbij behorende extra reisafstand die men zou willen maken voor een bezoek aan het WK Volleybal.

De aanpak is gebaseerd op eerder wetenschappelijk onderzoek van Whitehead en Wicker (219). Daarbij is de berekening alleen gedaan voor de Nederlandse bezoekers omdat de waarde die een buitenlander realiseert niet bijdraagt aan de Nederlandse samenleving en dankzij het WK Volleybal waarschijnlijk ook tot stand komt wanneer het WK ergens anders georganiseerd zou worden.

Reisafstand

Het WK Volleybal is 125.000 keer bezocht is. Uit de vragenlijst blijkt dat tussen de 85-88% uit Nederland afkomstig is. Dit komt overeen met wat de organisator bij de kaartverkoop heeft vastgesteld. Voor de groepsfase in Arnhem waren dit 67.200 Nederlandse bezoeken, voor de tweede ronde in Rotterdam 29.500 Nederlandse bezoeken en voor de finales in Apeldoorn waren er 12.700 Nederlandse bezoeken. Omdat een aantal mensen daarvan overnachten en dus maar eenmaal de reisafstand afleggen, wordt gecorrigeerd voor het aantal bezoeken die horen bij een overnachting (5% van de bezoekers). Ook wordt gecorrigeerd voor het feit dat sommige bezoekers om andere redenen dan het WK de reisafstand heeft afgelegd. Net zoals bij de economische impact wordt daarvoor de vraag gebruikt: 'Waar zou u tijdens de wedstrijden zijn geweest als er geen WK Volleybal werd georganiseerd in Nederland?'. Voor diegene die

zonder het WK ook in de betreffende regio zou zijn geweest, worden niet de reisafstanden meegeteld (zie tabel A3).

Met behulp van Google Maps is vervolgens gekeken wat de reisafstand is tussen het woonadres en de plaats waar het WK Volleybal werd georganiseerd. Hieruit bleek dat men gemiddeld voor de groepsfase 64 km enkele reis had gereisd en voor de finales in Apeldoorn 53 km enkele reis. In Rotterdam weten we dit niet en wordt het gemiddelde van deze twee uitkomsten gebruikt. In totaal wordt daarmee ingeschat dat voor de groepsfase in Arnhem 6,8 miljoen kilometers zijn gereden (heen & terug), voor de tweede ronde in Rotterdam 2,5 miljoen kilometers en voor de finales in Apeldoorn 914.000 kilometers.

Tabel A3 Berekening totale reisafstand

	Groepsfase in Arnhem	Tweede ronde in Rotterdam	Finales in Apeldoorn
Aantal bezoeken	76.000	34.000	15.000
Percentage afkomstig uit Nederland	88%	87%	85%
Aantal Nederlandse bezoeken	67.200	29.500	12.700
Correctie bezoeken andere reden en overnachtingen	14.000	8.000	4.000
Aantal Nederlandse bezoeken met correctie	53.200	21.500	8.700
Gemiddelde km, enkele reis volgens Google Maps	64	58	53
Totaal aantal km Nederlandse bezoeken WK Volleybal	6.800.000	2.500.000	914.000

Reistijd

Op basis van de woonplaats kon ook met behulp van Google Maps worden ingeschat welke tijd men onderweg is geweest voor het WK Volleybal. Daarbij is geen rekening gehouden met spitsdrukke of wegwerkzaamheden. Volgens Google Maps was de gemiddelde reistijd voor een bezoeker aan de groepsfase in Arnhem 53 minuten, wanneer deze met de auto gingen. Voor de finales in Apeldoorn lag dit op 43 minuten enkele reis. Voor Rotterdam is gekozen om het gemiddelde hiervan aan te houden. In tabel A4 is af te lezen dat de bezoekers aan de groepsfase in Arnhem samen zo'n 5,6 miljoen minuten (113.000 uur) hebben gereisd. Voor de tweede ronde in Rotterdam komt dit neer op 2 miljoen minuten (19.000 uur) en voor de finales in Apeldoorn 757.000 minuten (10.000 uur).

Tabel A4 Berekening reistijd

	Groepsfase in Arnhem	Tweede ronde in Rotterdam	Finales in Apeldoorn
Aantal Nederlandse bezoeken met correctie	53.200	21.500	8.700
Gemiddelde reistijd in minuten, enkele reis volgens Google Maps	53	48	43
Totale reistijd Nederlandse bezoeken	5.600.000	2.068.000	757.000

Bereidheid reistijd

De bezoekers van het WK Volleybal kregen de vraag of ze 30 minuten, 60 minuten, 90 minuten, 120 minuten, 150 minuten en 180 minuten bereid waren om langer te reizen, mocht het WK Volleybal verder van hun woonplaats worden georganiseerd. Men kon antwoorden met ‘zeker wel’, ‘waarschijnlijk wel’, ‘waarschijnlijk niet’ of ‘zeker niet’. Alléén de maximale extra reistijd die een respondent ‘zeker wel’ gemaakt zou hebben is meegenomen in de analyse om overschatting te voorkomen. Voor de groepsfase in Arnhem was 90% bereid om langer te reizen en voor de finale in Apeldoorn lag dit op 67%. Dit is opvallend omdat je zou verwachten dat de finale een grotere bereidheid tot reizen zou opleveren dan de groepsfase van een toernooi.

De gemiddelde bereidheid om langer te reizen lag op meer dan een uur (77 minuten) voor de groepsfase in Arnhem en op driekwartier (45 minuten) voor de finales in Apeldoorn. In totaal zou men daarom 8,2 miljoen minuten bereid zijn langer te reizen voor de groepsfase en 786.000 minuten voor de finales in Apeldoorn. Voor Rotterdam is de gemiddelde waarden van beide andere toernooifases gebruikt en resulteert dit in 2,6 miljoen extra minuten (zie tabel A5).

Tabel A5 Berekening bereidheid langere reistijd

	Groepsfase in Arnhem	Tweede ronde in Rotterdam	Finales in Apeldoorn
Aantal Nederlandse bezoeken met correctie	53.200	21.500	8.700
Gemiddelde bereidheid om langer te reizen, enkele reis, in minuten	77	61	45
Totale bereidheid om langer te reizen, in minuten	8.200.000	2.634.000	786.000

Bereidheid tot reisafstand

Tot slot wordt de verhouding tussen minuten en km gebruikt die bij het bezoek aan het WK Volleybal gerealiseerd zijn om uit te rekenen wat de bereidheid van de reistijd, zoals aangegeven in tabel A3, betekent voor de reisafstand. In zowel Arnhem als Apeldoorn werd al

duidelijk dat elke kilometer reizen gedaan werd in gemiddeld 0,82 minuten en dat geeft een snelheid van ruim 70 km per uur. De bereidheid tot langer reizen zorgt daarmee voor naar schatting 10 miljoen extra kilometers dat afgelegd wordt voor de groepsfase in Arnhem, 3,1 miljoen kilometers voor de tweede ronde in Rotterdam en 949.000 extra kilometers voor de finales in Apeldoorn (zie tabel A6).

Tabel A6 Berekening bereidheid extra reisafstand

	Groepsfase in Arnhem	Tweede ronde in Rotterdam	Finales in Apeldoorn
Totale bereidheid om langer te reizen, in minuten	8.200.000	2.634.000	786.000
Verhouding minuten/km van gemaakte reizen naar WK	0,82	0,82	0,83
Inschatting totale bereidheid extra reisafstand, in km	10.000.000	3.196.000	949.000

Waardering reiskosten en reistijd

We weten dat de meeste bezoekers met de auto kwamen en waarschijnlijk met gemiddeld twee personen. Hoewel de reiskosten door de hoge benzineprijzen tegenwoordig hoger liggen, wordt de 19 cent per kilometer per auto gebruikt om te corrigeren voor de bezoekers die op de fiets, wandelend met het openbaar vervoer of met een groepsbus zijn gekomen. Wanneer men 19 cent per kilometer maakt betekent dit met zijn tweeën een kostenpost van 9,5 cent per kilometer.

In de wetenschappelijke literatuur is het gebruikelijk om een derde van het uurloon te nemen voor de waarde die reistijd heeft en die anders op een andere manier aangewend kan worden (Parsons, 2003). Uit ons onderzoek blijkt dat het gemiddelde uurloon voor bezoekers die nog in loondienst zijn op 18,70 euro ligt. Dat maakt dat de tijd die men onderweg is naar het evenement een indicatieve waarde heeft van 10 cent per minuut.

BIJLAGE B. AANPAK ONDERNEMERS INTERVIEWS

Om tot de benodigde gegevens en kennis te komen zijn 1-op-1 interviews gehouden met ondernemers uit Arnhem in de eerste vier weken na afloop van de groepsfase in Arnhem.

Respondenten

De onderzoekers zijn daarbij afgegaan op een lijst van ondernemers die Sportbedrijf Arnhem heeft aangeleverd. Dit omdat het aantal bedrijven in de binnenstad groot is en het sportbedrijf gericht op zoek wilde naar perspectieven die voor hen belangrijk waren. Daarbij is gezorgd voor een evenwichtige afspiegeling van restaurants, detailhandel, hotels en overige bedrijven die mogelijk iets gemerkt hebben van het WK Volleybal vanwege hun ligging of aard van hun activiteiten. Een tweetal organisaties hebben afgezien van medewerking vanwege drukte van andere activiteiten. De deelnemende bedrijven aan de interviews waren:

- Batavia
- Blauwe Tomaat
- Dudok
- Feestcentrale
- FoodVia
- Hotel Haarhuis
- Panino Plaza
- Pondok klta
- Promosign
- Wilke tabak

Meetinstrument

De interviews zijn gehouden volgens een semigestructureerde onderzoeksmethode en hebben grotendeels op de locaties van de ondernemingen plaatsgevonden. Wanneer dit niet uitkwam is er op een later moment telefonisch contact telefonisch plaatsgevonden. Een enkele keer is via de email een reactie vernomen. De topics die behandeld zijn, staan hieronder vermeld:

1. Hoe kijken ondernemers terug op het WK Volleybal?
  - ▶ In zijn geheel (dus hoofdevenement met wedstrijden in Gelredome)
  - ▶ Activiteiten programma in de binnenstad (zie achtergrond informatie)

2. Heeft het geleid tot meer mensen, activiteiten en bestedingen?
  - ▶ In vergelijking met een normale regenachtige week zonder WK Volleybal
  - ▶ Hoeveel meer mensen/bestedingen ongeveer
  - ▶ Ander bestedingspatroon (bv andere producten/voorkeuren)?

3. Viel het tegen of overtrof het hun verwachtingen?
  - ▶ Als het wel mooi weer was geweest, wat is dan de verwachting

4. Sportbedrijf Arnhem was verantwoordelijk voor het binnenstadprogramma. Wat ging er goed en wat kan er beter?
  - ▶ Wat had Sportbedrijf Arnhem beter moeten doen?
  - ▶ Wat ging goed en moet bij een volgend groot sportevenement in Arnhem weer worden gedaan?

Analyse

De interviews zijn uitgewerkt in een verkort transcript met daarin de belangrijkste punten en interessante quotes. Deze zijn verwerkt middels de overeenkomsten en verschillen methode van Doorewaard et al. (2023) waarbij gekeken werd naar consensus en opvallende uitzonderingen. Deze data-analyse is gedaan door iemand anders dan de interviewer. De uitkomsten van de data-analyse zijn besproken met de interviewer om eventuele vergissingen of aanvullingen te kunnen doen. Tot slot is de conceptrapportage besproken met Sportbedrijf Arnhem voor eventuele onjuistheden.

BIJLAGE C. AANPAK HOSTGEMEENTEN INTERVIEWS

Tijdens de groepsfase van het WK Volleybal werden de 24 deelnemende teams ondergebracht in 31 verschillende hostgemeenten. Hoewel het betreffende hotel niet altijd binnen deze gemeenten stond werden de landen wel altijd zo dicht mogelijk bij deze gemeenten geplaatst en organiseerde de gemeenten activiteiten zoals ontvangst, diner met jeugdteams, clinics en themadagen rondom volleybal. Om te achterhalen hoe het proces verliep, welke opbrengsten zijn gerealiseerd en wat er de volgende keer beter kan, zijn interviews afgenomen met de lokale aanvoerders en betrokken beleidsambtenaren.

Respondenten

Om een betrouwbaar beeld te krijgen zijn er vijftien gesprekken gevoerd in de november en december 2022. Daarbij zijn tien lokale aanvoerders uitgekozen en vijf beleidsmedewerkers in samenspraak met de Gelderse Sport Federatie. Allen ontvingen na afloop van het WK Volleybal een uitnodiging om deel te nemen aan het interview. Daarbij werd gevraagd aan de aanvoerders om eventueel de betrokken beleidsmedewerker ook uit te nodigen voor het gesprek en vice versa. Dit resulteerde in zeven gesprekken waarbij beide betrokkenen aanwezig waren, zes gesprekken met alleen de aanvoerder en twee gesprekken met alleen de beleidsmedewerker.

- Achterhoek (aanvoerder en coördinator regioverband)
- Apeldoorn (aanvoerder en beleidsmedewerker)
- Arnhem (aanvoerder en beleidsmedewerker)
- Buren en Neder-Betuwe (aanvoerder)
- Ede (aanvoerder en beleidsmedewerker)
- Harderwijk (aanvoerder en beleidsmedewerker)
- Lochem (aanvoerder)
- Nijkerk (beleidsmedewerker)
- Nijmegen (aanvoerder)
- Oldebroek (aanvoerder)
- Renkum (aanvoerder en beleidsmedewerker)
- Rheden (beleidsmedewerker)
- Voorst (aanvoerder)
- Wijchen, Beuningen, Druten en West Maas en Waal (aanvoerder en beleidsmedewerker)
- Zevenaar en Duiven (aanvoerder)

Meetinstrument

De interviews zijn gehouden volgens een semigestructureerde onderzoeksmethode en vonden allen via Microsoft Team plaats. De interviews duurden ongeveer 1,5 uur. De onderwerpen die tijdens het gesprek behandeld zijn, werden in afstemming met de Gelderse Sport Federatie en de Nevobo opgesteld:

1. Doelstellingen
  - ▶ Waarom deed men mee?
  - ▶ Was er een plan?
  - ▶ Wat waren vooraf de doelen?

2. Samenwerking
  - ▶ Hoe verliep de samenwerking?
  - ▶ Hoe kijkt men terug op het (gezamenlijke) proces?

3. Opbrengsten
  - ▶ Wat zijn de opbrengsten binnen de host gemeente?
  - ▶ Wat als gemeente geen host gemeente was, wat was er dan gebeurd?
  - ▶ Zijn de doelen behaald en is men tevreden over het resultaat?
  - ▶ Zijn er onvoorziene opbrengsten?
  - ▶ Zijn er nog onbesproken lessons learned?

4. Vervolg
  - ▶ Welk activiteiten worden voortgezet?
  - ▶ Wat is de erfenis van het WK binnen de host gemeente?
  - ▶ Wat als er in toekomst weer een groot sportevenement in Gelderland plaatsvindt?

Analyse

De interviews zijn uitgewerkt in een verkort transcript met daarin de belangrijkste punten en interessante quotes. Deze zijn verwerkt middels de overeenkomsten en verschillen methode van Doorewaard et al. (2023) waarbij gekeken werd naar consensus en opvallende uitzonderingen.

BIJLAGE D. AANPAK NETSPORTVELDEN INTERVIEWS

In het kader van WK Volleybal heeft de Provincie Gelderland een impuls gegeven aan de sportieve inrichting van de buitenruimte, om buiten sporten te stimuleren. Hiervoor is in aanloop naar het WK Volleybal een subsidieregeling opengesteld voor de aanleg van netsportvelden: velden die geschikt zijn voor het beoefenen van allerlei netsporten, zoals volleybal, tennis, badminton, smashball, voetvolleybal en pickleball. Dit heeft geresulteerd in de realisatie van 40 netsportvelden.

Respondenten

Met behulp van de Gelderse Sport Federatie zijn tien betrokkenen rondom de aanleg van de netsportvelden geïnterviewd in januari en februari 2023. Vier van de onderzochte netsportvelden liggen op schoolpleinen, een bij een commerciële organisatie en de rest in de openbare ruimte.

1. Arnhem
2. Doetinchem
3. Ede
4. Harderwijk
5. Hattermerbroek
6. Laren/Lochem
7. Oldebroek
8. Renkum
9. Rheden
10. Zevenaar

Meetinstrument

De interviews zijn gehouden volgens een semigestructureerde onderzoeksmethode en vonden allen via Microsoft Team plaats. De interviews duurde ongeveer een half uur. De onderwerpen die tijdens het gesprek behandeld zijn, waren afkomstig uit de literatuur (Hoynk & van Eck, 2021; Cevaal & Romijn, 2012; Prins et al., 2021) en afgeleid uit de subsidieaanvraag.

1. Hardware
  - ▶ Locatie: waar staat het veld precies? Andere voorzieningen in de buurt?
  - ▶ Tevredenheid

- ▶ Beheer en onderhoud

2. Software

- ▶ Georganiseerd aanbod/activiteiten?

3. Orgware

- ▶ Hoe verloopt de samenwerking met de plaatselijke volleybalvereniging?
- ▶ Hoe verloopt de samenwerking met organisatie(s) uit de sector overheid, sport, recreatie, onderwijs, zorg of welzijn of het bedrijfsleven?
- ▶ In hoeverre is er medewerking van/samenwerking met de gemeente?

4. Publieke toegankelijkheid

- ▶ Openbaar/privé
- ▶ Trekt het mensen die verder weg wonen?

5. Gebruik

- ▶ Wanneer, wie, hoeveel, welke manier?
- ▶ Hoe kan gebruik laten toenemen?

6. Reuring

- ▶ Heeft de buurt wat gemerkt en zijn ze ermee bekend?
- ▶ Prettige ervaringen? Successen?
- ▶ Misstanden: Overlast? Meest voorkomende onwenselijke praktijken?

Analyse

De interviews zijn uitgewerkt in een verkort transcript met daarin de belangrijkste punten en interessante quotes. Deze zijn verwerkt middels de overeenkomsten en verschillen methode van Doorewaard et al. (2023) waarbij gekeken werd naar consensus en opvallende uitzonderingen.

BIJLAGE E. AANPAK INWONERS VRAGENLIJSTEN

Wat het WK Volleybal heeft betekend voor de samenleving is met het LISS onderzoekspanel onderzocht. De mensen in een dergelijk panel worden elke maand uitgenodigd om deel te nemen aan vragenlijsten en worden daarvoor geldelijk beloond. Deelnemen aan het onderzoek is alleen mogelijk als je geselecteerd bent omdat de organisatie probeert om de steekproef een goede afspiegeling te laten zijn van de Nederlandse bevolking.

Respondenten

Het LISS panel is bij uitstek geschikt voor onderzoek waarbij een goede vertegenwoordiging van de Nederlandse bevolking van groot belang is. Het LISS panel is een probability-based (geen zelfselectie) panel van ongeveer 5.100 huishoudens die iedere maand vragenlijsten invullen via internet. De adressensteekproeven voor de werving en de bijwervingen zijn getrokken uit het populatieregister in samenwerking met het CBS. Indien een huishouden niet beschikt over een breedbandverbinding en/of computer, dan stelt Centerdata de benodigde apparatuur in bruikleen beschikbaar om alsnog mee te kunnen doen aan het panel. Hiermee onderscheidt het LISS panel zich van andere online panels, waar niet-internetters ontbreken en waar panelleden de gelegenheid hebben om zichzelf aan te melden.

In juli 2022 is een soort van nulmeting gedaan (n=2.060) en direct na afloop van het WK Volleybal, in oktober 2022, is een tweede meting gedaan (n=1.578). Daarbij wordt gebruik gemaakt van het onderscheid tussen inwoners uit de speelsteden (Arnhem, Rotterdam of Apeldoorn), een van de 31 hostgemeenten en de rest van Nederland. Hoewel de afzonderlijke groepen niet helemaal representatief zijn, is het aantal groot genoeg om een betrouwbare indicatie te geven (Tabel E1).

Tabel E1 Respondenten LISS panel naar herkomst en volgen WK Volleybal

Respondenten in zowel voor- en nameting	
Rest van Nederland	949
Hostgemeenten	468
Speelsteden	161
WK niet gevolgd	1213
WK wel gevolgd*	374

*Het volgen van het WK Volleybal wordt gezien als een inwoner een wedstrijd heeft bezocht en/of deelgenomen aan andere WK activiteiten en/of wedstrijden op televisie heeft gezien of het nieuws rondom het WK heeft gevolgd, maar niet wanneer ze er iemand uit hun omgeving erover hebben gehoord.

Meetinstrument

De dertien vragen (indicatoren) van de voormeting zijn al reeds bekend en zijn afkomstig uit bestaande LISS vragenlijsten. Deze indicatoren worden ook in de nameting opgenomen voordat er verwezen wordt naar het WK Volleybal. Op deze manier wordt geprobeerd om de antwoorden van de respondenten niet te beïnvloeden. De organiserende partijen gaven voorafgaand aan dat met het evenement ingezet wordt op (sport)beleving, trots en sociale verbinding. Deze begrippen zijn geoperationaliseerd door in de bestaande vragenlijsten van het onderzoekspanel op zoek te gaan naar bijbehorende indicatoren (zie tabel E2).

Tabel E2 Operationalisering beleving & sociale verbinding in het onderzoekspanel

Sportbeleving & trots	Sociale verbinding
Alles bij elkaar genomen, hoe gelukkig zou u zeggen dat u bent?	In welke mate voelt u zich in het algemeen verbonden met anderen.
In welke mate bent u tevreden met het leven dat u op dit moment leidt?	Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen?
Hoe trots bent u erop Nederlander te zijn?	Hoe ontevreden of tevreden bent u met uw buurt?
In de afgelopen maand voelde ik me neerslachtig en somber. Een gezonde leefstijl is belangrijk voor mij.	Hoeveel buurtbewoners kent u van voornaam?
Denk terug aan de afgelopen vier weken. Hoeveel uur per week deed u gemiddeld aan sport? 1. Gemiddeld aantal uren sport per week 2. Aantal personen dat niet aan sport deed	Hoeveel buurtbewoners zou u kunnen vragen voor hulp met kleine dingen (bijv. de planten water geven) of om iets te lenen (bijv. gereedschap)? Wilt u in welke mate u zich in het algemeen verbonden voelt met anderen.
	Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen?

Na afloop van deze dertien indicatoren zijn nog twaalf vragen gesteld over mogelijke effecten die inwoners hebben herkend. De vragen over deze effecten waren gebaseerd op Social Impact Scales van Oshimi et al. (2022) en zijn in nauwe samenspraak met de provincie Gelderland opgesteld. Tot slot is gevraagd aan alle respondenten of ze vinden dat het WK Volleybal een positieve/negatieve bijdrage heeft geleverd aan de samenleving en of ze persoonlijke bereid zijn om te betalen zodat het evenement (niet) georganiseerd zou worden (zie tabel E3). De vragen zijn gebaseerd op eerder onderzoek van Zawadzki (2022) en vertoont veel overeenkomsten met het onderzoek naar de betalingsbereidheid van inwoners voor de

organisatie van de start van de Giro d'Italia in Gelderland in 2016 (de Boer et al, 2017). In dat onderzoek werd gevraagd of inwoners persoonlijk bereid zijn tot een financiële bijdrage in het geval dat de organisatie door het wegvallen van een sponsor genoodzaakt zou zijn om de start van de wielerronde in Italië in plaats van Gelderland te organiseren.

Tabel E3 Formulering vraagstelling betalingsbereidheid

In de vorige vraag gaf u aan dat het WK Volleybal positief heeft bijgedragen aan de samenleving.

We proberen dit effect op de samenleving uit te drukken in een geldwaarde. Hoeveel zou u zelf bereid zijn om te betalen aan de organisatie van het WK Volleybal om deze effecten voor elkaar te krijgen?

In de vorige vraag gaf u aan dat het WK Volleybal negatief heeft bijgedragen aan de samenleving.

We proberen dit effect op de samenleving uit te drukken in een geldwaarde. Hoeveel zou u zelf bereid zijn geweest om te betalen aan de organisatie van het WK Volleybal zodat het evenement niet zou worden georganiseerd?

Analyse

De dertien indicatoren keken naar het verschil tussen de voor- en nameting voor de drie onderzoeksgebieden (speelsteden, hostgemeenten en rest van Nederland) en bij inwoners die het WK wel of niet hebben gevolgd. Deze verschillen zijn getoetst op significantie door een afhankelijke T-Toets te gebruiken in SPSS. Daar waar een duidelijk verschil optreedt is verder onderzoek gedaan door een interactie-variabelen te maken van diegene die het WK heeft gevolgd én in een van de speelsteden of hostgemeenten woonachtig is versus de rest van Nederland. De verwachte effecten van het WK Volleybal zijn gesorteerd op meest voorkomend.

BIJLAGE F. STAPPENPLAN HOSTGEMEENTE

Vooraf

- Nevobo heeft gesprekken met geïnteresseerde gemeenten om een land te hosten binnen een Gelderse gemeente/regio. Bij een positief besluit van de gemeente/regio worden de volgende stappen gezet.
- De gemeente/regio staat, voorafgaand de ondertekening, in contact met de Nevobo. Zodra een gemeente/regio besluit 'official team host' te worden, wordt een convenant tussen gemeente/regio en Nevobo ondertekend. Nevobo draagt het contact betreft side-events over aan de GSF.

Stap 1 – Eerste contact en afstemming GSF

- De GSF neemt contact op met de contactpersoon van de gemeente/regio voor een eerste afspraak om elkaars verwachtingen, behoeften, rol en te nemen stappen te bespreken, bij voorkeur met de betrokken (coördinator) buurtsportcoach of lokale aanvoerder. Als eerste inventarisatie wordt een format werkboek toegestuurd waarin een beschrijving van de lokale doelstellingen, doelgroepen en lokale organisaties & werkgroep wordt gevraagd. Tevens wordt de WK VolleyPortal en de kick off bijeenkomst besproken.

Stap 2 – Lokale partijen betrekken, kick off bijeenkomst

- Om breed lokaal draagvlak te creëren adviseren we om, naast de mogelijk al betrokken volleybalverenigingen en buurtsportcoaches, een kick off bijeenkomst te organiseren. Dit is een bijeenkomst voor allerlei partijen in de gemeente/regio, van ondernemers tot scholen, van jongerenwerkers tot cultuurorganisaties. Het doel is om ze te informeren over het WK Volley, de doelstellingen van de gemeente/regio, de kansen/mogelijkheden van de side-events en eerste ideeën op te halen. De GSF en Nevobo ondersteunen met format uitnodigingen en presentaties en kan tijdens de bijeenkomst een deel van de presentatie verzorgen. De gemeente zorgt voor een locatie, verzendlijst en het versturen van de uitnodiging. Ook kan de wethouder/burgemeester een rol spelen in het programma. Vanuit het enthousiasme van die avond zal worden toegewerkt naar de lokale werkgroep.

Stap 3 – Opstarten lokale werkgroep

- Na de kick off wordt geïnventariseerd wie er in de werkgroep wil komen. De lokale werkgroep kan bestaan uit een buurtsportcoach, school (PO en/of VO), volleybalvereniging,

beleidsmedewerker sport, zorginstelling, lokale inwoners & ondernemers (hotel, cateraar, winkeliersvereniging, vervoersbedrijf etc.), JOGG-regisseur, student of lokale sportaanbieder. De samenstelling en invulling zal in onderling overleg met de Gelderse gemeente/regio gemaakt worden, tevens kijkend naar reeds bestaande werkgroepen. Vervolgens wordt een eerste bijeenkomst gepland.

Stap 4 - Eerste bijeenkomst van lokale werkgroep

- De lokale aanvoerder bereidt de bijeenkomst, in samenwerking met de GSF, voor. De uitnodiging (voorbeelduitnodiging GSF) wordt vanuit de gemeente of lokale aanvoerder verstuurd.
- De opzet van de bijeenkomst is om verdieping te zoeken: concrete doelstellingen te formuleren, ieders inbreng te bespreken, een side-events kalender en een taakverdeling te maken. Ook worden er werkafspraken gemaakt gedurende het proces. Hier kan het format werkboek bij helpen. Tijdens het gehele proces kunnen verbindingen gemaakt worden met lokale ontwikkelingen, zoals het lokale sportakkoord.

Begeleiding lokale aanvoerder

- De GSF fungeert als het aanspreekpunt voor de lokale aanvoerder van de werkgroep. De begeleiding en ondersteuning is afhankelijk van de behoefte van de gemeente en wordt gedurende het traject duidelijk.
- De inzet die de gemeente van de GSF kan verwachten: -
  - Aanwezig bij de kick of en de eerste bijeenkomst van de lokale werkgroep;
  - Aanspreekpunt voor de lokale aanvoerder en houdt nauw contact, beantwoordt vragen en neemt proactief contact op om te vragen hoe het gaat;
  - Ondersteunt bij het concreet maken van plannen die tot uitvoering komen;
  - Ondersteunt met een WK VolleyPortal met hulpmiddelen voor de lokale werkgroep. Denk aan: promotieteksten, good practices, draaiboeken, regelmatig nieuws/weetjes, tips & trics, inspiratie. Ook kunnen gemeenten met elkaar communiceren en uitwisselen;
  - Organiseert uitwisselingsbijeenkomsten met andere gemeenten